

OSAKA

CHUBU SWANSON & WILSON

.....
65.892

3.

65.892/
3

MONUMENTA HUNGARIÆ HERALDICA

MAGYAR
CZIMERES EMLÉKEK

KÖZLI

ÁLDÁSY ANTAL

III. FÜZET

HARMINCZEGY SZINES MELLÉKLETTEL



BUDAPEST

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA A MAGYAR HERALDIKAI ÉS
GENEALOGIAI TÁRSASÁG

MAGYAR CZIMERES EMLÉKEK

Országos Széchényi Könyvtár

MONUMENTA HUNGARIÆ HERALDICA

MAGYAR
CZIMERES EMLÉKEK

KÖZLI

ÁLDÁSY ANTAL

III. FÜZET

HARMINCZEGY SZINES MELLÉKLETTEL

BUDAPEST

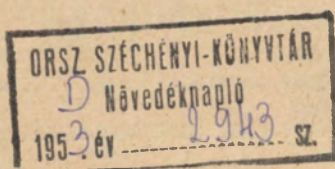
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA A MAGYAR HERALDIKAI ÉS
GENEALOGIAI TÁRSASÁG

1926

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

65892



BEVEZETÉS.

A «Magyar Czímeres Emlékek» II. füzeté 1902-ben jelent meg Fejérpataky László szerkesztésében. A megjelentét követő években Társaságunk hiven feladatához igyekezett a vállalat folytatását biztosítani és középkori armálisaink czímerképeinek színes hasonmásainak elkészíttetését anyagi erejéhez mérten tovább folytatta. Az 1902—1914 közti években sikerült is egy újabb füzetre való anyagot összegyűjteni, úgy hogy 1914 elején a III. füzet megjelenése biztosítottnak látszott. Reméltük azt is, hogy a hasonmások elkészíttetését továbbra is folytathatjuk, hiszen az említett években egy egész sora az ismeretlen középkori czímerleveleknek került a levéltárak rejtekéből napvilágra, melyek között nem egy figyelemreméltó darabot találunk. Az 1914-ben kitört világháború és a nyomában járt válságos idők terveinket és reményeinket keresztülhúzták. Arra, hogy újabb hasonmásokat készíttessünk, anyagi erőink fogyatékos volta miatt nem gondolhattunk és még hosszú ideig nem is fogunk gondolhatni, a füzet kiadását pedig az általános súlyos pénzügyi viszonyok következtében szintén kénytelenek voltunk elhalasztani.

Társaságunk igazgató-választmánya még a háború alatt tervbe vette volt az új füzet megjelentetését. Sajtó alá rendezését, úgy mint az első kettőét, Fejérpataky László vállalta magára. Másoldalú elfoglaltságai, hivatalos teendői, melyek a válság-
teljes évek alatt minden erejét és idejét lekötötték, megakadályozták őt a munka elvégzésében és 1923 márcziusában bekövetkezett váratlan elhúnyta a kiadás tervét egy időre ismét bizonytalanná tette.

Társaságunk igazgató-választmánya 1923 június 22-én tartott ülésében újból fontolóra vette a III. füzet kiadását. Az évek folyamán 31 új színes hasonmás gyűlt össze, az új füzethez tehát az anyag rendelkezésre állt. Az igazgató-választmány alapos megfontolás után elhatározta az új füzet kiadását és egyúttal, tekintettel arra, hogy Társaságunk vagyoni helyzete újabb hasonmások készítését hosszú időre lehetetlenné teszi, és így a vállalat folytatása teljesen bizonytalan, úgy határozott, hogy a III. füzetben mind a 31 hasonmás közöltessék.

A füzet megszerkesztésével az igazgató-választmány alulírottat bízta meg. A kézirat 1924-ben már sajtókészen állt, de közzététele anyagi okokból késett. Hogy most a füzet végre napvilágot látott, az a Magyar Tudományos Akadémia nagylelkű támogatásának köszönhető, mely anyagi hozzájárulásával tette lehetővé annak közrebocsátását.

A Bevezetés csak általánosságban ismerteti a füzet anyagát, az egyes darabok jellemző sajátságait. Ezekről az egyes címereképekhez fűzött magyarázat emlékezik meg részletesebben.

★

A 31 darab közül, mely a jelen füzetben foglaltatik, a legtöbb ismét Zsigmond király korára esik. Számuk 10, míg I. Ulászló 2, V. László 5, Hunyadi Mátyás 2, II. Ulászló 4 és II. Lajos 7 darabbal van képviselve. Azonkívül Báthory Zsigmond erdélyi vajda is képviselve van a Gyulay családnak 1591. évi címérével. Érdekesség tekintetében miben sem állanak mögötte az első két füzetben közölteknek.

A Zsigmond idejéből származó címerek közül mindjárt az első, a Hideghéti vonja magára a figyelmet. A Hideghéti armális — mely sorban harmadik festett armálisunk — az első képviselője annak a formának, melyben középkori címeresleveleink keltek. Amíg az első kettő, a Tétényi és Haraszi 1405-, és a Garázda és Szilágyi 1409-ben kelt armálisok kettős királyi pecsét alatt keltek, a szövegben a teljes királyi címmel és a királyi kancellár és az egyházi és világi ország-nagyok neveinek felsorolásával, addig a Hideghéti armális a királyi titkos pecsét alatt kelt, a cím a királyi kisebb címeket mutatja, az országnagyok neveinek felsorolása is elmarad, és így már külső kiállítása és formulái tekintetében is külön oklevéltípust mutat, mely mintegy az átmenetet képezi a pátens formából a privilegiális formába.

A magyar címeresleveleknek jellemző sajátsága, hogy a címerekép az oklevél élére van festve. Az első ismert festett armális — a már említett Tétényi és Haraszi armális — birodalmi mintára van kiállítva, a címerekép az oklevél közepére van festve. Ilyen, birodalmi mintára kiállított címereslevelet a középkori magyar heraldika többet ismer. Ilyen a nagykapusi Hoffmaister armális 1454-ből (xv/xv. tábla) és illet a xv. század második feléből és a xvi. század elejéről még többet ismerünk, így a Kannstorfer armálist V. Lászlótól, Késmárk és Morva-Hradist városok armálisait Mátyás királytól, a Sapharych-családét II. Ulászlótól. Feltűnő, hogy ezek a birodalmi mintára kiállított címereslevelek kivétel nélkül idegen — német származású — egyének, illetve város részére szólnak, ami arra mutat, hogy az adományt nyertek a magyar formában kiállított armálisokat nem tekintették teljes joghatályúaknak. Figyelmet érdemel külső kiállítás tekintetében

a Montefalcoi armális (XIX/LXIX. tábla), mely noha teljesen szabályszerűen van kiállítva, a megpecsételésnek semmi nyomát sem mutatja és így az armális valószínűleg nem is került expedálásra. Oklevéltani szempontból figyelemreméltó a Martonfalvi Cseh-család armálisa (XXIII/LXXIII. tábla), melynek szövege sajátos vegyülékét mutatja a pátens és privilégiális alaknak, melyre második példát középkori armálisaink közül aligha hozhatnánk fel.

Heraldikai kivitel tekintetében a Hideghéti címér kétségtől a legkorrektebb. Az egész címérben csak két máz van, fekete és arany, tehát a legideálisabban felel meg a színre-érez, érczre-szín heraldikai szabálynak. Ellentéte a Hoffmaister címér, mely érczre érczet alkalmaz. Heraldikai tekintetben korrekt szerkezetet mutat Eperjes város címere is (XIII/LXIII. tábla), mely későbbi, XVI. századi változataiban részben beszélő-címerré változott át. Elsőrangú érdekességű a Montefalcoi címér (XIX/LXIX. tábla), melyben Mátyás király a címérszerzőnek saját családi címérét, a csőrében gyűrűt tartó hollófejet — *de nostris paternis armis* — adományozza különleges kitüntetésképen, amire Mátyás idejéből még egy példánk van, a Ponte Varisko címérben. Elsőrangú heraldikai ritkaságszámba megy a Gellyei címér (XXVIII/LXXVIII. tábla) kentaurképe, mely mint címérmép a legnagyobb ritkaságok közé tartozik még a külföldi heraldikában is, hazai heraldikánkban pedig mint címérmép egyedülálló. A címérek fejlődésére tanulságos példával a Forgách-család 1525. évi címere (XXIX/LXXIX. tábla) szolgál.

A Hideghéti címérral heraldikai korrektség tekintetében vetekedik a Szalóki családnak I. Ulászlótól nyert címere (XII/LXII. tábla), mely arányai és stilizálására nézve a középkori magyar címérek között a legszebbek egyike. Kivitele mutatja, hogy festője szakképzett, kiválóan jó ízlésű művész lehetett. A címéralak, a megcsontított hattyú, a magyar heraldikában egyedülálló, a külföldön is csak az angol és francia heraldikában fordul elő és ott is a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Viszont kivitel tekintetében kifogás alá eshetik a Pethendi Budai család címere 1454-ből (XVI/LXVI. tábla), melynek címérmépe nagyon durva munkát mutat, erősen elmázolt és kellemetlenül hat a pajzsra, sisakra és a takaróknak erős fekete vonalakkal való elhatárolása. A címér elhelyezése — jobbra fordul — nem felel meg a heraldikai udvariassági szabályoknak, melyek ellen még a nadasdi Erchy és az Armbruster címér is vét. Jobbra forduló sisakot mutatnak, de egyenesen álló pajzsral a Muronyi Weér, a Balajthy, a Gellyei és a Campanellis címérek. A nagykapusi Hoffmaister címér ellenben nem sorolható e kategóriába, miután az armális birodalmi mintára van kiállítva. A Budai címér ellen emelt kifogásokkal szemben a pajzs és a sisak és sisakdísz méretei arányosak, ami a címérfestő heraldikai képzettségének javára irandó.

Középkori városi címéreink közül Eperjesén kívül Pozsony városának 1436 július 9-én nyert címérét közli füzetünk (X/LX. tábla), mely a középkori városi

czímerek között sorban a második. Az adomány a város régi czímerét erősíti meg, mellyel a város a reánk maradt pecsétek bizonyossága szerint már a XIV. században élt. Az adomány érdekességét az a körülmény növeli, hogy a második czímereslevél, melyet a város Zsigmondtól nyert. Az első egy nappal előbb, július 8-án kelt. A két szöveg csak csekély eltérést mutat egymástól és a két czímerkép is jóformán teljesen azonos. Sajnos, technikai nehézségek miatt az oklevél felső és bal szélét díszítő gazdag lombozatos és virágos keretet el kellett hagynunk. Az oklevél és czímerkép szokatlan nagysága okozta azt is, hogy a címert kibővített alakban kellett reprodukálnunk.

Társaságunk elsősorban a középkori armálisok czímerképeinek színes hasonmásban való közzétételére fektette a fősúlyt. Néhai elnökünk, báró Radvánszky Béla bőkezűségéből készült a Gyulay-család 1591. évi czímerének színes hasonmása, melynek érdekes volta indokoltá teszi annak e füzetben való leközlését.

A Gyulay-czímer egyik példája az olasz renaissance pajzsczímeradományozásnak, mely a mohácsi vész után az erdélyi fejedelmi kancelláriában tovább élt. Szapolyai János az ország rendei által a magyar királyi trónra megválasztatván, a királyi kancelláriában az elődje II. Lajos alatt működött olasz czímerfestőket is átvette. Az a néhány czímeradomány, melyet uralkodása idejéből ismerünk, a czímerekben stílus, elrendezés és művészies kidolgozás tekintetében egyeznek a II. Ulászló és II. Lajos adományozta czímerekkel és egyeznek e czímerek jellemző motivumaival is. Özvegyétől Izabellától, három czímeradományt ismerünk, melyek szintén pajzsczímeradományozások olasz renaissance modorban. A János Zsigmondtól ismert két czímeradomány szintén pajzsczímeradományozás és ennek még a Szapolyai-ház utódai alatt is nyomát találjuk. Egyik példája ennek az olasz renaissance pajzsczímernek épp a Gyulay-czímer, mely azonban nem az utolsó képviselője ennek a címertypusnak, mely ha mindjárt elrontott alakban a XVI. századon túl is előfordul az erdélyi fejedelmek adományozta czímerekben.

Fegyvertani és viselettörténeti ismereteinket a közölt czímerképek számos becses adattal gyarapítják. A Bocskai-család címere (II/LII. tábla) a Zsigmond korabeli nehéz lovas fegyverzetével ismertet meg bennünket, mellyel érdekesség tekintetében csak a Both-családnak 1460-ból származó, jelen munka II. füzetében közölt címere vetekedhetik. Pánczélozott és pedig sodronypánczélos kart mutat a Pérchy-czímer (V/LV. tábla), míg a Nagy és Szerdahelyi Huszár czímer 1466-ból (XVIII/LXVIII. tábla) a Mátyás-korabeli könnyű lovasság öltözetének egy részét, valamint fegyverét mutatja be. A II. Ulászló-korabeli nehéz fegyverzetű gyalogság hadi felszerelését állítja eléink a Weér-címer 1509-ből (XX/LXX.), mely egy újabb példája a heraldikai tekintetben helytelen érczre-ércz alkalmazásának és az alaknak a pajzsból való kilépése miatt is kifogás alá eshetik. Viselettörténeti szempontból a Martonfalvi Cseh és a Jeszenszky czímerek érdemelnek különösebb figyelmet, az előbbi

(xxiii/LXXIII. tábla) a címéralak vadászöltönye, a Jeszenszky pedig (xxvii/LXXVII. tábla) a favágó alak öltözete miatt. Egyes ruhadarabokat mutatnak be a Dobry (viii/LVIII. tábla) és a Bethleni és Zbugyar (ix/LIX. tábla) címerek és pedig a női ruházatra nézve, míg az Érky címér (xxii/LXXII. tábla) a férfi ruházat egy darabját ábrázolja. Egyes fegyverdarabokra, a kard különböző formáin kívül, az íjra és a számszerűjra is találunk példákat címereinkben.

A közölt címerek túlnyomó része újabb adatokkal szolgál a magyar heraldika naturalisztikus irányzatához. Tisztán mesteralakot mutató címert nem találunk köztük. Amelyikben mesteralak előfordul, ez is kombinálva van természeti tárggyal, ha mindjárt ez utóbbi stilizált alakot is mutat, mint pl. Eperjes város címere. Jelenetes címerre több példát nyújtanak az itt közölt címerek, ilyen pl. a Martonfalvi Cseh és Jeszenszky címerek, melyek vadászjelenetet ábrázolnak. Ugyancsak vadászatra czéloz az Engel címér 1517-ből (xxv/LXXV. tábla), a torkán nyíllal átlőtt szarvas. Nem mindennapi érdekességű a Balajthy címér 1517-ből (xxiv/LXXIV. tábla), a patak partján haladó, szájában két libát vivő farkas vagy róka. Jelképes címér a Kulpi-család címere I. Ulászlótól (xi/LXI. tábla), melynek jelentőségét azonban nem tudjuk megmagyarázni. Lehet, hogy ezzel a király a címerszerzőnek várostrom alkalmával tanúsított éberségére kívánt czélozni.

A címerrajzok művészi kivitel tekintetében is bő anyagot nyújtanak a tanulmányozásra. Vannak köztük olyanok, melyek igazán mesterkéz alkotásának mondhatók. Ilyen a Buthor címér (vi/LVI. tábla), melynek teljesen naturalisztikusan megfestett sasfeje elsőrangú mester alkotása lehetne. Helyes művészi érzékkel, lendületesen van megfestve a Sirokai címér sasa (xvii/LXVII. tábla), mely az Abanemzetség címérének ismeretére is fontossággal bír. Címereink az egyes korszakok heraldikai stíljére is nyújtanak jellemző példákat. A gótikus és olasz reneszánsz stílust mutató címerek mellett találunk olyanokat is, melyek stílus tekintetében egészen különállók, amint pl. az Armbruster címér (xxvi/LXXVI. tábla), mely teljesen német jelleget mutat, mintha valamely Dürer-féle címerrajz szolgált volna a festőnek mintául. Hogy a művészi kivitelre való törekvés a heraldikai szabályok rovására megy, arra is több példa található füzetünkben. Így az Armbruster címér sisakdíszének túlkicsiny volta, a Nagy és Szerdahelyi Huszár címérben a sisakdísz és a pajzs közti aránytalanság, a Campanellis címér (xxx/LXXX. tábla) sisakdíszének nyomottsága, vagy a Gellyei címérben a pajzs és a sisak és sisakdísz közti aránytalanság.

Középkori címereink festői közül csak egynek a nevét ismerjük eddig, a Campanellis címér festőjét, Desiderius Italust, kit az armális szövege említ meg. Életkörülményeiről csak annyit tudunk, hogy nemes ember volt. Hogy elsőrangú művész lehetett, azt a címerkép és főleg a pajzstartó angyalok mesterileg finom kivitele mutatja, melyről a hasonmás, sajnos, csak halvány fogalmat ad. Itt említ-

jük meg, hogy a Petri Ders címér (IV/LIV. tábla) a középkorban használt színjelzések ismeretéhez nyújt adatokat, amire címereink között eddig ez az egyetlen példa.

★

E füzet közrebocsátásával lezárjuk hosszú időre a «Magyar Czímeres Emlékek» vállalatát. Soknak, nagyon soknak kellene megváltozni, hogy rátérhessünk annak folytatására. Talán utódaink meg fogják érni a viszonyok jobbrafordultát és folytathatják a vállalatot ott, ahol mi azt abbahagyni kényszerültünk.

ÁLDÁSY ANTAL.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CZIMERES LEVELEK ÉS CZIMEREK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár





FRANKLIN TÁRSULAT KÖNYVDM.

I. (LL.) A HIDEGHÉTI-CSALÁD CZIMERE 1411.



I. (LI.)

1411. OKTÓBER 14. POZSONY.

ZSIGMOND KIRÁLY A HIDEGHÉTI-CSALÁDNAK NEMESSÉGET ÉS CZÍMERT AD.

(Eredetije a Hideghéty-család levéltárában a M. N. Múzeumban. — Turul. 1908. 25.)

Commissio propria domini regis.

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie etc. rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentium notitiam habituris salutem in eo, qui regibus dat regnare et victoriose triumphare. Humane conditionis circumspecta sagacitas et bonorum (operum) assidua percontatrix sic artis ingenio naturalibus se conformare didicit, sic ex causis nobilibus effectus insignes producit, ut quos natura superior interioribus dotibus illustravit nobilius et ipsorum animos sapientie et scientie altitudine decoravit pre ceteris, horum consilio tronus roboratur regius et eorum virtuosus actibus regalis sublimitatis gloria aptata presidia suscipit et salutaribus omni tempore proficit incrementis. Proinde ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster (Jacobus) filius Nicolai de Hidegheth alias de Hettendorf nobis grate dilectus in nostre presentiam maiestatis, propositis suis fidelitatibus et fidelium obsequiorum gratuitis meritis sincerisque laudabilibus complacentiis, a multis retroactis temporibus) usque in presentem diem, in prosperis nostris agendis et adversis culmini nostre maiestatis intrepide exhibitis et indefesse impensis, nostre humiliter et devote supplicavit maiestati, ut ipsum Jacobum Nicolai de predicta Hidegheth suis et fidelium servitiorum suorum meritis consideratis, de plenitudine nostre regie maiestatis a nota rusticitatis (sicque) ex origine natalium con eximere et libertare ac cetui aliorum nostrorum regni nostri nobilium iuribus et privilegiis, quibus ceteri (veri) nobiles uterentur et gauderent, nobilitando aggregare et plantare, sibique et suis heredibus ac posteris universis arma seu nobilitatis sue insignia, clipeum videlicet (colore) nigro, cuius pars superior seu superficies per transversum colore croceo erat depicta et campus inferior similiter per transversum forma medie lune in simili colore croceo fuit exornata, galea vero clipeo super (imposita) tecta nigro, croceo colore subducta, impetiata undique et czottata erat cooperta, in cuius galee summitate similiter media luna crocea stipitem (?) etiam

croceum erectum et transfossum habebatur, in cuius stipitis in copia hincinde erant distracti, ut in forma armorum eorundem in principio litere presentis depicta liquet manifeste, ex liberalitate nostra regia dare et, largitate conferre dignaremur. Nos itaque at(tendentes multiplicia merita) probitatis et fidelitatis opera laudabiliter demonstrata, quibus idem Jacobus Nicolai in militaribus actibus inter proceres et milites (regni nostri), ac aliorum regnorum milites et clientes visus extitit et tamquam regnum Bosne fide nobis et sacro dyademati regni nostri . . . et auxilio et crudelium se opposuisset Spaleti mandatis nostris se dum proximis temporibus nonnulli nobiles Austrie ducatus regnum nostrum per hostiles insultos spoliando et depredando invasissent auxiliante altissimo per exercitum cuius ductores reverendus (in Christo pater domin)-us Eberhardus episcopus Zagrabiensis, aule nostre cancellarius sumpmus, et (magnificus dominus Sti)-borius vayvoda Transsilvanus principes et ductores speciales (?) dinoscuntur, predictos nobiles Australes notorios emulos nostros ipsorumque complices et ignis voragine compescendo et quiescere faciendo conculcassemus, (prefatus) Jacobus Nicolai de predicta Hydeggheth alias de Hettendorf (predictis suis ducibus?) in continuo adherendo et actibus bellicis insistendo et insudando per sagittas letalia vulnera suscepit, prout cunctis et (predicta?) videre volentibus potest clarere et absque mortis formidine creberrima tuitione et status nostri conservatione sanguinem copiosum de suo corpore effudit et (sanguinis?) effusionis pre ceteris fratribus, proximis et consanguineis suis ac extraneis, velud auri puritas suo splendore ceterorum metallorum precellens, nitorem nostre maiestati obtutibus gratum se merito reddidit et acceptum. Volentes et (animo) cupientes eidem Jacobo Nicolai pro premissis suis fidelitatibus et fidelium servitiorum meritis preclaris, regalis munificentie benignitate respondere, eundem Jacobum Nicolai de predicta Hedeggheth suosque heredes et posteros universos, a nota rusticitatis, sicque etiam ex origine natalium eximere et libertare ac nobilitare decrevimus presentium vigore, eximimus, libertamus ac in cetum aliorum regni nostri nobilium virorum agregamus et conplantamus, tam in personis, quam eorum possessionibus seu portionibus possessionariis ubicunque in regno nostro sitis et habitis, signanter cum predicta possessione Hydeggheth, ac de regie nostre potestatis plenitudine et largitate animo deliberato, ex certa scientia et gratia speciali, sano etiam prelatorum, baronum, nobilium et regni nostri procerum accedente consilio, eidem Jacobo (Nicolai), suisque heredibus et posteris universis, arma seu insignia (nobilitatis?) damus liberaliter et donamus, ut idem Jacobus Nicolai suique heredes ac posteritates universe nate et nasciture, a modo et in antea ubique locorum et bellorum ac pacis temporibus, libere habeant et secure valeant portare, (presentibusque) armis seu insigniis in preliis, torneamentis, hastiludiis et generaliter in omni exercitio

militari uti possint et perpetuo gaudere. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam eidem Jacobo Nicolai, suisque heredibus et posteris universis, presentes concessimus literas nostras speciales, pendenti sigilli nostri munimine roboratas. Datum Posonii in die festi beati Calixti pape, anno domini millesimo quadringentesimo undecimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vicesimo quarto Romanorum vero secundo.

A czímer : Balra dőlt, kerek talpú, baloldaltól kissé behajló pajzsban arany pajzsfő alatt fekete-tében fekvő arany félhold. Sisakdísz: fekete tollforgó, melynek arany nyelét a pajzsbeli félhold borítja. Takarók: fekete-arany. A czímerkép arany virágokkal (rózsákkal) borított májszínű alapra van helyezve, melyet kétoldalt zöld pontokból alkotott vékony vonalak, felül és alul pedig kék és zöld színű díszítés vesz körül, míg az egészet vaknyomású vonalakkal és rózsákkal ékített szélesebb keret vesz körül.

A czímeradományozással egyúttal nemesítés is járt. Az adományt nyert Hideghéti, más-kép Hettendorfi Miklós fia Jakab, hadi érdemeiért nyerte a nemességet és czímert. Az oklevél szövegéből azt látjuk, hogy Hideghéti Jakab Boszniában harczolt a királlyal szemben lázadók ellen és résztvett azokban a harczokban is,

melyeket Eberhard zágrábi püspök, főkancelár és Stibor erdélyi vajda a nyugati határokat nyugtalanító osztrákok ellen vívtak.

A Hideghéti-család, amint ezt a reánk maradt okleveles emlékekből tudjuk, a Csallóközben volt birtokos. Valószínű, hogy a csallóközi egyházi, praediális nemesek sorába tartozott. Ősi birtokuk «Heet» alakban már a pozsonyi káptalannak 1294 november 11-i oklevelében említetik. A család tagjai egy 1308. évi oklevélben mint «nobiles jobagiones castri Posoniensis de Hideghet de Chollokus» említetnek, míg más xiv. századi oklevelekben felváltva de Heet, Hēeti, de Hydegheth említetnek.¹

¹ V. ö. még Wertner Mór, Adalékok három középkori czímereslevél ismeretéhez. Turul, 1908. 186. 1.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár





II. (LII.) A BOCSKAI-CSALÁD CZIMERE 1414.

NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPEST.

II. (LII.)

1414. NOVEMBER 8. AACHEN.

ZSIGMOND KIRÁLY A BOCSKAI-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a gr. Erdődy-család monyorókeréki levéltárában. — Turul, 1922/23. 32.)

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie etc. rex omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presentium notitiam habituris salutem in eo, qui dat regibus regnare et victorioso triumphare. A claro lumine throni regii, velut e sole radii nobilitates legitimo iure procedunt, et omnium nobilitatum insignia a regia dignitate dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniet regie dignitatis. Sane ad universorum, tam presentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster Stephanus filius Petri de Bochka, coram nostra celsitudine personaliter constitutus, propositis et recensitis suis fidelibus servitiis et fidelium obsequiorum gratuitis meritis sincerisque complacentiis utique acceptis et laudandis, quibus ipse sacro dyademati ac celsitudini nostre a longinquis temporibus in prosperis nostris agendis et adversis, persone et rebus suis non parcendo indefesse complacere studuit, reddiditque se gratum et acceptum, arma seu nobilitatis insignia, in presentium literarum nostrarum capite depicta, maiestati nostre exhibendo, ab eadem maiestate nostra eadem arma seu nobilitatis insignia sibi ac heredibus et posteritatibus suis universis ex liberalitate nostra dari et conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos prefati Stephani gratis affectibus intuentes obsequiorum merita, quibus studiis diligentibus ac indefessis hactenus erga nostram claruit maiestatem cottidieque claret et inantea eoquidem studiosius clarere poterit, quo se et suos singularibus honorum gratiis sentiet decoratos, animo deliberato et ex certa scientia eidem Stephano et suis heredibus ac posteritatibus u[n]iversis a[d] prefati Stephani suppli[cation]is instantiam prescripta arma seu nobilitatis insignia hic depicta ac [pictoris ma]gisterio distincte descripta [virtu]te presentium conferimus, ymmo de habundantiori plenitudine specialis nostre gratie, ad [maiores] eiusdem Stephani et suorum [her]edum nobilitatis gloriam proprio motu concedimus ac presentibus elargimur, ut idem [Steph]anus ac sui heredes et posteritas universa nata et nascitura hec arma seu nobilitatis insignia prout [presenti]bus literis circa

principium apropiatis coloribus diversis inserta pictura denotat et declarat, amodo inantea in preliis, hastiludiis, torneamentis et in omni exercitio militari gestare valeant atque deferre. Gaudeat igitur favore regio ac de tanto munere singularis gratie antefatus Stephanus suique heredes et posteritates merito exultent tantoque fideliori studio ad honorem regum eorundem inantea solidetur intentio, quanto ampliori favore preventos se conspiciunt munere gratiarum. Presentes autem ad premissorum memoriam perpetuam cum pendentem secreto nostro regio sigillo, quo ut rex Hungarie utimur, prelibato Stephano et suis heredibus universis duximus concedendas. Datum Aquisgrani octavo die festi Omnium Sanctorum, anno domini millesimo quadringentesimo quartodecimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XXVIII^o, Romanorum electionis quinto, coronationis vero primo.

A czímer: Balra dőlt, alul hegyben összefutó pajzsnak ezüsstel damaszkolt kék mezejében ezüst szerszámzatú fekete lovon ülő, teljes páncélzatú vitéz, fejét leeresztett ellenzőjű sisak fedi, jobbjaival sárga nyelvű, ezüst hegyű dárdát szegez előre. A vállpáncél és derékvert alól fekete posztó ruházat buggyan ki. Sisakdísz: kiterjesztett szárnyú, kiöltött nyelvű, aranykoronás fekete sas. Takaró: kék-ezüst.

A czímer vörös alpra van helyezve, melyet az e korbeli Zsigmond-féle armálisokat jellemző négyes karélyú széles arany keret vesz körül, melyet belül kettős fekete, kívülről egyes vékony sárga vonal keret határol. Az egész kék alpra van helyezve, melyet belül fekete, azután fehér, kívül pedig ismét fekete vonal keret díszít. A belső négy sarokban ezüst damaszkolás.

A czímer a Zsigmond első éveiből származó címerek között egyike a legszebb kivi-

telűeknek, mely színkompozíciójával, a sisakdísz lendületes ábrázolásával és méretei arányosságával egyaránt kiválik a többiek közül. Fegyvertani és viselettörténeti szempontból egyaránt megbecsülhetetlen, mert a Zsigmond-korabeli nehéz lovas fegyverzetre ad felvilágosítást. Fontossága különösen abban rejlik, hogy egész fegyverzetet mutat be, míg azok a Zsigmond-kori armálisok, melyek fegyvertani szempontból érdemelnek figyelmet, mint pl. a Leszteméri- vagy Irsay-armálisok, csak egyes fegyverzetdarabokat ábrázolnak. Fegyvertani szempontból fontosságra nézve a Bocskai-armálissal csak a Bothfalvi Bothcsaládé versenyezhet (1460), mely a Mátyás-korabeli gyalog katonaság fegyverzetére ad felvilágosítást.

A czímeradományban Bocskai Péter fia István részesül. Érdemeiről és kilétéről az oklevél közelebből nem emlékezik meg.



VIZMANN J. PIA BUDAPEST.

III. (LIII.) A KESZŐI-CSALÁD CZIMERE 1415.



FRANKLIN CRESTAL HÉRONDELL

III. (LIII.)

1415. APRILIS 12. KONSTANCZ.

ZSIGMOND KIRÁLY A KESZŐI-CSALÁD TAGJAINAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije 1905-ben Retsky Margit birtokában volt Tiszaburán. — Turul 1905. 127.)

Sigismundus dei gracia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Dalmacie, Croacie, etc. rex omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presencium noticiam habituris salutem in eo, qui dat regibus regnare et victoriose triumphare. A claro lumine throni regii, velud e sole radii, nobilitates legitimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat regie dignitatis. Sane ad universorum tam presencium, quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster Jacobus filius Pauli de Kesew coram nostra celsitudine personaliter constitutus, propositis et recensitis suis fidelibus serviciis et fidelium obsequiorum gratuitis meritis, sincerisque complacenciis, utique acceptis et laudandis, quibus ipse sacro diademati ac celsitudini nostre maiestatis a longinquis temporibus et signanter in presentibus Almanix (igy) partibus in prosperis nostris agendis et adversis, persone et rebus suis non parcendo, indefesse complacere studiit, reddiditque se gratum et acceptum, arma seu nobilitatis insignia, in presencium litterarum nostrarum capite depicta maiestati nostre exhibendo, ab eadem maiestate nostra eadem arma, seu nobilitatis insignia sibi et per eum Nicolao filio Georgii, Gregorio filio Johannis, Jacobo filio Michaelis, Gaspar et Balthazar filiis Nicolai de predicta Kesew patruelibus fratribus suis, ac heredibus et posteritatibus ipsorum universis ex liberalitate nostra dari et conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos, praefati Jacobi filii Pauli gratis affectibus intuentes obsequiorum merita, quibus studiis diligentibus ac indefessis hactenus erga nostram claruit maiestatem, cottidieque claret et in antea eo quidem studiosius clarere poterit, quo se et suos singularioribus honorum graciis senciet decoratos, animo deliberato ac ex certa nostra sciencia eidem Jacobo filio Pauli et per eum prefatis Nicolao, Gregorio, Jacobo, Gaspar et Balthazar de Kesew patruelibus fratribus suis, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis ad prefati Jacobi filii Pauli supplicationis instanciam prescripta arma seu nobilitatis insignia, hic depicta, ac pictoris magisterio distincte descripta virtute presen-

cium conferimus, ymo de habundanciori plenitudine specialis nostre gracie, ad maiorem eiusdem Jacobi filii Pauli et aliorum supradictorum nobilitatis gloriam proprio motu concedimus, ac presentibus elargimur, ut idem Jacobus filius Pauli et alii supradicti, eorumque heredes et posteritas universa nata et nascitura hec arma seu nobilitatis insignia, prout presentibus litteris circa principium appropriatis et coloribus diversis inserta pictura denotat et declarat amodo in antea in preliis, hastiludiis, torneamentis, et in omni exercicio militari gestare valeant et deferre, gaudeat igitur favore regio, ac de tanto munere singularis gracie antefatus Jacobus filius Pauli, necnon alii supradicti, eorumque posteritates merito exultent, tantoque fideliori studio ad honorem regium eorundem in antea solidetur intencio, quanto ampliori favore preventos se conspiciunt munere graciaram. Presentes eciam ad premissorum memoriam perpetuam cum pendentí secreto nostro regio sigillo, quo ut rex Hungarie utimur, prelibato Jacobo filio Pauli et aliis supradictis duximus concedendas. Datum Constancie duodecima mensis Aprilis anno domini millesimo quadringentesimo quintodecimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. vicesimo nono, Romanorum eleccionis quinto, coronacionis vero primo.

Hátán a következő feljegyzés: En Retskj János vettem kezemhez ezen Armálissunkatt Török Sigmond Eötsém Urtúl, Podrocsán, Anno domini 1726, die 30. Septembris.

A címér: Ezüsttel és veressel vágott, balra dőlt, kerekaltalpu pajszban balra forduló, természetes színű ágaskodó farkas, mellső ballábával a száján átdöfött, arany keresztvassal és arany gombbal ékített fekete markolatú, hegyesvégű, egyenes kardhoz nyúl, mellső jobblábát ragadozásra kinyújtva, szájából és nyakából vér csepeg. Sisakdísz: a pajzsbeli farkas kinövő helyzetben. Takarók: veres-ezüst.

A címér kék alapra van helyezve, melyet széles arany keret vesz körül. Ezen belül a címert lóhere alakú széles aranykeret határolja. Mindkét keret belső vonalát fekete, külső vonalát sárga vonal díszíti. A két felső szögletben fehér-fekete rajzban tartott angyalalak, az alsó két szögletben fehér-fekete virágdíszítés.

A címérkép kivitel tekintetében hasonló-
ságot mutat a Somkerekí-féle 1415 január 26-i birodalmi címérrel. A két festmény való-

színűleg egy kéznek a munkája, a sarokbeli díszítések kivitele annyiban eltérő, hogy a Somkerekí-címérben mind a négy sarokban angyalok vannak alkalmazva.

Az adományban Keszői Pál fia Jakab továbbá rokonai: Keszői György fia Miklós, János fia Gergely, Mihály fia Jakab és Miklós fiai: Gáspár és Boldizsár részesültek. Az oklevél szövege a főcímerszerző Pál fia Jakab érdemeiről csak általánosságban emlékezik meg, megjegyezve, hogy a király szolgálatában főleg a német részeken buzgólkodott.

A címerszerzőről közelebbi adataink nincsenek. Az oklevél hátán olvasható feljegyzés szerint ezt az armálist a Retsky-család mint a magáét tekintette és ezzel a címérrel élt is. Hogy azonban a Keszői-család és a Retsky-család között volt-e valamely kapcsolat és milyen volt az, erre nézve közelebbi adatok szintén nem állnak rendelkezésünkre.

IV. (LIV.)

1417. NOVEMBER 19. KONSTANCZ.

ZSIGMOND KIRÁLY A PETRI DERS-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredeti je a leleszi konvent országos levéltárában. — Turul, 1900, 139.)

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. rex, omnibus Christi fidelibus tam presentibus, quam futuris presentium notitiam habituris, salutem in eo, qui dat regibus regnare et victoriose triumphare. A claro lumine throni regii, velud e sole radii, nobilitates legitimo jure procedunt, et omnium nobilitatum insignia a regia dignitate sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat regie claritatis. Sane ad universorum, tam presentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster dilectus Benedictus filius Ladislai Ders de Petri, coram nostra celsitudine personaliter constitutus, propositis et recensitis suis fidelibus servitiis et fidelium obsequiorum gratuitis meritis, sincerisque complacenciis, utique acceptis et laudandis, quibus ipse nobis et sacro nostro regio diademati a longinquis temporibus, in nostris agendis prosperis et adversis persone et rebus suis non parcendo, indefesse studuit complacere, reddiditque se gratum et acceptum, arma seu nobilitatis insignia, in presentiarum litterarumstrarum capite depicta majestati nostre exhibendo, eadem a nostra celsitudine sibi et ex consequenti eidem Ladislao patri, item Petro, Gregorio, Augustino et Paulo fratribus suis carnalibus ex nostra liberalitate regia dari et conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos prefati Benedicti gratis affectibus, intuentes obsequiorum laudabilia merita et actus strennuos, quibus ipse in plerisque nostris et sacre ipsius regni nostri Hungarie corone agendis a longinquis temporibus sub diversitate locorum et temporum, et presertim in exercitiis nostris expeditionibus in regno nostro Bozne quamplures, adversus nostros et regnorum nostrum emulos, utputa Turcos crucis Christi blasphemos instauratis, nec non in Francie et Anglie regnorum ac presentibus Allemanie partibus, quas nos pro sacrosancte universalis ecclesie, que iam superni luminis gratia illustrante ad verum et unicum ejus sponsum pervenit et sacri imperii status reformationem duce Christo, qui lux vera est hominum, feliciter perlustravimus, non parcendo rebus suis et persone, sed variis periculis imminen-

tibus se ipsum exponendo celsitudini nostre intentissimis animi desideriis studuit se ipsum gratum reddere et acceptum. Volentes itaque eum premissorum suorum laudabilium meritorum intuitu, regalis munificentie antidoto prosequi, speciali animo deliberato, et ex certa scientia eidem Benedicto et per eum memoratis patri et fratribus suis, cunctis quoque ipsorum fratribus et consanguineis ac heredibus et successoribus universis, ad prefati Benedicti supplicationis instantiam prescripta arma seu nobilitatis insignia hic depicta, ac pictoris magisterio distincte descripta, virtute presentium conferimus, imo de habundantiori plenitudine specialis gratie nostre ad maiorem eiusdem Benedicti et aliorum supradictorum nobilitatis gloriam motu proprio concedimus ac presentibus elargimur, ut idem Benedictus et alii supradicti eorumque heredes et quilibet ipsorum et posteritas universa nata et nascitura, hec arma seu nobilitatis insignia, prout presentibus litteris circa principium appropriatis coloribus diversis inserta pictura denotat et declarat a modo inantea, in preliis, hastiludiis, torneamentis et in omni exercitio militari et clientali gestare valeant, pariter et deferre. Gaudeant igitur favore regio et de tanto munere singularis gratie antefatus Benedictus et alii supradicti eorumque posteritates merito exultent, tantoque fideliori studio ad honorem regium eorundem inantea solidetur intentio, quanto ampliori favore preventos se conspiciunt munere gratiarum. Presentes autem ad premissorum memoriam perpetuam sigilli nostri secreti, quo ut rex Hungarie utimur appensione, pro prefatis Benedicto et aliis supradictis iussimus communiri perpetuo et in evum valituras. Datum Constantie, in festo Beate Elisabeth vidue, anno domini millesimo, quadringentesimo decimo septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie tricesimo primo, Romanorum vero octavo.

A címér: Balra dőlt, alul hegyben összefutó pajzs kék mezejében ezüst félholdban hatágú arany csillag, melyeket jobbról-balról két zöld papagály csőreikben és karmaikban tart. Sisakdísz: a pajzsbeli alak. Takaró: kék-vörös.

A címerképet rózsaszínű, belül vörös, kívül fekete vonalú széles keret veszi körül, melynek négy sarkában egy-egy kör alakú dísz látható, míg a keret szarait ruta alakú díszítések ékítik. Szőnyeg hiányzik.

A címerkép érdekessége az egyes színek jelzéseiben fekszik. A zöld színt lóhere alakú jegy, a kéket nyolczas alakú, közepén vonallal áthúzott jegy, a vörös színt R betű jelzi.

A címeradomány tulajdonképpen címerbővítésnek tekinthető. A Petri Ders-család a

Hunt-Pázmán nemzetségből ágazott ki, melynek címere az ezüst félhold a hatágú arany csillaggal, a melyet az adomány a két papagállyal bővít ki, ily módon különböztetve meg az új címert a régi nemzetségi címtől.

A címeradományban Petri Ders László fia Benedek részesül, atyjával Lászlóval és testvéreivel: Péterrel, Gergellyel, Ágostonnal és Pállal egyetemben. Érdemei tekintetében az oklevél szövege megemlékezik a főcímer-szerzőnek Boszniában a törökök ellen vívott küzdelmeiről, továbbá azokról a szolgálatokról, melyeket a királynak Franciaországban, Angliában és Németországban az egyházszakadás megszüntetése körül kifejtett működésében tett.



IV. (LIV.) A PETRI DERS-CSALÁD CZIMERE 1417.

V. (LV.)

1421. MÁRCZIUS 28. ZNAIM.

ZSIGMOND KIRÁLY A PÉRCHY-CSALÁD TAGJAINAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul, 1908. 82.)

Relatio Mychaelis filii Stephani de Zond, comitis Neugradyensis.

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentium notitiam habituris salutem in eo, qui dat regibus regnare et victorioso triumphare. A claro lumine throni regii velut e sole radii nobilitates legitimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia a regia dignitate sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat regie claritatis. Sane ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster grate et sincere dilectus Benedictus filius Michaelis de Peercz, vicedapifer nostre maiestatis coram nostra celsitudine personaliter constitutus, propositis et recensitis suis fidelibus servitiis et fidelium obsequiorum gratuitis meritis sincerisque complacentiis utique acceptis et laudandis, quibus ipse nobis et sacro nostro regio dyademati a longinquis temporibus in nostris agendis prosperis scilicet et adversis, signanter vero in regno nostro Bohemie predicto, pro sacre et orthodoxe fidei defensione contra Vyklephistas deo et hominibus exesos se viriliter opponendo personeque et rebus suis non parcendo indeffesse complacere studuit reddiditque se gratum utique et acceptum, arma seu nobilitatis insignia in presentium literarum nostrarum capite depicta, maiestati nostre exhibendo, ab eadem nostra maiestate eadem arma seu nobilitatis insignia sibi et per eum Ladislao carnali et Petro filio Zanyo condivisionali fratribus suis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, quibus progenitores eorum et per consequens ipsi a dudum indifferenter freti fuissent et gavis, dari et conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos prefati Benedicti filii Michaelis gratis affectibus intuentes obsequiorum merita, quibus diligentibus studiis et indefessis hactenus erga nostram claruit maiestatem quotidieque claret et in antea eo studiosus clarere poterit et debebit, quo se et suos singularioribus honorum gratiis sentiet decoratum animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia eidem Benedicto filio Michaelis de dicta Peercz et

per eum memoratis Ladislao carnali et Petro filio Zanyo condivisionali fratribus suis de eadem Peercz ipsorumque heredibus et posteritatibus universis ad prefati Benedicti supplicationis instantiam prescripta arma seu nobilitatis insignia hic depicta ac pictoris magisterio distincte descripta, virtute presentium conferimus, ymmo de habundantiori plenitudine specialis nostre gratie ad maiorem prelibati Benedicti et aliorum supradictorum nobilitatis gloriam proprio motu concedimus, damus et elargimur, ut idem Benedictus filius Michaelis et alii predicti ipsorumque heredes ac posteritas universa nata et nascitura hec arma seu nobilitatis insignia, prout presentibus literis nostris circa principium aut circa caput appropriatis coloribus diversis inserta pictura denotat et declarat, a modo in antea et deinceps in preliis, hastiludiis, torneamentis et in omni exercitio militari gestare valeant pariter et deferre, gaudeant igitur favore regio, ac de tanto munere singularis gratie antefati Benedictus filius Michaelis et alii supradicti eorumque posteritates merito exultant, tantoque fideliori studio ad honorem regium eorundem in antea solidetur intentio quanto ampliori favore preventos se conspiciunt munere gratiarum. Presentes autem ad premissorum memoriam perpetuam cum pendentí secreto nostro regio sigillo, quo ut rex Hungarie utimur, prelibatis Benedicto filio Michaelis ac Ladislao carnali et Petro filio Zanyo condivisionali fratribus suis, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis duximus gratiose concedendas. Datum in nostra civitate Znoyma partium Moravie, feria sexta proxima post festum Annunciationis virginis gloriose, anno domini millesimo quadringentisimo vigesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XXX-mo quinto, Romanorum undecimo et Bohemie primo.

A czímer: Balra dőlt, hegyestalpú pajzs kék mezejében széles pallost markoló pánczélinges kar, a kard markolata vértől csepeg, mely a kézfőt és az alkar pánczélját is bevérezi. Sisakdísz: a pajzsalak. Takaró: ornamentális modorban tartott díszítés kék-vörös és szürkés-ibolyaszínben. A czímerképet egyszerű zöld vonal keret veszi körül, szőnyeg hiányzik.

A czímerkép viselet és fegyvertani szempontból újabb adalékot nyújt az a korbéli fegyverzet ismeretéhez. Figyelmet érdemel a sisaktakarónak lombszerű, kecses alakban tartott kivitele. A czímerrel, amint az a szövegből kitűnik, a Pérchy-család már régebbi idő óta élt.

Az adományban Pérchy Mihály fia Benedek királyi alétekfogó mestere, testvére László és osztályos atyafia: Pérchy Zanyo fia Péter részesülnek. A főczímerszerző érdeméül tudja

be az armális szövege, hogy Csehországban, a katolikus egyház ellenségei, a Wiklifiták ellen vitézül harczolt.

A család történetével részletesebben Makay Dezső foglalkozott «Két régi család» című, a Turul 1887. évfolyamában megjelent tanulmányában, melyben a család leszármazási tábláját a XIII. század második felétől a XIX. század végéig is összeállította. Adataiból kitűnik, hogy a czímerszerző Benedeknek László testvérén kívül volt még egy testvére Mátyás, akit az armális nem említ, talán 1421-ben már nem élt. A család később a Mike-Pércsi előnevet használta. Bihar vármegyének 1666 október 8-án nemes Pérchy István részére kiadott nemesi bizonyítványa szerint a család armálisa a török háború dúlásai közepette elpusztult. Ezt az armális előkerülte fényesen megczáfolta.



FRANKLIN TÁRSULAT BUDAPEST

VI. (LVI.) A JABLONOWEI BUTHOR-CSALÁD CZIMERE 1430.

VI. (LVI.)

1430. JÚLIUS II. BÉCS.

ZSIGMOND KIRÁLY A JABLONOWEI BUTHOR-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

(*Eredetije Marsovszky Ivor tulajdonában Budapesten. — Turul, 1908. 137.*)

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris salutem in eo, qui dat regibus regnare et victoriose triumphare. Cum ex instinctu et habito gratuito divinitus infuso ac clementia mota studiosa cura debeat esse in principe, ut suorum subiectorum statu et conditione pensatis unumquemque secundum labores emeritos ad meliores et altiores gradus felicioresque successus provehat ac uberiolem formam honorabilis attollat dignitatis, sane ad cunctorum presentium et futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster Caspar filius Blasii dicti Buthor de Jablonowe in nostre maiestatis accedens presentiam, propositis et declaratis suis fidelibus servitiis per eum claritati nostre exhibitis et impensis, arma seu nobilitatis insignia in presentium literarum nostrarum capite depicta a nostra maiestate sibi et per eum dicto Blasio patri, necnon Melchior et Balthesar carnalibus, item Nicolao et Johanni de predicta Jablonowycz patrue libus fratribus suis et ipsorum heredibus ex nostra regia liberalitate dari, concedi et conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos attentis et consideratis fidelibus obsequiis et fidelium servitorum gratuitis meritis et sinceris complacentiis, quibus ipse Caspar in diversis nostris et regnorum nostrorum expeditionibus sicuti prosperis sic et adversis non parcendo rebus suis et persone, maiestati nostre studuit et eo ferventius in antea anhelat complacere, quo se et suos singularioribus honorum gratiis sentiet decoratos, prescripta arma seu nobilitatis insignia in principio seu capite presentium literarum nostrarum depicta et arte pictoria palpacius figurata et distincte expressata, prefato Caspar et per eum predicto Blasio patri, necnon Melchior et Balthesar carnalibus ac Nicolao et Johanni fratribus suis supradictis, ipsorumque heredibus et successoribus natis et nascituris universis animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia conferimus, ymmo ex habundantiori plenitudine nostre specialis gratie proprio motu concedimus et presentibus elargimur ut ipsi et eorum heredes more aliorum armis huiusmodi utentium a modo in antea

ubique in preliis, hastiludiis et in omnibus exercitiis nobilibus et militaribus ac etiam sigillis, anulis, cortinis, velis, papilionibus, domibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum genere, sub mere et sincere nobilitatis titulo gestare valeant pariter et deferre, eisque uti, frui et gaudere, quodque ipsi et eorum quilibet, ipsorumque posteritatis iisdem gratiis, honoribus, libertatibus et privilegiis generalibus et specialibus gaudeant et perfruantur, gaudereque valeant et perfrui, quibus ceteri clientes armis huiusmodi utentes tam ex legum sanctionibus, quam aliis quibusvis institutis et constitutionibus freti sunt et gavis, gaudentque et fruuntur, insuper gaudeant iidem gratia et favore regiis et de tanto singularis et specialis gratie antidoto exultant, tantoque ampliori studio ad honores regalis dignitatis eorum in antea solidetur intentio, quanto se largiori favore regio preventos conspiciuntur et munere gratiarum. In cuius rei memoriam perpetuam presentes literas nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur impendenti communitas, prefato Caspar et aliis supradictis duximus concedendas. Datum Wyenne, feria tertia proxima ante festum beate Margarethe virginis et martiris, anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quadragesimo quarto, Romanorum vigesimo et Bohemie decimo.

A czímer: Balra dőlt, kerek talpú pajzs kék mezejében természetes (sárgás-barna) színű hármashalomból kinövő, balra néző, kiöltött vörös nyelvű, természetes színű sasfő. Sisakdísz: a pajzsbeli alak, a hármashalom nélkül. Tarkaró: kék-ezüst. Szőnyeg és keret hiányzik és így az armális kivitel tekintetében hasonlít a Jersai- és a Szentbalázsi Szele-családok 1431. évi címeresleveléhez.

A czímerkép rendkívül egyszerű kivitelű, de művészi hatású. A festő kétségkívül gyakorlott művész volt, aki a sasfőt teljesen naturalisztikus kivitelben, mesterileg festette meg.

Az adományban Jablonowei Buthor Balázs fia Gáspár és testvérei Menyhért és Boldizsár, atyjukkal Balázssal, valamint unokatestvéreikkel Jablonoviczi Miklóssal és Jánossal együtt részesülnek. A főczímerszerző Gáspár különösebb érdemeiről az armális szövege nem tesz említést.

A Buthor-családot Nagy Iván családtörténeti munkája és a Siebmacher-féle címereskönyv mint régi trencsénmegyei családot említik, mely már a XIV. század végén tűnik fel. A család a jablonowei (jablonfalvi) birtokot Stibor vajdától 1400-ban a besztercei bíróság örökös jogáért cserébe kapta, mely birtokra 1410-ben Stibor vajdától új adományt nyert, melyet Zsigmond király 1411-ben megerősített. A czímerszerző Buthor Gáspár 1434-ben Marsova, Miksova, Kvassó és Plevnicz birtokokra nyert adományt, 1439-ben Albert királytól Udiche helységet, 1456-ben pedig V. Lászlótól a marsófalvi, jablonfalvi, miksovai, kiscsarnai, kvassói és kolacsini birtokokat kapta királyi adományban. A család később Marsova birtokról a Marsovszky nevet vette fel és később is Marsovszky alias Buthor néven említetik.



VII. (IVII.) A GATHALI-CSALÁD CZIMERE 1431.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



VII. (LVII.)

1431. AUGUSTUS 9. NÜRNBERG.

ZSIGMOND KIRÁLY A GATHALI-CSALÁD TAGJAINAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul. 1912. 129.)

Relatio Leonardi Noffry de Baÿmocz.

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presentium notitiam habituris, salutem in eo, qui dat regibus regnare et victoriose triumphare. A claro lumine throni cesaree vel regie maiestatis velut e sole radii nobilitates legitimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia ab imperatoria vel regia sic dependent serenitate, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat cesaree vel regie dignitatis. Sane ad universorum tam presentium, quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod nos consideratis fidelibus servitiis fidelis nostri Ladislai filii Blasii de Gathal, familiaris fidelis nostri dilecti magnifici Stephani de Rozgon, comitis Posoniensis, per ipsum Ladislaum in nonnullis (nostr-)is et regnorum nostrorum expeditionibus unacum dicto Stephano de Rozgon, domino utputa suo, cum nostra serenitate hincinde procedendo maiestati nostre iuxta sue possibilitatis exigentiam exhibitis et impensis, hec arma seu nobilitatis insignia, in principio seu capite presentium litterarum nostrarum depicta et arte pictoria palpacius figurata ac distinctius expressata, prefato Ladislao et per eum Jacobo et Phillippo (!) carnalibus ac Stephano et Johanni filiis Andree de eadem Gathal condivisionalibus fratribus eiusdem Ladislai, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia dedimus et contulimus, ymmo ex habundantiori plenitudine nostre specialis gratie concedimus et presentibus elargimur, ut ipsi et eorum quilibet, cunctaque ipsorum posteritas predicta arma more aliorum armis huiusmodi utentium a modo inantea, ubique in preliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, ac aliis omnibus exercitiis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, anulis, cortinis, velis, papilionibus, domibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo gestare, eisdemque uti, frui et gaudere valeant atque possint. Quodque ipsi cunctaque ipsorum posteritas eisdem gratiis, honoribus et

libertatibus, quibus ceteri procures, nobiles et clientes regni nostri, armis huiusmodi utentes, quomodolibet consuetudine vel de iure freti sunt et gavis, gaudeant et fruuntur, ac de tanto singularis et specialis gratie antidoto merito exultent, tantoque ampliori studio ad honorem regalis dignitatis eorum inantea solidetur intentio, quanto se largiori favore regio preventos conspiciunt et munere gratiarum. In cuius rei memoriam perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur inpendenti communitas prefato Ladislao et aliis supradictis duximus concendendas. Datum Neuremberge, in vigilia festi beati Laurentii martyris, anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quadragesimo quinto, Romanorum vigesimo primo et Bohemie duodecimo.

Hátán XVII. századbeli írással: 1431, Sigismundi regis insigne nobilitatis pro eg. Ladislao de Gathaly et eius condivisionalibus. XVII. századbeli írással: Docum: Famil: Gathalyi No. 1.

A címér: Balra dőlt, feketével és vörössel osztott, hegyestalpú pajzsban az osztási vonalból kinövő ezüst szarvas, melynek bal agancsa vörös. Sisakdísz: a pajzsbeli alak. Takaró: vörös-ezüst. A pajzsmező fehér-szürke, illetőleg narancssárga damaszkolást mutat.

A címerkép arannyal damaszkolt sötét-kék szőnyegre van helyezve, melyet belül sárgás, kívül sötétzöld keskeny vonalakkal határolt széles sötétvörös keret vesz körül, négy sarkán arany díszítéssel.

A pajzs alakja közeledést mutat a tárcsa alakhoz, pereme balfelől csücskös alakot tűn-

tet fel, baloldala pedig szintén a tárcsapajzs alakjára emlékeztet.

Az adományban Gathali Balázs fia László, Rozgonyi István pozsonyi comes familiarisa, testvérei: Jakab és Fülöp és osztályos atyafiai Gathali András fiai: István és János részesültek. Érdemeikről az armális szövege részletebben nem emlékezik meg.

A címerkép kivitel tekintetében hasonlít a Szarvasdy-családnak 1431. évi címeréhez, mely fő alakjában szintén a szarvast mutatja. Ez a színes hasonmásban még kiadatlan armális a primási levéltárban, Esztergomban őrzetik.



G. FENETK. MÁRTON BUDAPEST.

VIII. (LVIII.) A DOBRY-CSALÁD CZIMERE 1431.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár



VIII. (LVIII.)

1431. OKTÓBER 20. FELDKIRCH.

ZSIGMOND KIRÁLY A DOBRY, JÁNOSI ÉS FERNAHAGI-CSALÁD TAGJAINAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a Dobay-családnak a M. N. Múzeumban őrzött levéltárában. — Turul, 1906. 78.)

Commissio propria domini regis.

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentium notitiam habituris salutem in eo, qui regibus dat regnare et victoriose triumphare. A claro lumine throni cesaree aut regie maiestatis velut e sole radii nobilitates legitimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia ab imperatoria seu regia maiestate sic dependent, quod non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat cesaree vel regie claritatis. Sane ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster Gregorius filius condam Georgii de Dobry in nostre maiestatis accedens presentiam propositis et declaratis fidelibus suis servitiis per eum maiestati nostre exhibitis et impensis, hec arma seu nobilitatis insignia in presentium literarum nostrarum capite depicta a nostra maiestate sibi ac aliis infrascriptis, ipsorumque heredibus ex nostra regia liberalitate dari ac conferri humiliter et devote supplicavit. Unde nos attentis et consideratis fidelitatibus et premissorum fidelium servitiorum gratuitis meritis, virtuosis gestis ac sinceris complacentiis annotati Gregorii, quibus ipse in diversis nostris et regnorum nostrorum expeditionibus sicuti prosperis sic et adversis maiestati nostre studuit, eoque ferventius ac diligentius in antea studebit complacere, quo se et suos singularibus honorum gratiis sentiet fore decoratos, prescripta arma seu nobilitatis insignia in principio seu capite presentium literarum nostrarum depicta et palpacius arte pictoria figurata ac distinctius expr[essata] prefato Gregorio de Dobry et per eum Ladislao filio condam Petri de eodem Dobry fratri, ac Michaeli filio condam Gregorii de Iwanus et B... necnon Petro de Fernahag proximis eiusdem Gregorii... posteritatibus universis animo deliberato [et ex certa nostre maiestatis scientia dedimus, donavimus et contu]limus, ymmo ex habundantiori plenitudine nostre specialis gratie proprio motu concedimus et presentibus elargimur ut [ipsi et eo]rum heredes ac posteritates

universe, predicta arma more aliorum armis huiusmodi utentium. a modo in antea ubique in preliis, hastiludiis et aliis omnibus exercitiis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, anulis, cortinis, velis, papilionibus, domibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis [titulo] gestare, eisdemque uti, frui et gaudere valeant atque possint, quodque ipsi et eorum quilibet, cunctaque ipsorum posteritas eisdem gratiis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri proceres, nobiles et clientes regni nostri armis huiusmodi utentes quomodolibet freti sunt et gavisí gaudeant et perfruantur ac de tanto singularis et specialis gratie antidoto exultent, tantoque ampliori studio ad honorem regalis dignitatis eorum in antea solidetur intentio, quanto se largiori favore regio preventos conspiciunt et munere gratiarum. In cuius rei memoriam perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro quo ut rex Hungarie utimur impendenti communitas prefato Gregorio et aliis prescriptis duximus concedendas. Datum in Feldkÿrchen, sabbato proximo post festum beati Luce evangeliste anno domini millesimo quadringentesimo tricesimoprímo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XL. quinto, Romanorum vigesimo secundo et Bohemie duodicimo.

A címer: Balra dőlt kerek talpú pajzs kék mezejében arany (sárga) koronából kinövő, szembenéző, kivágott vörös ruházatú női mellkép, elválasztottan leomló szőke hajfürtökkel, fején arany (sárga) koronával, fülei helyén egy-egy hatágú arany (sárga) szarvasagancsal. Sisakdísz: a pajzsbeli alak. Takaró: kék-arany (sárga).

A címer egyszínű téglavörös alapra van helyezve, melyet kettős, egy vastagabb és egy vékonyabb fekete vonalból alkotott keret vesz körül.

A címerekép szerkezetére nézve több Zsigmond-kori címerrel mutat hasonlóságot. Legszembetűnőbben hasonlít a Bethleni és Zbugyai-családoknak címeréhez (L. a IX/LIX. számot). Eltérés a ruházat színében van, mely a Bethleni címernél kék, azonkívül a szarvasagancsok mázában, mely az utóbbinál ezüst, valaminthogy a Bethleni címer női testének

karjai vannak. Azonosságot találunk a Roskóványi-család címerével is, azzal a különbséggel, hogy az utóbbiban a női mellkép nem emelkedik ki koronából és hogy a korona fejéről is hiányzik. A szarvasagancs emberi testre alkalmazva előfordul még Zsigmond idejében a Bárczay-család 1421. évi címerében is.

A címeradományban néhai Dobry György fia Gergely, unokatestvére, néhai Dobry Péter fia László és rokonai: néhai Jánosi Gergely fia Mihály, valamint Fernahagi Péter és B... részesülnek. Utóbbi nevéből csak a B betű olvasható, a többi betű kiszakadt. Az armális szövegét már Fejér György is közölte (Cod. Dipl. x. 1. 314.) a helyes Dobry-névvel. A Siebmacher-féle címerekönyv kiadói ezt olvasási hibának véelve, a címert a Dobay-családénak mondták, de az eredeti oklevélben világosan Dobry áll.



IX. (LIX.) A BETHLENI ÉS ZBUGYAI-CSALÁD CZIMERE 1431.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



IX. (LIX.)

1431. DECZEMBER 17. MILANO.

ZSIGMOND KIRÁLY A BETHLENI- ÉS ZBUGYAI-CSALÁDOK TAGJAINAK CZÍMET ÁD.

(*Eredelije a m. kir. Orsz. Levéltárban. — Turul, 1902. 36.*)

Relatio Ladislai de Czhap etc

Sigismundus dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, omnibus Christi fidelibus, tam presentibus quam futuris, presentium notitiam habituris, salutem in eo, qui dat regibus regnare et victoriose triumphare. A claro lumine troni cesaree aut regie maiestatis velud (így) e sole radii, nobilitates legitimo iure procedunt, et omnium nobilitatum insignia ab imperatoria seu regia maiestate sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat cesaree aut regie claritatis. Sane ad universorum tam presentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nos attentis et consideratis fidelitatibus et fidelium servitiorum meritis fidelis nostri Jacobi, filii Gregorii de Bethlem, familiaris fidelis nostri Nicolai de Varda, aulici nostri regii, quibus ipse in nonnullis nostris factis et negotiis unacum eodem Nicolao, domino utputa suo, cum nostra serenitate in Alamanie et hiis Lombardie, ac aliis diversis partibus hinc inde procedendo, maiestati nostre, iuxta sue possibilitatis exigentiam studuit, eoque ferventius et diligentius in antea studebit complacere, quo se et suos singularibus honorum gratiis sentiet fore decoratos, hec arma, seu nobilitatis insignia in principio, seu capite presentium litterarum nostrarum depicta et palpatius arte pictoria figurata ac distinctius expressata, prefato Jacobo, et per eum Bartholomeo, Gregorio et Anthonio, fratribus carnalibus, item Petro Veres, filio Michaelis de dicta Bethlem, necnon Nicolao et Michaeli, filiis Anthonii, ac Andree filio Johannis de eadem Bethlem, et Symoni de Zbugya, similiter fratribus proximis et consanguineis annotati Jakobi, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia dedimus et contulimus, ymo ex habundantiori plenitudine nostre specialis gratie concedimus et presentibus elargimur, ut ipsi et eorum heredes ac posteritates universe pretacta arma seu nobilitatis insignia, more aliorum armis huiusmodi utentium a modo inantea ubique in preliis, hastiludiis, duellis, torneamentis ac aliis omnibus exer-

citiis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, anulis, cortinis, velis, papilionibus, domibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub mere et sincere nobilitatis titulo gestare, iisdemque uti, frui et gaudere valeant atque possint. Quodque ipsi et eorum quilibet cunctaque ipsorum posteritas eisdem gratiis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri procures, nobilesque et clientes regni nostri armis huiusmodi utentes, quomodolibet de iure, vel consuetudine freti sunt et gavis, gaudeant et fruuntur, ac de tanto singularis et specialis gratie antidoto merito exultent, tantoque ampliori studio ad honorem regalis dignitatis eorum in antea solidetur intentio, quanto se largiori favore regio preventos conspiciunt et munere gratiarum. In cuius rei memoriam perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur impendenti communitas, memorato Jacobo et aliis prenotatis duximus concedendas. Datum Mediolani, feria secunda proxima ante festum beati Thome apostoli, anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quadragesimo quinto, Romanorum XX. secundo, et Bohemie duodecimo.

A czímer: Balra dőlt, kékkel és fehérrel (ezüsttel) osztott kerek talpú pajzsban lebegő arany (sárga) koronából kinövő, szembe néző, kivágott kékruhás, arany (sárga) koronás női mellkép, szétválasztottan leomló szőke fürtökkel, fülei helyén egy-egy ötágú ezüst szarvasagancs, melyeket fölemelt kezeivel markol. Sisakdísz: a pajzsbeli alak, azzal az eltéréssel, hogy az agancsok hatágúak. Takaró: kék-ezüst. A czímer egyszínű vörös alapra van helyezve, melyet kék vonalkeret vesz körül, ezt pedig vörös vonalakkal határolt szélesebb fehér keret.

A czímerkép szerkezetére nézve v. ö. az előző számnál mondottakat.

Az adományozásban Várdai Miklós királyi udvarnok familiarisa Bethleni Gergely fia Jakab, testvérei: Bertalan, Gergely és Antal, továbbá rokonai: Bethleni Mihály fia Veres Péter, Bethleni Antal fiai: Miklós és Mihály, Bethleni János fia András és Zbugyai Simon részesülnek. Az armális szövege csak általánosságban említi meg, hogy a főczímerszerző a király szolgálatában Németországban és Lombardiában szerzett magának érdemeket. A két család a Zemplén megyében fekvő Bethlen és Zbugya helységekből veszi eredetét.



NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPESTEN.

X. (LX.) POZSONY VÁROS 1436 JÚLIUS 9-ÉN NYERT CZIMERE.

X. (LX.)

1436. JÚLIUS 9.

ZSIGMOND KIRÁLY POZSONY VÁROSÁNAK RÉGI CZÍMERÉT MEGERŐSÍTI.

(*Eredetije Pozsony város múzeumában. — Turul, 1901. 134.*)

Relatio Stephani de Aran comitis Newgradiensis.

Nos Sigismundus dei gratia Romanorum imperator semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, notum facimus tenore presentium significantes quibus incumbit universis, quod nos dignum arbitantes imperialem atque regalem excellentiam illa debere, concedere et liberaliter elargiri, perque fidelium numerus augeatur, et principantis clementia, cui in multitudine populorum, proprium est gloriari, in subiectorum quiete et pacis amenitate gratulatur, tunc enim solium cesaree atque regie maiestatis prestantius exaltatur, dum subiectorum caterva continua suscipit felicitum profectuum incrementa. Hac siquidem ducti consideratione nichilominusque, tum ad humilime et devote supplicationis instantiam fidelium nostrorum providorum Stephani Raney's magistri civium ac Nicolai Pachrad civis civitatis nostre Posoniensis, per eos in ipsorum, ac ceterorum universorum et singulorum civium, hospitem et incolarum eiusdem civitatis nostræ Posoniensis, nominibus et personis maiestati nostre propterea porrecte, tum etiam attentis et consideratis fidelitatibus et fidelium servitiorum et gratuitis meritis prefatorum civium, hospitem et incolarum ipsius civitatis nostre Posoniensis, per ipsos his proximis disturbiorum temporibus, iam deo auspice sedatorum, in quibus nonnulli Bohemi et Moravi, eotunc in reprobum sensum dati et rebellionis calcaneo ducti partes nostras superiores invadenti et devastanti, ipsam civitatem nostram Posoniensem hostiliter surripere attemptarunt, in conservatione et tuitione eiusdem civitatis nostre constanter et inviolabiliter, ac sine cuiuslibet note macula et scrupulo, maiestati nostre et sacre corone nostre, ac ipsius regni nostri Hungarie observatis et impensis; volentes eosdem propterea quodam speciali et notabili favore prosequi et benivolentiam nostram eis ostendere munificiam et liberalem, sigillum in forma circulari seu rotunda, campi rubei, in quo civitas alba, quadrangularis a parte inferiori, quasi ex fundamento sursum erecta et certis meniis adornata, habens tres turres, tecturis

rubeis, supra muros et edifica earundem turrium sursum erectis coopertas duas scilicet decliviores, et terciam in medio ipsarum supra menia civitatis in altum erectam et ipsas duas turres in altitudine et spissitudine precellentem; in cuiusquidem turris a parte inferiori in sui ac pretacte civitatis introitus porta alba cum cancellis crocei coloris in latitudine tres et in longitudine quinque lineas, seu intersticia, quinque ferramentis acutis eisdem apposis per medium habenti, de sursumque infra pendenti, in supereminenti vero summitate cuiuslibet turris ipsarum trium turrium duo globi rotundi aurei, unus in parte una et alter in parte altera sursum se extendere evidenter apparent. Predicti autem sigilli circumferentiales litteræ sunt hec: Sigillum Civitatis Poseniensis, prout et quemadmodum hec descriptio magisterio seu artificio pictorio in capite seu principio presentis nostre littere distincte et apparenter est depicta, quoquidem sigillo ipsi et eorum progenitores, ex divorum regum Hungariæ, nostrorum scilicet predecessorum uti dicitur, usi sunt et utuntur etiam de presenti, memoratis civibus, hospitibus, incolis et toti comunitati pretacte civitatis nostre Poseniensis denuo et ex novo dandas duximus et conferendas, decernentes ex nunc imperialique et regio statuendo edicto, ut ipsi et cuncta ipsorum posteritas talismodi sigillum in omnibus negotiis, tam inter prefatos cives, hospites et incolas ac totam communitatem, quam aliis quibuscumque agendis et fiendis autenticum habeatur et eidem sigillo ac litteris sub ipso vero et iusto modo conficiendis, tanta et tam indubitata fidei certitudo plene adhibeatur, quanta sigillis et litteris aliarum civitatum nostrarum liberarum adhibetur, ex habundaciori insuper plenitudine nostre potestatis pretactis civibus, hospitibus et incolis, ac toti communitati ipsius civitatis nostre Poseniensis concedimus et presentibus elargimur, ut ipsi et eorum hæredes et succesoris universi prædictum sigilli signetum a modo imposterum, pro armis seu armorum insigniis, in vexillis, velis, cortinis, papilionibus sive tentoriis et aliis quibusvis exercitiis, ipsis et eorum statui convenientibus, gerere, gestare, ac eisdem uti frui et gaudere valeant atque possint; gaudeant itaque idem gracia et favore cesareo atque regio, meritoque exultent et letentur, tantove ampliori studio ad honorem et reverentiam principantis dignitatis eorum imposterum solidetur intentio, quanto se ab excellenti imperiali atque regali antidoto preventos conspiciunt et munere gratiarum In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras novi duplici autentici sigilli nostri, quo uti rex Hungarie utimur, munimine roboratas. Datum per manus venerabilis domini Mathie de Gathallowcz, præpositi ecclesiæ Quinqueecclesiensis, aule nostre summi cancellarii, fidelis nostri dilecti. Anno domini millesimo, quadringentesimo tricesimosexto, septimo idus mensis Julii, regnorum nostrorum anno Hungare etc. quinquagesimo Romanorum vigesimosexto, Bohemie sedecimo, imperii vero quarto.

A címér: Vörös mezőben ormós fehér bástyafal, félig leeresztett rácsú nyitott kapuval, mögötte középen egy nagyobb, kétoldalt egy-egy kisebb, vörös tetejű, a tetőkön két-két aranygombos fehér torony. A címermezőt széles kék keret futja körül, melyet belül fehér-szürke, kívül rózsaszín karikagyűrű vesz körül, a kék keretben arany betűkkel ✠ SIGILLUM ✠ CIVITATIS ✠ POSONIENSIS felirattal. A címerekép zölddel keretelt, rakott és ponczolt arany alapra van helyezve. A hasonmásban a ponczolás el van hagyva. A körirat szavait egymástól négy arany pont, illetve lóhere-alak választja el.

Az oklevél Pozsony város régi címerének megújítását tartalmazza, mely címerrel a város a reánk maradt pecsétek tanúsága szerint már a XIV. században élt. Az adományban a város Raney István polgármester és Pachrad Miklós polgár kértére részesül a hussziták ostromaival szemben tanúsított állhatatossága és védelme jutalmául.

A címereslevél a második, melyet Pozsony városa Zsigmond királytól nyert. Az első egy nappal előbb, 1436 július 8-án kelt. A két oklevél szövege csekély eltérésekkel megegyezik egymással, úgyszintén a két címerekép is. A XIV. századi címereslevelek között, melyek városok részére szólnak, Pozsony városáé a második, az első Kassa városáé 1423-ból, melyben Zsigmond a városnak Nagy Lajostól nyert címerét erősíti meg és bővíti ki.

A pozsonyi armális érdekességét növeli az a körülmény, hogy két példányban, két egymást követő napon adatott ki. Okát ennek megadni nem tudjuk. Mindkét oklevél kivittele igen díszes, a címerekép szokatlan nagy (235×235 mm), az oklevél felső és balszélét három újjnyi széles gazdag lombozatos és virágos keret veszi körül. Az itt közölt hasonmás a címert kisebbített alakban mutatja.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár



XI. (LXI.) A KULPI-CSALÁD CZIMERE 1443.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XI. (LXL.)

1443. JANUÁR 25. BUDA.

I. ULÁSZLÓ KIRÁLY A KULPI-CSALÁD TAGJAINAK CZÍMET ÁD.

(*Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltárban. — Turul, 1903. 38.*)

Wladislaus dei gratia Hungarie, Polonie, Dalmatie, Croatie, etc. rex, Lithwanieque princeps supremus et heres Russie, vobis fidelibus nostris honorabili magistro Blasio de Kwlpi plebano de Wylak, ac Ladislao carnali, necnon Jacobo filio Benedicti et alteri Jacobo ac Mathie, filiis Petri, Symonique filio alterius Petri de eadem Kwlpi, generationalibus fratribus predicti Blasii plebani salutem et gratiam nostram regiam ac omne bonum. A claro lumine throni regie maiestatis, veluti e sole radii, nobilitates legitimo iure procedunt et omnium nobilitatum insignia a regia sic dependent serenitate, ut non sit dare alicuius generositatis insigne, quod a gremio non proveniat regie claritatis. Sane attendentes et considerantes vestris fidelitatibus et fidelium servitiorum meritis, quibus vos iuxta vestre possibilitatis exigentiam cum summe fidelitatis constantia et sollicitudine indefessa maiestati nostre studuistis eoque ferventius et diligentius in antea studebitis complacere, quo vos et vestros singularibus honorum gratiis a nostra maiestate conspexeritis fore insignitos, vobis, ac vestris, videlicet Ladislao, necnon Jacobo et alterius Jacobo, ac Mathie, necnon Symoni, predictorum (que) heredibus et posteritatibus universis, hec arma seu nobilitatis insignia, que in principio seu capite presentium literarum nostrarum suis appropriatis coloribus arte pictoria figurata sunt et depicta, ac distinctius expressata, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia dedimus donavimus et contulimus, ymmo damus, donamus et conferimus, ac ex habundantiori plenitudine nostre specialis gratie concedimus et presentibus elargimur, ut vos, vestrique scilicet Ladislai, Jacobi et alterius Jacobi, ac Mathie, necnon Symonis heredes et posteritates universe, predicta arma, seu nobilitatis insignia more aliorum nobilium, armis similiter utentium a modo in antea et imposterum, ubique locorum, in preliis videlicet ac hastiludiis, duellis, torneamentis et aliis omnibus atque singulis exercitiis nobilibus scilicet et militaribus, necnon sigillis, annulis, cortinis, velis, papilionibus sive tentoriis, et generaliter quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub mere et sincere nobilitatis titulo, quali vos a quibuslibet conditionis,

dignitatis et preeminentie, atque status hominibus dici, nominari et reputari volumus, gerere, gestare, ac omnibus et singulis gratiis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri proceres, nobilesque et clientes regni nostri Hungarie similiter armis utentes, quomodolibet consuetudine vel de iure freti sunt et gavisi, uti, frui, gaudere, atque potiri valeatis sive possitis; gaudeatis itaque de tali singularis et specialis gratie antidoto et merito exultetis ac tanto ampliori studio ad honorem regie maiestatis vestra deinceps et in antea solidetur intentio, quanto vos largiori favore regio proventus conspicietis et munere gratiarum. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam presentes nostras litteras, secreti sigilli nostri, quo ad presens uti rex Hungarie utimur munimine inpendenti roboratas duximus concedendas. Datum Bude, in festo conversionis Sancti Pauli apostoli, anno domini millesimo, quadringentesimo quadragésimo tercio.

A czímer: Balra dőlt, hegyestalpú pajzs vörös mezejében természetes színű talajon álló, ormós fehér torony, melyből arany koronás oroszlán emelkedik ki, mellső lábaival a torony ormózatára támaszkodva. Sisakdísz: a czímerkép. Takaró: vörös-fehér (ezüst). A sisakon korona nincsen. A czímerképet egy vastag és egy vékony rózsaszín vonalakkal alkotott keret veszi körül, mely kék körökkel van díszítve. Szönyeg hiányzik.

A czímeradományban Kulpi Balázs mester újlaki (illoki) plébános, testvére László, valamint Balásznak vérei: Kulpi Benedek fia Jakab, Péter fiai: Jakab és Mátyás, és másik

Péter fia Simon részesülnek. Érdemeikről az armális szövege nem ad bővebb felvilágosítást.

A Kulpi-család a reánk maradt töredékes adatok tanúsága szerint a déli vidékről származott. Az armálisban felsoroltak 1442-ben jutottak Ujlaki Miklós erdélyi vajda és macsói bán adományából a Bács megyében fekvő Kulpi- (ma Kulpin) birtokba. Az erről szóló oklevélben Tehneyi névvel neveztetnek, mely nevet 1443-ban az armális elnyerésekor a Kulpi névvel cserélték fel. A család 1445-ben a Kulpi, Kulpi Tehneyi és Kulpi Balogh ágakra oszlott.



NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPESTEN.

XII. (LXII.) A SZALÓKI CSALÁD I. ULÁSZLÓ KIRÁLYTÓL KAPOTT
CZIMERE 1440—1444.

XII. (LXII.)

1440—1444.

I. ULÁSZLÓ KIRÁLY A SZALÓKY-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a Szalóky-család levéltárában Nemes-Szalókon. — Turul, 1901. 137.)

Uladislaus dei gratia Hungariae Dalmatiae, Croatiae rex, Lithvaniae princeps supremus et Heres Russiae fideli nostro Petro Literato filio quondam Nicolai de Geberthfalva Zalok . . . gratiamque nostram regiam majestatis, velut sol ut non sit et de d ymmo damus, donamus et conferimus ur, ut tu ac dicti Benedictus et Gallus et eorum heredes et posteritates universe a modo in antea et posterum ubique locorum nobilibus scilicet et militaribus, nec non sigillis et expeditionum generibus sub mere et sincere dici, nominari ac reputari volumus es et nobiles regni nostri Hungariae similiter atque potiri valeatis ac possitis. Gaudeatis pliori studio ad honorem regie maiestatis vestra nspicitis et munere gratiarum. In cuius rei presens ut rex Hungariae utimur Johannis Baptiste, anno domini millesimo

A címér: Balra dűlt csücskös pajzs fekete mezejében nyakára húzott arany koronával ékített, megcsonkított fehér hattyú. Sisakdísz: a pajzsalkkal megrakott zárt fekete sasszárny. Takarók: fekete-fehér. A címér zölddel keregetelt vörös alapra van helyezve.

A címér arányai és stilizálása tekintetében a középkori magyar címerek között a legszebbek egyike, melyhez hasonlót, az egy Hideghéty címér kivételével alig tudunk felmutatni. A címeralak, a megcsonkított hattyú a magyar heraldikában egyedülálló, s a külföldön is csak az angol és francia heraldikában fordul elő, ott is csak elvétve.

Az oklevél töredékekben maradt reánk. A címerábrán kívül csak az alsó sarok maradt reánk, mely a fent közölt szövegrészt tartalmazza. A XVIII. században az oklevél kezdő sorait tartalmazó rész is megvolt még, melyről egy másolat készült, mely a fent dűlt

betűkkel közölt szövegrészt tartalmazza. A címérképnek általunk közölt másolata rekonstruált, az eredeti annyira meg van kopva, hogy a színek alól helyel-közzel az eredeti tollrajzos vázlat is előtűnik.

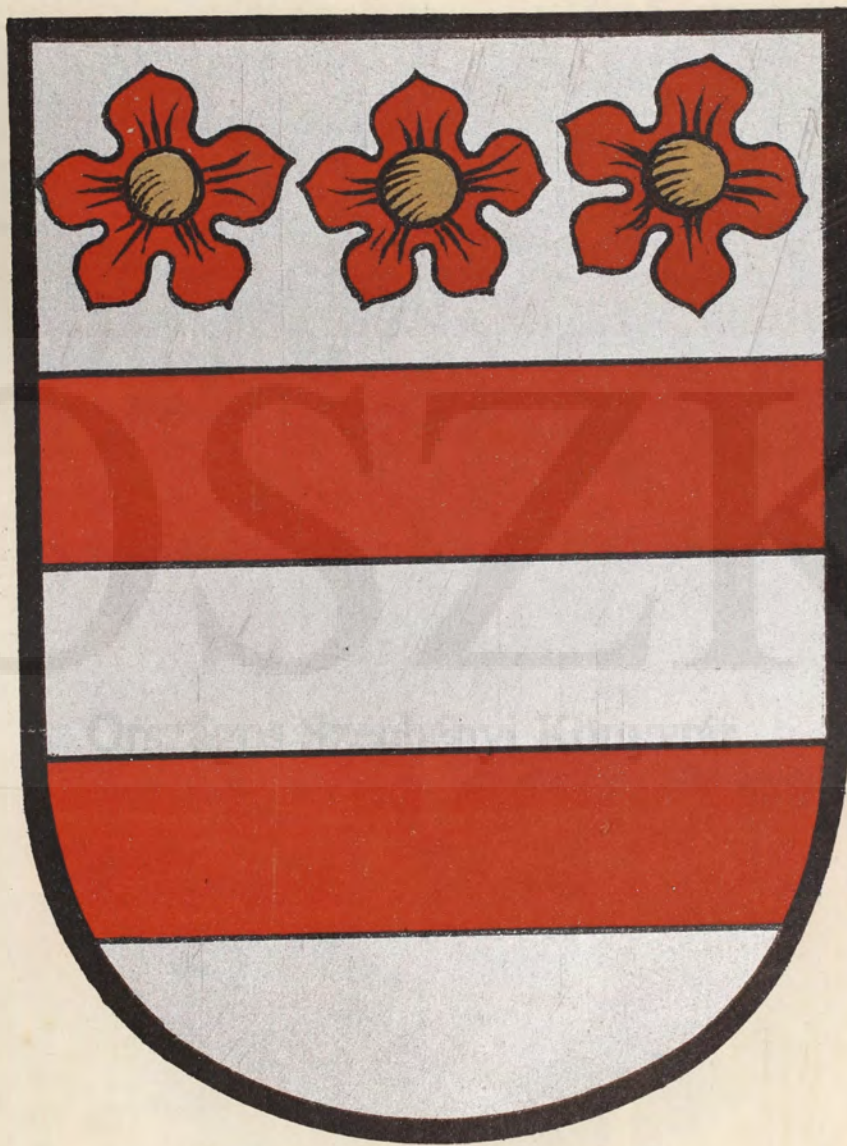
Az adományban néhai Gebártfalva-Szalóki Miklós fia Péter deák, testvére Benedek és ennek fiai: Gál, István, Péter és János részesülnek. Benedek fiainak neveit I. Ulászlónak 1440 július 28-án kelt, a vasmegyei Ug-birtokról szóló adományleveléből ismerjük.

A Szalók-nemzetség őseül az Anonymusnál említett Öcsöböt tekintik, kinek fia Szalók volt. Első okleveles nyomát a nemzetségnek 1183-ban találjuk. A család ősi fészke Nemes-Szalók Veszprém vármegyében, mely már 1307-ben mint villa Zolouk említetik az oklevelekben. A nemes község, hol a nemzetség ma is él, a XVI. században alakult ki.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár





XIII. (LXIII.) EPERJES VÁROS CZIMERE 1453.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XIII. (LXIII.)

1453. JANUÁR 3. BÉCS.

V. LÁSZLÓ KIRÁLY EPERJES SZAB. KIR. VÁROSNAK CZÍMERT ADOMÁNYOZ.

(*Eredetije Eperjes szab. kir. város levéltárában. — Turul, 1911. 16.*)

Commissio propria domini regis.

Nos Ladislaus, dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, Austrieque et Stirie dux, necnon marchio Moravie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos consideratis fidelitatibus et fidelium servitiorum meritis ac integerrima mentis constantia, quibus fideles nostri circumspecti iudex, iurati ceterique cives et tota comunitas civitatis nostre Eperyes primum progenitoribus nostris et tandem nobis precipue in hiis preteritis disturbiorum temporibus se et sua multis fortune casibus pro nobis submittentes, gratos se reddiderunt et acceptos, volentes eisdem aliquas nostre benivolentie ostendere primicias, hec arma seu armorum insignia, videlicet clipeum in cuius superiori parte tres rose rubee in campo albo, subtus vero quatuor lineae late, vulgo Strich dicte, duae albe et aliae duae rubee depictae sunt, prout in capite presentium literarum nostrarum, suis appropriatis coloribus distinctius figuratae sunt, ex certa scientia et animo deliberato de prelatorumque et baronum nostrorum consilio prefatae civitati et eius comunitati, quae pro tempore fuerit, dedimus donavimus et contulimus, ymmo damus donamus et conferimus, ut ipsa civitas eiusque comunitas seu iudices iurati ac officiales huiusmodi comunitatem representantes, huiusmodi armis seu insigniis, more aliarum civitatum armis utentium a modo in antea perpetuis semper futuris temporibus in sigillis, cortinis, vexillis, velis, papilionibus, domibus et generaliter quibuslibet rebus, clenodiis, actibus et exercitiis uti et gaudere ac ea deferre possint sub eisdem gratiis honoribus et libertatibus, quibus aliae civitates armis utentes de iure vel de consuetudine gaudent et fruuntur. Suscipiat ergo ipsius civitatis comunitas hoc primum singularis nostri favoris decus et tanto ardencius ad honorem maiestatis nostre regie et successorum nostrorum ipsius in antea solidetur devotio, quanto se nostro tam gratioso favore perspexerit honoratam. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam presentes concessi-

mus literas nostras, sigilli nostri secreti, quo ut rex Hungarie utimur appensione communitas. Datum Wiene, feria quarta proxima post festum Circumcisionis Domini, anno eiusdem millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio.

Ad commissionem propriam domini regis
Jo(hannes) episcopus Waradiensis cancellarius.

A címér : Egyenesen álló, kerek talpú pajzs ezüst mezejében két vörös pólya, a pajzsfőben három vörös rózsával.

A városnak reánk maradt 1453 előtti pecsétjei az adományozott címertől eltérő képet mutatnak. A város nagy pecsétjéből két példányt ismerünk, az egyik 1416-ból való, de teljesen elmosódott, úgy hogy nem vehetjük ki, hogy mit ábrázolt. A másik 1449-ből való pecséten ülő szentnek alakját lehet felismerni, jobb kezét esküre tartva, baljában pásztorbot-féle. E szerint a régi városi címér valamely szentet, talán Szent Miklóst, a város védszentjét ábrázolta. Az 1450-ből fennmaradt kisebb pecsét beszélőcímet mutat, epergyümölcsöt két eperlevéllel. 1453 után a város kétféle pecsétet használt, egy körirat nélküli kisebbet és egy köriratos nagyobbat. Mindkettő az adományozott címert mutatja és pedig pajzstartó angyallal, a Bártfa, Kassa, Késmárk, Rozsnyó városok címérének pajzstartó angyalának megfelelő elhelyezésben.

A város II. Ulászlónak 1508 május 28-án Budán kelt oklevelével megkapta a vörös viasszali pecsételési jogát, I. Ferdinándtól pedig két ízben nyert címér adományt. Az első 1548 május 8-án Augsburgban kelt. A címérkép hasított pajzs jobbfelében ezüst mezőben két vörös pólyát, balfelében a hasítási vonalból előtörő sást ábrázol, a pajzsfőben három vörös rózsával. A másik 1557 augusztus 17-én Bécsben kelt armális címérképe a következő: Négyelt pajzs 1-ső és 4-ik mezejében ágaskodó oroszlán, mellső lábaival és hátsó jobblábával koronás oszlopra támaszkodva, 2. és 3. ezüst mezejében az 1548-iki címér fél sasa, karmában eperággal. A pajzsot koronás rostély sisak fedi, díszében jobbra forduló kinövő sást mutat, mely jobb karmában ezölöpösen állított, hegyén arany koronával ékített kardot, baljában pedig három vörös rózsát tart. Pajzstartók jobbról-balról egy-egy angyal-alak.



NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPESTEN.

XIV. (LXIV.) A PETHENDI BUDAI CSALÁD CZIMERE 1454.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XIV. (LXIV.)

1454. SEPTEMBER 18. PRÁGA.

V. LÁSZLÓ KIRÁLY A PETHENDI BUDAY-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

Eredetije a Buday-család levéltárában Ó-Fehértón, Szabolcs vármegyében. — Turul, 1901. 85.)

Ladislaus dei gratia rex Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. Austrieque et Stirie dux, necnon marchio Moravie etc. Tibi fideli nostro Oswaldo Budai dicto de Pethend, salutem gratiamque nostram regiam et favorem. A claro lumine throni regie maiestatis velut e sole radii nobilitates legitimo jure procedunt et omnium nobilitatum insignia a regia maiestate sic dependent, ut non sit dare alicuius generositatis insigne quod a gremio non proveniat regie claritatis. Sane attendentes fidelitates et fidelium obsequiorum merita, quibus te, uti ex relatibus nonnulorum fidelium nostrorum didicimus, pro utilitate et tuendo pacifico statu, prefati regni nostri Hungarie in nonnullis exercitibus proxime exactis temporibus, contra emulos seu hostes regni prefati instauratis ac tum eisdem viriliter et animose decertando non parcendis rebus et persone tuis cum omni fidelitatis constantia ac ferventis animi zelo iuxta possibilitatis tue exigentiam prefato regno nostro Hungarie sacreque corone eisdem et etiam nostre maiestati laudabiliter studuisti eoque ferventius et diligentius in antea studebis complacere, quo te et tuos singularibus honorum gratiis a nostra celsitudine conspexeris fore insignitos tibi tuisque heredibus et posteritatibus universis ad usum armorum perpetuum hec arma seu nobilitatis insignia sive signum armature que in capite seu principio presentium literarum nostrarum suis appropriatis coloribus arte pictoria signata sunt, ac distinctius expressata, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis scientia dedimus et contulimus ac ex habundantiori plenitudine nostre specialis gracie concedimus et presentibus elargimur, ut tu tuique heredes et posteritates universe pretacta arma seu nobilitatis insignia more aliorum nobilium, armis huiusmodi utentium amodo in antea ubique in preliis, hastiludiis, duellis, torneamentis ac aliis omnibus exercitiis nobilibus et militaribus nec non in sigillis, anulis, cortinis, velis, tentoriis, domibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo, quali te et tuos heredes universos ab universis et singulis cuiscunque conditionis, preeminentie, status, gradus vel dignitatis existant,

harum notitiam habituris insignitos dici ac veros nobiles nominari et tenere volumus, ac etiam reputari, gestare, nec non omnibus et singulis gratiis honoribus ac libertatibus quibus ceteri procures nobilesque et clientes regni nostri armis huiusmodi¹ utentes quomodolibet de jure vel de consuetudine freti sunt et gavisi, frui et gaudere possis atque valeas, de talique singularis et specialis nostre gratie antidoto merito exultes et tanto ampliori studio ad honorem nostre regalis maiestatis tua in antea sollidetur intentio, quanto te largiori favore regio perventum conspicias et munere gratiarum. In cuius rei memoriam perpetuam presentes literas nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur inpendenti communitas duximus concedendas. Datum Prage feria quarta proxima post festum Exaltationis sancte crucis, anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, regnorum autem nostrorum anno Hungarie etc. quintodecimo, Bohemie vero primo.

Ad commissionem domini regis Johannes episcopus
Varadiensis cancellarius.

A címér: Jobbra dűlt pajzs vörös mezejében derékben kinövő, nyakán arany nyállal átlótt, kiöltött arany nyelvű fekete medve, a sebzési helyből vér csepeg. Sisakdísz a pajzsbeli alak, takarók: vörös-arany. A címerkép sárgás-barna arabeszkekkel díszített zöldesszürke alapon nyugszik, melyet sötétvörös és rózsaszínű arabeszkekkel díszített széles vörös keret vesz körül.

A címér kivitel tekintetében kifogás alá eshetik. A pajzsbeli alak nagyon durva kiviteli, erősen elmázolt, és kellemetlenül hat a pajzsnak és a takaróknak erős fekete vonalakkal való elhatárolása. A címér elhelyezése (jobbra fordulása) sem felel meg a heraldikai udvariassági szabályoknak. Viszont a pajzs és

a sisak és sisakdísz méretei arányosak és tekintetben közel áll a Disznósi-család 1454. és a Básznay-család 1434. évi címereihez.

Az adományban Pethendi Budai Osvald részesül. Érdemeiről az oklevél közelebbről nem emlékezik meg, csak általánosságban említi, hogy az adományt nyert az előző évek küzdelmeiben tűntette ki magát.

A család előneve után ítélve Zala vármegyének Petend nevű helységéből származik, hol 1451, 1482 és 1513-ban három Petendicsaládot említenek az oklevelek. Később a család Vas, Veszprém, Közép-Szolnok, Zemplén, Bihar és Arad vármegyékbe származott át. A két utóbbi vármegyében 1805- és 1821-ben hirdették ki a család nemességét.

¹ Ez a szó az eredetiben ki van pontozva.



ULLMANN J. FIA BUDAPEST

XV. (LXV.) A NAGYKAPUSI HOFMAISSTER-CSALÁD CZIMERE 1454.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XV. (LXV.)

1454. OKTÓBER 9. PRÁGA.

V. LÁSZLÓ KIRÁLY A NAGYKAPUSI HOFMAISTER-CSALÁD TAGJAINAK CZÍMERT ÁD.

(*Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltárban. — Turul, 1904. 182.*)

Ladislaus dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, dux Austrie, marchioque Moravie etc. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus tenore presentium universis, quod nos antique et laudabili consuetudini per predecessores nostros, dive memorie Hungarie reges, qua nobilitare suos, armorumque insigniis decorare consueverunt, hactenus observare inherentes considerantesque honorabilis ac fidelium nostrorum dilectorum Nicolai, archidiaconi de Kukulew, cappellani nostri devoti dilecti, ac Johannis, Bartholomei et Caspar germanorum Hofmaisster de Kapus Maiori apellatorum, approbatam fidelitatis constantiam et circumspectam legalitatis industriam, aliaque multiplicia probitatis et virtutum insignia, quibus persone eorundem laudabiliter decorantur, necnon grata fideliaque ipsorum obsequia nobis et predecessoribus nostris, ac sacre corone regni nostri Hungarie hactenus exhibita et in futurum prestantius exhibenda, non per errorem aut inprovide, sed animo deliberato et ex certa scientia, nostrorumque baronum, consiliariorum et nobilium accedente consilio, tamquam rex Hungarie et de regie potestatis nostre plenitudine et gratia speciali, dictis Nicolao, Johanni, Bartholomeo et Caspar germanis, infradepicta arma, seu nobilitatis insignia talia: videlicet clypeum de argento, in quo leo aureus constitutus est, coronam auream in capite et catenam argenteam in collo dependentem gestans; supra clypeum galeam, tectura aurea et argentea decoratam, super qua leo sedet in forma et colore, ut in clypeo et prout hec in medio presentis littere pictoris ingenio clarius et distinctius sunt depicta, ac bannerium, vexillum, seu papilionem de coloribus, rubeo, albo et flaveo ¹ deferendum, ipsis et cuilibet ipsorum dedimus et vigore presentium gratiosius elargimur, decernentes expresse ac statuentes, ut predicti Nicolaus, Johannes, Bartholomeus et Caspar et eorum cuiuslibet heredes legitimi ex eorum lumbis masculini sexus

¹ A «flaveus» szó alatt, a mely különben sárgát, aranyszínűt jelent itt, éppen úgy, mint Kassa város czímerében, kék értendő.

geniti et genituri exnunc et inantea perpetuis temporibus eadem arma et nobilitatis insignia, ac bannerium, vexillum, seu papilionem predictos, in duellis, bellis, sigillis, et aliis omnibus militaribus et honestis actibus, tam ad iocum, quam ad serium, ubique locorum et terrarum, more aliorum nobilium ferre et gestare, ac eis conjunctim et divisim uti et gaudere possint et valeant, conditione et impedimento cessantibus quorumcumque. Nolentes tamen, ut per presentem concessionem armorum alicui hominum quantum ad arma sua preiudicium aliquid gereretur, quocirca omnibus et singulis comitibus, baronibus, nobilibus, proceribus, capitaneis, vicecapitaneis, communitatibus, heraldis, perseuandis ac omnibus et singulis aliis nostris subditis, ubilibet constitutis, de prefate regie nostre potestatis plenitudine districte precipiendo mandamus, quatenus dictos Nicolaum, Johannem, Bartholomeum et Caspar, et eorum cuiuslibet heredes, ut prefertur memorata arma, ac bannerium, vexillum, seu papilionem predictos in duellis, bellis, sigillis, ac omnibus aliis honestis actibus ad iocum ac ad serium, uti, frui et gaudere faciant, ipsosque in huiusmodi ferendis, utendis et fruendis nequaquam impediant, seu molestant, nec alios eosdem impedire ac molestari permittant. Secus sub obtentu gratie nostre non facturi. Datum Prage, nono die mensis Octobris, anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. quintodecimo, Bohemie vero primo.

A czímer: Jobbra dőlt, kerek talpú, jobb oldalt tárcsaszerűen behajló ezüst pajzsban jobbra forduló, kiöltött vörös nyelvű, ágaskodó, koronás arany oroszlán, ezüst nyakörvvel. Sisakdisz: a pajzsbeli alak, guggoló helyzetben az ezüst nyakörvről lecsüngő ezüst lánccsal. Takaró: arany-ezüst. A czímerkép arannyal damaszkolt kék szőnyegre van helyezve, melyet széles arany keret vesz körül. A kereten belül a felső jobb sarokban arany-nyelű vörös-fehér-kék zászló.

Az adományban Nagykapusi Hoffmaister Miklós küküllői főesperes és testvérei: János, Bertalan és Gáspár részesülnek, kiknek érde-meiről az armális szövege részletesebben nem emlékezik meg. Nevezettek nemcsak a czímer, hanem az armális szövegében leírt zászló viselésére is engedélyt nyernek.

Az armális birodalmi formában, az oklevél közepére festett czímerképpel van kiállítva.

Heraldikai szempontból több tekintetben érdekelni fogja a figyelmet. A heraldikai szabályoktól eltérőleg érczre érczet alkalmaz nemcsak a czímerképben, hanem a takaróknál is. Egyedülálló eset a zászló adományozása, melyre a középkori hazai heraldikai emlékekben második példát nem tudunk felmutatni. Hogy a zászló adományozásának mi volt a jelentősége, azt nem tudjuk megmondani. A zászló színeinél fogva talán vonatkozásban van a czímerszerző nemzetiségével, miután a czímerszerző kétségkívül azonos a szász származású Kapusi Miklós küküllői főesperes, fejevári kanonok, királyi kancellári protonotariussal, kiről az oklevelek 1455-ben tesznek említést.

Az armális hátlapján XVIII. századi írással a család neve Hatmanstorf-nak van írva. A család 1736-ban nevét Hofmansdorfi előnévvel Hatfaludy-ra változtatta.



ULMANN & FIA BUDAPEST.

XVI. (LXVI.) A BETHLENFALVI SZEPESY-CSALÁD CZIMERE 1456.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XVI. (LXVI.)

1456. FEBRUÁR 19. BUDA.

V. LÁSZLÓ KIRÁLY A BETHLENFALVI SZEPESY-CSALÁD RÉGI CZÍMERÉT MEGERŐSÍTI.

(*Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltárban. — Turul, 1904. 36.*)

Commissio propria domini regis.

Ladislaus dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, Austrieque et Stirie dux, necnon marchio Moravie etc., tibi fidei nostro egregio Gregorio Scepsys de Bethlenfalva, salutem gratiamque nostram regiam et favorem. A claro lumine throni regie maiestatis velud e sole radii nobilitates legitimo iure procedunt, et omnium nobilitatum insignia a regia claritate dependent,¹ ita, ut omne nobile generositatis insigne a gremio proveniat regie maiestatis. Sane attentis et in nostris precordiis digna mentis consideratione pensatis multimodis eius fidelitibus et fidelium servitiorum gratuitis meritis, quibus pro nostri honoris augmento et regni nostri statu tuendo adversum hostes et inimicos regni nostri fideliter et viriliter depugnando, continue maiestati nostre laudabiliter studuisti, eoque ferventius et diligentius imposterum studebis complacere, quo te et tuos singularibus honorum gratiis a nostra celsitudine conspexeris fore insignitos, tibi et per te venerabili domino Johanni Fodor, preposito ecclesie Budensi, fratri tuo carnali, tuisque heredibus et posteritatibus universis hec arma seu nobilitatis insignia, videlicet clipeum cum campo rubeo, superapposita galea, et in campo rubeo leonem aurei sive crocei coloris, ore aperto et lingua extensa, caudaque eiusdem supra dorsum versa, inter ungues pedum anteriorum rosam similiter crocei coloris tenentem, et in capite coronam similiter crocei coloris, cum cruce de eadem corona preeminente gestantem, et supra galeam ipsam alam rubei coloris extensum et preeminentem, in cuius medio leonem priori excepta dumtaxat corona omnino conformem, ipsamque galeam tectura crocei et rubei colores, cum czattis hincinde dependentibus, aliisque opportunis ornamentis, prout et quemadmodum in capite presentium litterarum nostrarum pictoris arte suis appropriatis coloribus depicta sunt, quibus hactenus ex benefica collatione dominorum regum nostrorum scilicet

¹ dependunt-ból kijavítva.

predecessorum usi estis animo deliberato et ex certa nostra scientia de novo dedimus et contulimus, ymo ex habundanciori plenitudine nostre specialis gratie concedimus et presentibus elargimur, ut vos tuique heredes et posteritates universe, pretacta arma, sew nobilitatis insignia, more aliorum armis utentium, a modo imposterum ubique in preliis, hastiludiis, duellis, torneamentis, ac aliis omnibus exercitiis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, anulis, velis, cortinis et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo, quali vos ab universis et singulis cuiuscunque conditionis, preeminentie, status, gradus, vel dignitatis existant, insignitos dici, ac veros nobiles nominari et teneri volumus ac etiam reputari, gestare, omnibusque et singulis gratiis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri procures, nobiles militesque et clientes regni nostri armis utentes quomodolibet consuetudine, vel de iure freti sunt et gavis, frui et gaudere possitis et valeatis; de talisque singularis et specialis nostre gratie antidoto merito exultetis, ac tanto ampliori studio ad honorem regie maiestatis, vestra inantea solidetur intentio, quanto vos largiori favore regio preventos conspiciatis et munere gratiarum. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur inpendenti communitas, duximus concedendas. Datum Bude feria quinta proxima ante festum kathedre beati Petri apostoli, anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. sexto-decimo, Bohemie vero tercio.

Az oklevél hátán XVII. századi kézzel:

«Litteræ istæ donate sunt mihi Georgio Thurzo de Bettlenfalwa, comiti comitatus Arwensis, pincernarum regaliū in Hungaria magistri, ac sacræ cæsareæ regiæque maiestatis consiliarii, per egregios Paulum et Stephanum Lithasy, in arce Bittschæ, die 29. Februarii, aano domini 1600.

A czímer: Balra dőlt, háromszögű, alul hegyben összefutó pajzs vörös mezejében balra forduló, kiöltött nyelvű, ágaskodó arany (sárga) oroszlán, fején kereszttel ékített korona, mellső jobb lábaival arany (sárga) rózsát tart. Sisakdísz: vörös sasszárnyon a pajzsbeli alak teljes alakjában, azzal a különbséggel, hogy az oroszlán fejét csak kereszt ékíti. A sisakon korona nincsen. Takaró: Vörös-arany (sárga).

A czímerkép egyszínű, sötétkék alapra van helyezve, melyet vékony vörös keret vesz körül.

Az adomány a családnak régi, V. László elődeitől nyert czímerét erősíti meg. Hogy a család e régi czímert kitől nyerte, valamint,

hogy ez a czímer az V. Lászlótól nyerttel azonos volt-e, vagy pedig megbővült-e és mivel, erre nézve semmi támpontunk nincsen.

Az adományozásban Bethlenfalvi Szepessy Gergely és testvére Fodor János budai prépost, valamint Gergely utódai részesülnek. Erdemeikről az armális szövege nem emlékezik meg részletesebben.

Az armális hátlapján olvasható XVII. századi feljegyzés alapján az irodalomba belekerült az a téves nézet, hogy e czímer a Bethlenfalvi Thurzó-család czímere, pedig a feljegyzés világosan mondja, hogy Thurzó György ajándékba kapta az armalist Lithasy Pál és Istvántól.



NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPESTEN.

XVII. (LXVII.) A SIROKAI, FRICSI, HEDRI ÉS BERTHÓTI CSALÁDOK CZIMERE 1456.



XVII. (LXVII.)

1456. FEBRUÁR 25. BUDA.

V. LÁSZLÓ KIRÁLY A SIROKAI-, FRICSI-, HEDRI- ÉS BERTHÓTI-CSALÁDOKNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltárban. — Turul, 1903. 133,

Commissio propria domini regis.

Ladislaus, dei gracia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex, ac Austrie et Stirie dux, necnon marchio Moravie etc., tibi fideli nostro honorabili domino Ladislao de Syroka preposito ecclesie sancti Nicolai de Mysle ac canonico ecclesie Agriensis salutem graciamque nostram regiam et favorem. A claro lumine throni regie maiestatis velud e sole radii nobilitates legitimo iure procedunt, et omnium nobilitatum insignia a regia claritate dependent, ita ut omne nobile generositatis insigne a gremio proveniat regie maiestatis. Sane tum ad nonnullorum fidelium nostrorum humilime supplicacionis instanciam per eos pro tui parte nostre propterea porrecte maiestati, tum etenim consideratis tuis fidelibus serviciis et sinceris complacenciis, quibus tu pro nostri honoris augmento sub locorum et temporum varietate ferventis animi zelo nostre maiestati studuisti, eoque fervencius et diligencius imposterum studebis complacere, quo te et tuos singularibus honorum graciis a nostra celsitudine conspexeris fore insignitos, tibi et per te Johanni de eodem Syroka fratri tuo carnali, item altero Johanni et Ladislao filio eiusdem, ac Martino de Frych, necnon Petro et Ambrosio filiis Nicolai de Hedreh, ac Georgio et Baltasar de Berthold, ipsorumque Johannis de Syroka et alterius Johannis ac Ladislai, item Martini, Petri, Ambrosii, Georgii et Baltasar heredibus et posteritatibus universis hec arma seu nobilitatis insignia, prout et quemadmodum ipsa arma seu nobilitatis insignia in principio sew capite presencium literarum nostrarum suis appropriatis coloribus arte pictorea figurata sunt et distinctius expressata, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis sciencia dedimus et contulimus, imo ex habundanciori plenitudine nostre specialis gracie concedimus et presentibus elargimur, ut vos predictique vestri heredes et posteritates universe pretacta arma seu nobilitatis insignia more aliorum armis utencium a modo imposterum ubique in preliis, hastiludiis, torneamentis, duellis ac aliis omnibus exerciciis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, velis, cortinis, anulis et generaliter in quarumcunque

rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo, quali vos ab universis et singulis cuiuscunque condicionis, preeminencie, status, gradus vel dignitatis existant, insignitos dici ac veros nobiles no[minari] et teneri volumus ac eciam reputari, gestare, omnibusque et singulis graciis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri proceres, nobiles militesque et clientes regni nostri armis utentes quomodolibet consuetudine vel de iure freti sunt et gavisi, frui et gaudere possitis atque valeatis, de talismodique singularis et specialis nostre gracie antidoto merito exultetis, et tanto ampliori studio ad honorem regie maiestatis vestra de cetero solidetur intencio, quanto vos largiori favore regio preventos esse conspicitis et munere graciarum. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas duximus concedendas. Datum Bude in festo beati Mathie apostoli, anno domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, regnorum autem nostrorum anno Hungarie etc. sextodecimo, Bohemie vero tercio.

A czímer: Balra dőlt, kerek talpú, baloldalon kissé behajló pajzs vörös mezejében lilimos arany koronából kinövő, balra forduló, kiterjesztett szárnyu, aranycsőrű, kiöltött vörösnyelvű fekete sas. Sisakdísz: a pajzsbeli alak. Takaró: fekete-sárga (arany).

A czímer egyszínű vörös alapra van helyezve, melyet keskeny kék vonalkeret vesz körül. A czímerkép heraldikai tekintetben nem eshetik kifogás alá. Szokatlan csak az, hogy a festő a koronát és a sas csőrét arannyal festette meg, míg a takaróknál az arany helyett a sárga színt alkalmazta.

Az adományban Sirokai László, a mislyei Szent Miklósról címzett egyház prépostja, egri kanonok, testvére Sirokai János, Fricsi János és fia László, Fricsi Márton, Hedri Miklós fiai: Péter és Ambrus, valamint Berthóti

György és Boldizsár részültek. Érdemeikről az oklevél szövege bővebben nem emlékezik meg.

Az adományt nyert családok az Aba-nemzetségből származnak és így a czímer az Aba-nemzetség czímerének megismeréséhez is fontos támpontot nyújt. Megerősíti Csoma Józsefnek az Aba-nemzetség czímerére vonatkozó megállapítását, mely szerint a nemzetség czímere vörös mezőben fekete sas volt, sisakdísze pedig a pajzsalak növekvően. Csoma szerint azonkívül a sas csőrében zöld koszorút tart, mely az itt ismertetett czímerben hiányzik. Vajjon ezt a koszorút az adományt nyert családok hagyták-e el, avagy pedig Csoma megállapítása téves, és a koszorú már az Aba-nemzetség ősi czímerében sem fordul elő, azt nem tudjuk megállapítani.



XVIII. (LXVIII.) A NAGY ÉS SZERDAHELYI HUSZÁR-CSALÁD CZIMERE 1466.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XVIII. (LXVIII.)

1466. FEBRUÁR 6. DIÓSGYŐR.

MÁTYÁS KIRÁLY A NAGY- ÉS SZERDAHELYI HUSZÁR-CSALÁDOKNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije az Ernst-múzeumban, Budapesten. — Turul, 1907. 141.)

Comissio propria domini regis.

Nos Mathias dei gratia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod nos considerantes fidelitates et fidelia servitia fidelium nostrorum nobilium Gregorii Magni et Petri Hwzar de Zerdahel per eos primum sacre dicti regni nostri Hungarie corone, tandemque maiestati nostre exhibita, hec arma seu nobilitatis insignia que in principio seu capite presentium literarum nostrarum suis appropriatis coloribus figurata sunt et distincta prefatis Gregorio Magno et Petro Hwzar de Zerdahel, ipsorumque posteritatibus universis utriusque sexus, animo deliberato ex certa nostra scientia dedimus, donavimus et contulimus, atque ex mera plenitudine nostre specialis gratie presentibus elargimur, ut ipsi, ipsorumque heredes et posteritates universe pretacta arma seu nobilitatis insignia, more aliorum regni nostri nobilium armis utentium, ubique in proelijs, hastiludiis, duellis, torneamentis ac alijs omnibus exercitiis militaribus et nobilitaribus, necnon sigilis, anulis, velis, cortinis, vexillis et sepulturis, ac generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus gestare et ferre, necnon omnibus gratijs, honoribus et libertatibus, quibus ceteri regni nostri nobiles armis utentes, quomodolibet de iure vel consuetudine utuntur, gaudere atque frui valeant, tantoque ampliori studio ad honorem et obsequia nostre regalis dignitatis eorum solidetur intentio, quanto sese largiori favore regio decoratos conspiciunt et munere gratiarum. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro quo utimur inpendenti communitas eisdem duximus concedendas. Datum in Dyosgyewr in festo beate Dorothee virginis et martiris, anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, regni nostri anno octavo, coronationis, vero secundo.

A czímer: Balra dőlt, kerek talpú, oldalán behajló pajzs arany mezejében a bal felső sarokból előtűnő, térdben hajlott, vörösnadrá-

gos, vörösharisnyás, ezüstsarkantyús férfiláb, bokája felett bevágott magyar karddal. Sisakdís: arany félszárnyon a pajzsbeli kard.

A sisakon korona nincsen. Takaró: vörös-arany.

A címér egyszínű, sötétkék alapra van helyezve, melyet belül arannyal, kívül vörössel szegélyezett széles zöld keret vesz körül, melyet váltakozva rombuszokból és kettős pontokból alkotott díszítés ékít.

A címerkép viselettörténeti szempontból érdemel figyelmet. A Mátyás-korabeli könnyű

lovasság öltözetéhez, sarkantyúja és kardja ismeretéhez nyújt felvilágosítást. Kivétel tekintetében érdekes az ellentét a naturalisztikusan ábrázolt címerkép és a segédsisakdísz nehézkes, stilizált volta között.

Az adományban nemes Nagy Gergely és Szerdahelyi Huszár Péter részesülnek. Érdekeikről az armális szövege részletesebben nem emlékezik meg.



XIX. (LXIX.) PETRUS GENTILE SENILIS DE MONTEFALCO CZIMERE 1478.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár

XIX. (LXIX.)

1478. MÁJUS 27. BUDA.

MÁTYÁS KIRÁLY PETRUS GENTILE SENILIS DE MONTEFALCO-NAK CZÍMERT ÁD.

(Eredelije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul, 1913. 131.)

Commissio propria domini regis.

Mathias dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarique rex, Slesie et Lucemburgensis dux, necnon Moravie et Lusatie marchio etc. fideli nostro nobili viro Petro Gentili Senili de Montefalco, sanctissimi domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti nuntio speciali salutem gratiamque nostram regiam et omne bonum. Regalis dignitatis sublimitas inter ceteros actus suos mirificos solet eo semper precipuo studio operari, quo throni et nominis sui gloria ceu solis radii late per orbem diffusa mirabili splendore choruscaret. Ad quod accedit rite ut sua circumspecta providentia meritorum cuiusque et virtutum pensata qualitate alios favore et benivolentia prosequatur, alios decoret et attollat honoris amplitudine aliorum siquidem fidelia obsequia sibi donariis liberalibus et principe dignis conciliet. Sane attendentes illa tue probitatis et virtutum merita laudanda, morumque et generis claritatem, quibus sicuti dignum te apostolicum nuncium ipse sanctissimus dominus noster iudicavit ita et maiestati nostre maxime pro reverentia sacre dignitatis cardinalatus, cuius capello et insignibus reverendissimus in Christo pater dominus Gabriel, sancrosancte Romane ecclesie cardinalis Agriensis, amicus noster carissimus, ymmo in persona eius nos, regnumque nostrum Hungarie prefatum te ministro apprime decorata sunt gratum et ydoneum nostro regio favore iudicamus. Et nichilominus magnificientes etiam gratuita et fidelia obsequia fidelis nostri dilecti venerabilis et egregii Marioti utriusque iuris doctoris fratris tui, qui nunc quoque apud sanctam apostolicam sedem nostri oratoris officio fungitur, viri profecto nobis ob vitam, mores et summam prudentiam fidelique obsequia amantissimi, merito inducimur, ut personas vestras et amemus et speciali honoris titulo adoremus. Te ergo Petrum Gentilem prefatum tanquam ydoneum et benemeritum auctoritate regia deque plenitudine nostre potestatis, servatis servandis, militem creantes armisque militaribus decorantes prout nuper creavimus et decoravimus in domesticum familiarem accepimus, numeroque et cetui aulicorum nostrorum aggregavimus et asscripsimus, ymmo aggregamus et asscribimus, rogantes universos et singulos principes ecclesiasticos et seculares,

aliasque personas cuiuscumque status, dignitatis, conditionis, preeminentie et linguagii existant, item civitates, oppida et quecumque loca earundemque rectores quosque fratres, amicos et benevolos nostros, subditis vero nostris sub edicto damus firmissimo, quatenus te prefatum Petrum Gentilem familiarem et aulicum nostrum dum et quando ac quotienscumque ad ipsorum terras, tenutas, principatus, dominia, possessiones, honores et officiolatus ac in ipsorum medium perveneris, veluti talem ubique favorabiliter suscipiant et honorifice pertractent, ob contemplationem et reverentiam nostre maiestatis. Subditi vero nostri debeant et teneantur sub gravi indignationis nostre pena tibi que famulis, equis, armis, valisiis necnon rebus et bonis tuis omnibus totiens quotiens opportuerit ac per te vel tuos nomine tuo requisiti fuerint, de securo et salvoconductu semper provideant, nullum a te aut tuis tricesime aut vectigalii, datii, telonei, gabelle, bolete, pedagii aut alterius cuiuscumque exactionis solutionem penitus exigendo. Ut autem amorem et benivolentiam nostram erga te et tuos agnoscas perdurare ac tui tueque posteritates tanto studeatis nobis et regno nostro Hungarie predicto propensiori diligentia et sollicitudine inservire, quo liberatoribus prerogativis et honoribus vos noveritis a nostra maiestate redimitos, tibi et cuncte tue prosapie masculini sexus ex te legitime descensure et item prenominato Marioto doctori germano tuo hec arma seu nobilitatis insignia videlicet scutum seu clipeum triangularem imperfectum directum campi bicoloris, supra et in fundo lazarei et in medio viridis haut equali dimensione divisi, campus superior lazareus servat duas cocleas seu conchilia ex armis prefati domini Gabrielis cardinalis et legati apostolici peculiaribus feneratas, inter quas medius corvus anulum baiulans de nostris paternis armis, suis naturalibus coloribus designatus in nostre et ipsius domini cardinalis ferventis dilectionis argumentum concessa. Item in campo viridi ab uno latere clipei cum una linea alba subtus producto tres rosee purpuree post sese pari distantia locantur. Campus siquidem inferior tertius caput habet hominis nudum, sine collo media vividaque facie crinibus et barba prolixis tetri coloris parum tortuosis lewum versus respiciens. Supra scutum stat galea aureo fulgore rutillans, quibusdam floribus aureis lazareo colore mixtis ex utraque parte scuti a cervice galee in modum aulee defluentes et quasi fortis venti agitatione hincinde sparsim supra deque ipsum vibrati. Supra vero galeam pro crista est ala aquile extensa, nigro colore et per medium ale in campo viridi similiter tres rose purpuree, que omnia premissa quatuor linee auree gemmis margaritisque ornatè quadrangulariter concludunt, prout hec in capite seu principio litterarumstrarum presentium, arte pictoria suis apropiatis coloribus distinctius figuraliter sunt expressa limpidiùs et annotata, animo deliberato et ex certa nostra scientia, deque nostre potestatis plenitudine dedimus, donavimus et contulimus, ymmo damus, donamus, concedimus, et elargimur, quatenus vos, tota vestra prosapia masculini sexus thori legitimi tam in prefatis regnis, terris, domi-

niis et principatibus, quam alias ubique locorum a modo imposterum predictis armis seu insigniis nobilibus et militaribus, more aliorum nobilium familiarum et aulicorum nostrorum armis utentium, in preliis, duellis, hastiludiis et torneamentis, velis, anulis, tentoriis, cortinis, auleis et papilionibus, aliisque nobilitaribus et militaribus exercitiis et generaliter in quarumcumque rerum et expeditionum generibus, generalibus videlicet et particularibus sub omnibus et singulis illis iuribus, libertatibus, gratiis, indultis, privilegiis et prerogativis atque emunitatibus, quibus ceteri aule nostre milites et familiares de iure aut consuetudine gaudent et fruuntur, semper ea gestare, frui et gaudere in evum valeatis, tantaque ampliori studio, fervore et diligentia erga nos et dictam sacram regni nostri Hungarie coronam vestra sollidetur intentio, quanto vos largiori favore et benivolentia nostra regia preventos esse conspexeritis et munere gratiarum. In cuius rei testimonium et robur sempiternum presentes litteras nostras privilegiales pendentis et autentici secreti sigilli nostri quo ut rex Hungarie utimur, munimine roboratas duximus concedendas. Datum Bude feria quarta proxima post festum beati Urbani pape, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, regnorum autem nosrorum anno Hungarie etc. vigesimo primo, Bohemie vero decimo.

A czímer: Egyenesen álló, tárcsaalakú pajzs kék mezejében három vörös rózsával megrakott, alul fehérszegélyű zöld pólya, a felső mezőben két arany zarándokkagyló között csőrében arany gyűrűt tartó hollófej, alsó mezejében hosszú hajú és szakállú, nyakban levágott emberfő. A pajzsra illesztett arany sisak dísz: fekete sasszárny, megrakva a pajzsbeli három rózsás pólyával. Takaró: kék-arany.

A czímer bíborvörös brokát szőnyegre van helyezve, melyet gyöngyökkel és drágakövekkel ékesített széles arany keret vész körül.

A czímer, melyet a király adományoz, heraldikai tekintetben rendkívül érdekes. A fehérszegélyű, vörös rózsákkal megrakott zöld pólya kétségtelenül — noha ezt a czímerleírás nem mondja meg — az adományt nyert családi czímeréből van véve. A pajzs felső kék mezejében látható, aranygyűrűt tartó hollófej Mátyás czímeréből: «de nostris paternis armis», az azt kísérő két arany kagyló pedig Veronai Gábor egri püspök czímeréből került az adományozott czímerbe. E két körülményt az armális szövege is megemlíti. A hollófej és a kagylók adományozása külön kitüntetésszámba ment a czímerszerző részére, úgy szintén az arany sisak adományozása is. A pajzs alsó mezejében látható vademberfő valószínűleg a Perényi-

czímerből van véve, noha erre nézve a szöveg nem tartalmaz semmi megjegyzést.

Az adományozásban Petrus Gentile de Montefalco és testvére Mariottus jogtudor, nemkülönben Péternek fiágon való leszármazói részesülnek. Péternek leányági leszármazóira, nemkülönben Mariottus utódaira az adomány nem terjed ki. A király azonkívül Pétert lovaggá teszi, őt familiarisai sorába felveszi és meghagyja az ország összes egyházi és világi hatóságainak és lakosainak, hogy a czímerszerzőt a szabad járás-kelésben semmikép se akadályozzák, sőt őt ebben támogatni kötelességüknek ismerjék. Felmenti őt mindennemű vám-, híd-, révpénz stb. fizetése alól. Mindezek a formulák külföldi czímereslevelek állandó formulái, magyar armálisban csak elvétele fordulnak elő.

A főczímerszerző az armális tanúsága szerint IV. Sixtus pápa rendkívüli követe volt, aki Veronai (Rangoni) Gábor egri püspök részére hozta el a bíbornoki kalapot. Testvére Mariottus Mátyás király követe gyanánt működött a pápai udvarban.

Az armális szövege olasz írással van írva. Megpecsételve az oklevél nem volt, a pecsétzsinór felvételére szolgáló bevágások a hártján hiányoznak, ami tehát arra mutat, hogy az oklevél valamely előttünk ismeretlen okból nem került expedálásra.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár





UL. TITAN J. PIA BUDAPEST.

XX. (LXX.) MURONYI WEÉR ANDRÁS CZIMERE 1509.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár

XX. (LXX.)

1509. SZEPTEMBER 29. PRÁGA.

II. ULÁSZLÓ KIRÁLY MURONYI WEÉR ANDRÁSNAK, II. LAJOS KIRÁLY FŐÉTEKFOGÓJÁNAK ŐSI CZÍMERÉT
MEGERŐSÍTI ÉS NEKI PALLOSJOGOT ADOMÁNYOZ.

(Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltárban. — Turul, 1905. 84.)

Wladislaus, dei gracia rex Hungarie et Boemie etc., tibi fideli nostro egregio Andree Weer de Mwron, dapifero suppremo et familiari serenissimi principis domini Lodovici regis, filii nostri charissimi, salutem gracie atque favoris nostri regii augmentum. Pulcherrimum duximus, munerisque nostri regii esse arbitrati sumus dotes animi simul etiam ea, que firmitudinis milicie sunt, in his maxime excolere et litterarum monumentis celebrare, qui a puero suapte natura curiam nostram sequuti, non solum nobis, sed nostri gracia etiam stemmati nostro inclitissimo, fide et integritate probata sedulo servire enituntur. Hinc te colligimus, quem inter ceteros ordinis tui domesticos familiares ipsius serenissimi ac dilectissimi filii nostri munificencia nostra non indignum plane censuimus, quippe ut virtutes tuas, vel verbo uno attingere liceat, etate tua pene tenera, in curia nostra decursa, ubi tandem serviciis ipsius serenissimi filii nostri, ex nostro quidem beneplacito te addixisti, maturitatem, probitatem morum, denique integritatem coniunctam pari sollercia, insectans maiori in dies studio propnciori ut florida iam placide tue adolescencie etas exposcit, animo atque sedulitate indefessa, officio atque rei a te gerende incumbere sategisti, plane indicans te ab hiis virtutum tuarum, quas in te ubertim sitas esse perspeximus iniciis, ulterius citra torporem progressurum et fastigia humanitatis prudencie et ceterarum parcium ipsarum virtutum studio ferventi amplexurum. Quo fit, ut facile nobis persuadeamus, viribus quoque et elegancia corporis, eas partes animositatis, strennuitatis, intrepideque constancie, dum ad id deventum fuerit, sicuti vel simulacrum presencium armorum facile indicat, te sectaturum, quas in rebus bellicis illustres, et ad mortalitatem laudum suarum inflamati viri¹ pre se ferre consuevere. Quum igitur hec de te animo

¹ Ezen szó betoldva.

concepta nobiscum reputaremus, placitum iri maiestati nostre visum est, arma presencia paterna quidem et avita, eoque per incuriam predecessorum tuorum ea amissa fuisse intelleximus, denuo tibi et tuis posteris conferre. Que figuram, sew simulacrum armigeri perpulche compositi, dextra ensem scapulotenus vibratam, sinistra vero pugionem circumcinctam continere videtur. Prout hec in capite presencium nostrarum (litterarum) pictoris non modica manu distinccius sunt figurata et expressata, animo deliberato et ex certa nostra sciencia tibi et cuncte posteritati tue denuo et ex novo dedimus et contulimus, decernentes, ut a modo perpetuis semper successivis temporibus his ipsis armis, ubique in preliis, hastiludiis, velis, cortinis, anulis, ceterisque omnibus exercitiis nobilitaribus, et generaliter quarumlibet expedicionum generibus, ad instar aliorum nobilium armis utencium, libere perpetuo uti, frui et gaudere possis et valeas, totaque tua posteritas valeat atque possit. Et nichilominus, cum ex habundanciori plenitudine gracie nostre, tum vero volentes providere, ut in locis dominio nostro subiectis pax et securitas prebeatur, malefactorumque et nocivorum hominum iniquitas deleatur, et ut subditorum nostrorum, victum cum labore querencium commodo et quieti consulatur, tibi, heredibusque et posteritatibus tuis universis id duximus annuendum et concedendum, plenamque facultatem dandam et attribuendam, ut tu in teritoriis universorum bonorum tuorum, ubilibet habitorum et existentium, patibulum, rotas, palos, et aliorum tormentorum genera erigere, universosque fures, latrones, vispilio-nes, incendarios, intoxicatores,¹ incantatrices, homicidasque et alios malos et perversos homines, in eisdem bonis tuis reprehensos, in personis detinere, detentosque, prout iuri videbitur expediri, laqueis suspendere, decollare, rotare, incinerare, ac aliis condignis penis, iuxta eorum excessus et demerita ferire et extinguere, necnon ea omnia et singula in hoc, iuxta regni nostri Hungarie consuetudine fieri solita et consueta facere et expedire possis et valeas, heredesque tui et posteritates universe valeant atque possint. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas, vobis duximus concedendas. Datum Prage, in festo beati Michaelis archangeli, anno domini millesimo quingentesimo nono, regnorum nostrorum Hungarie etc., anno vigesimo, Bohemie vero tricesimo nono.

Ad relationem venerabilis magistri
Francisci prepositi Transsilvanensis,
secretarii regie maiestatis

A felhajtás jobb külső szélén: Relatio magnifici domini Johannis Pethew, quo ad arma duntaxat Franciscus, prepositus Transsilvanensis.

¹ Így intoxicatores h.

A címér: Egyenesen álló, kerek talpú, felső két sarkán lefelé hajló pajzs arany mezejében jobbra lépő páncélos alak, fején lebocsátott ellenzőjű, nyakvédős sisakkal, melyből az arcnak csak egy kis része látszik ki, a páncél alatt feketével díszített vörös ruhába öltözve, mely a páncél alól két helyen kilátszik. Fölemelt jobbjaiban arany keresztvasú és aranygombos, vörös markolatú egyenes kardot tart, feje fölött vágásra emelve, baljában pedig ugyanolyan kardot hegyével lefelé szorít csípőjéhez. Jobblábával kilép a pajzsból, ballábát pedig a nagy pajzshoz hasonló kis vörös pajzs fedi, benne fehér (ezüst) rózsza. A jobbra fordult sisaknak díszje nincsen, a takaró levélszerű arany-ezüst díszet mutat.

A címér egyszínű kék alapra van helyezve, melyet széles arany keret vesz körül.

A címér érdekessége a címeralak fegyverzetében rejlik. Szokatlan a címerben előforduló kis címerpajzs, melynek jelentőségét azonban nem tudjuk megmagyarázni.

Az adományt nyerről az oklevél szövege csak annyit mond, hogy kora ifjúságától fogva szolgált a királyi udvart és II. Lajos oldala mellett mint főtekefogó és familiaris működött. Az adományozott címet a szöveg Weér András ősi címerének mondja, megjegyezve, hogy a régi armális az ősök gondatlansága következtében elveszett. A család Békés megyében volt birtokos.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár



NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPESTEN.

XXI. (LXXI.) A NADASDI ERCHI-CSALÁD CZIMERE 1510.



Országos Széchényi Könyvtár

XXI. (LXXI.)

1510. OKTÓBER 10. NAGYSZOMBAT.

II. ULÁSZLÓ KIRÁLY A NADASDI ERCHY-CSALÁDNAK NEMESSÉGÉT MEGERŐSÍTI ÉS CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul, 1906. 29.)

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. (tibi fideli) nostro nobili magistro Alberto Erchy de Nadasd, secretario fidelis nostri spectabilis et magnifici comitis Petri comitis de Sancto Georgio (et de Bazin) parcium regni nostri Transsylvanensium wayuode et Siculorum nostrorum comitis salutem et gratiam. Excelsa principum consuevit dignitas inter cetera suorum operum gesta hanc curam habere precipuam et ad id studiosius suam intencionem divertere, ut suorum subditorum condicione et statu pensatis unumquemque juxta laborum merita ad alciores honoris gradus felicioresque provehat successus sed et ad uberiores honeste dignitatis famam attollat, ex hoc enim principum augetur fastigium, quo dignioribus conspiciuntur presidere personis. Ad universorum igitur tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod nos cum ad humillime supplicationis instanciam eiusdem fidelis nostri Petri comitis wayuode nostri Transsylvanensis per eum pro tui parte nostre propterea porrecte maiestati tum etenim consideratis tuis fidelitatibus et fidelium obsequiorum gratuitis meritis, quibus tu uti didicimus maiestati nostre, sacroque nostro regio diademati sub locorum et temporum varietate studuisti, eoque ferventius et diligentius imposterum studebis complacere, quo te et tuos singularibus honorum graciis per nostram maiestatem conspexeris fore insignitos, te ergo ac per te Georgium, Laurencium, magistrum Michaellem custodem et canonicum ecclesie Zagrabiensis, Martinum et Gallum fratres tuos patruales, vestrosque heredes et posteritates universas, quamvis ut asseritur eciam antea non ignobiles habeamini, de nostre plenitudine regie potestatis denuo et ex novo duximus nobilitandos et nobilitamus per presentes, vosque cetui verorum nobilium regni nostri aggregamus et annumeramus, tibi que prefato Alberto et per te Georgio, Laurencio, magistro Michaeli custodi et canonico dicte ecclesie Zagrabiensis ac Martino et Gallo fratribus tuis patruelibus, vestrisque heredibus et posteritatibus universis hec arma seu nobilitatis insignia: scutum videlicet triangulare, cuius campus duos colores habet, rubrum in ima scuti parte, in suprema vero celestinum, porro in rubro scuti campo in medio lilium est, ab utroque latere duabus rosis candidis cinctum; in celestino vero seu aereo campo hoc est in superiori scuti parte lupus est ex ipso rubeo campo medius exiliens, pedibus anterioribus in sublime levatis, guttur cruentum telo seu sagitta transfixus; in

duobus denique superioribus angulis scuti non procul a capite lupi duo sidera nitentia micant, totumque internum clipei spacium suo splendore illustant, supra quam quidem scuti formam galea (est suo) colore (depicta), supra galeam corona, ex corona similiter lupus sublime prorumpit ex quaquidem galea qua corona et totam scuti formam circumquoque amplectitur, sicut hec in principio seu capite presencium litterarum nostrarum suis appropriatis coloribus depicta sunt et ex certa nostre maiestatis gracia dedimus, donavimus et contulimus, immo ex abundanciori nostre specialis gracia plenitudine concedimus, donamus et elargimur, ut vos vestrique heredes et posteritates universe predicta arma seu nobilitatis insignia more aliorum armis utencium a modo deinceps ubique in preliis, hastiludiis, duellis, torneamentis ac aliis omnibus exercitiis nobilitaribus et militaribus necnon sigillis, annulis, velis, cortinis et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo, quali vos ab universis et singulis cuiuscunque status, gradus vel dignitatis existant insignitos dici, nominari ac teneri volumus atque etiam reputari, ferre et gestare omnibus et singulis graciis, privilegiis, honoribus et libertatibus, prerogativis et immunitatibus, quibus ceteri proceres nobiles milites et militares homines regni nostri aut alias armis utentes quomodolibet consuetudine vel de iure freti sunt et gavisi frui et gaudere possitis atque valeatis, heredesque vestri et posteritates universe valeant atque possint ex presenti nostra annuencia et gracia speciali. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro quo ut rex Hungarie utimur impendenti communitas duximus concedendas. Datum in civitate nostra Thirnaviensi feria quinta proxima post festum beati Dionisii martiris, anno domini millesimo quingentesimo decimo, regnorum nostrorum Hungarie etc. vero anno vigesimo, Bohemie vero quadragesimo.

Relacio venerabilis domini Philippi More, prepositi Agriensis, secretarii regie maiestatis.

A címér: Jobbra dőlt, késsel és vörössel vágott tárcsapajzs felső kék mezejében a vágási vonalból kiemelkedő, természetes színű, mellső lábait felemelő, vérző torkán arany nyállal átlótt farkas, kísérve a pajzs felső sarkában egy-egy arany csillaggal, alsó vörös mezejében arany lilium, melyet jobbról-balról egy-egy ezüst (fehér) rózsza kísér. Sisakdísz: a pajzsbeli farkas. Takaró: vörös-arany. A címér zöld talajra van helyezve, a háttér fekete díszítésű kék színt mutat, melyet a felső sarkokban rózsaszín díszítésű széles arany keret vesz körül. A keret felső szélének közepére az eredetiben feszület van elhelyezve, mely a hasonmásban el van hagyva.

Az adományban Nádasdi Erchy Albert mester, Szentgyörgyi és Bazini Péter gróf erdélyi vajda és a székelyek ispánjának titkára és unokatestvérei: György, Lőrincz, Mihály mester zágrábi őrkanonok, Márton és Gál részesülnek.

Az adományt nyert Erchy Albert azonos az 1504-ben először szereplő Nádasdi Sárközi Alberttel, aki a dunántúli részeken ma is virágzó Nádasdi Sárközy-családnak első, oklevélileg bizonyítható őse. A család előnevét adó Nádasd falut tartozékaival együtt ő nyerte adományban Szentgyörgyi és Bazini Ferencz és Farkastól 1511-ben és ezt az adományt 1514-ben II. Ulászló is megerősítette.



XXII. (LXXII.) AZ ÉRKÝ-CSALÁD CZIMERE 1514.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXII. (LXXII.)

1514. ÁPRILIS 6. BUDA.

II. ULÁSZLÓ AZ ÉRKY-CSALÁDNAK NEMESSÉGET ÉS CZÍMERT ÁD.

(*Eredetije a Szirmay-családnak a M. N. Múzeumban letéleményezett levéltárában. — Turul 1902. 90.*)

Wladislaus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. tibi fideli nostro nobili Blasio de Erk salutem gratieque et favoris nostri regii incrementum. Cum principum rerumque moderandarum fastigium tenencium status ex eo maxime ampliari elucescere que vel ipsa experientia testante consueverit idque ad famam et gloriam eorum illustrandam plurimum accedere videatur ut subditorum suorum obsequiis ac meritis que digna quadam trutinacione pensatis quemquam eorum non solum condignis ac debitis verum plerumque maioribus honorum accessionibus regia liberalitate condecorent atque remunerent ac in eos sese quamgraciosos et perbenignos prebeant ut ex hoc eciam subditorum ipsorum animi ad promerenda ea quibus sese cohonestatos a regia celsitudine conspiciunt studiosius acriusque inflammentur. Sane igitur nos considerantes tuam fidelitatem et servitia fidelia, que nobis et sacre regni nostri Hungarie corone iuxta tue possibilitatis exigentiam uti didicimus, et fideliter et constanter exhibuisti, accedente etiam nichilominus supplicatione nonnullorum fidelium nostrorum per eos nostre maiestati pro tui parte oblata, unde volentes sub nostro hoc felici regimine te hoc honoris inicio honestare, te tuique gracia honestam dominam Vrsulam consortem tuam vestrosque heredes et posteritates utriusque sexus universas a statu ignobilitatis et rusticitatis eximentes, in veros nobiles huius regni nostri preficiendos et creandos, cetuique et numero ceterorum nobilium huius regni ascribendos et annumerandos duximus, immo eximimus ac preficimus et creamus ascribimusque et annumeramus presencium per vigorem, decernimus ut a modo imposterum veri nobiles huius regni habeamini et reputemini omnibusque illis libertatibus et prerogativis quibus ceteri nobiles utuntur, vos quoque uti, frui et gaudere possitis et valeatis. Cuius quidem nostre in te gratie et munificentie volentes te insigniis quoque nobilitaribus exornare, hec arma prout in capite presentium litterarum nostrarum pictoris artificiosa manu distinctius sunt expressata et figu[rata ani]mo deliberato et ex certa nostra sciencia tibi et per te utriusque sexus tuis posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus

presentibusque elargimur, ut a modo imposterum prescripta arma [more a]liorum [arma utentium?] ubique in [preliis], hastiludiis, torneamentis, duellis quibuslibet omnibus militaribus exercitus, necnon sigillis, velis, cortinis, papilionibus et generaliter ferre gestare possitis atque eisdem uti, frui valeatis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras pendentis et autentici secreti sigilli nostri roboratas eisdem duximus concedendas. Datum Bude feria quinta proxima post festum Beati Ambrosii episcopi et confessoris, anno domini millesimo quingentesimo decimoquarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo quarto, Bohemie vero quadragesimo quarto.

Relatio reverendissimi domini Michaelis episcopi
Boznensis secretarii regii.

A czímer: Egyenesen álló, kerek talpú pajzs kék mezejében a pajzs jobboldalából előtörő felhőkből kinyúló, sárga ruházatú, könyöklő jobbkar, csuklója alatt nyíllal átlótt vérző sebbel, markában barna markolatú, görbe keresztvassal ellátott egyenes kardot tartva, kísérve a pajzs felső jobbsarkában (ezüst) félhold által. A sisakdísz helyét kék lilom foglalja el, melyből a kék-sárga (arany) takaró kiágazik.

Az adományban Érki Balázs és felesége Orsolya részesülnek. Az oklevél szövege az adományt nyert érdemeiről nem emlékezik meg bővebben.

Az oklevélben hamisítás nyomai észlelhetők. A szöveg elején vakarás nyomait látjuk, és a «tibi fideli nostro» szavak után a «nobili» szó bár egykorúan, de utólag van betoldva. Ezt bizonyítja az a körülmény, hogy a «tibi» szót, mert különben a betoldás nem lett volna lehetséges, a hamisító a király nevét és címét tartalmazó sor végére írta. Az oklevél szövegéből egyébiránt világosan kitűnik, hogy az adományt nyert nem volt nemes származású, mert «a statu ignobilitatis et ruscitatis» eximáltatik.



XXIII. (LXXIII.) A MARTONFALVI CSEH-CSALÁD CZIMERE 1514.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXIII. (LXXIII.)

1514. NOVEMBER 30. BUDA.

II. ULÁSZLÓ KIRÁLY A MARTONFALVI CSEH-CSALÁDNAK MARTONFALVA, KÁVÁS ÉS IVÁNFALVÁBAN
FEKVŐ BIRTOKAIRA ÚJ ADOMÁNYT ÁD ÉS NEMESSÉGET ÉS CZÍMERT ADOMÁNYOZ.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum levéltárában. — Turul, 1904. 105.)

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Vobis, fidelibus nostris nobilibus Johanni, Gabrieli et Michaeli Cheh filiis fidelis nostri nobilis quondam Valentini similiter Cheh de Marthonfalva, salutem gracieque et favoris nostri regii incrementum. Cum principum rerumque moderandarum (fastigium tenencium) status ex eo maxime ampliari elucescereque, vel ipsa experientia testante consueverit, idque ad famam et gloriam eorum illustrandam plurimum accedere videatur, ut subditorum suorum obsequiis ac meritis digna quadam trutinacione pensatis quenquam eorum, non solum condignis ac debitis, verum plerumque maioribus honorum accessionibus regia liberalitate condecorent atque remunerent, ac in eos sese quam graciosos et perbenignos prebeant, ut ex hoc eciam subditorum ipsorum animi ad promerenda ea, quibus sese cohonestatos a regia celsitudine conspiciunt, studiosius acriusque inflammentur. Sane igitur nos considerantes fidelitatem et servicia fidelia, que nobis et sacre regni nostri Hungarie corone pro virili parte vestra, uti ex relacione et locupletissimo testimonio fidelis nostri egregii Pauli Thomori, castellani castri Fogaras didicimus, fideliter et viriliter in plerisque confinibus istius regni nostri exhibuistis et quotidie impendere non cessatis; accedente eciam nihilominus supplicatione eiusdem Pauli Thomori per eum nostre maiestati pro vestra parte porrecta et oblata, totales porciones possessionarias, duas videlicet sessiones nobilitares in possessione Marthonfalwa, item unam sessionem similiter nobilitarem in possessione Kawas vocata una cum duabus sessionibus nobilitaribus in possessione Iwanfalwa appellata, eisdem per magnificos condam Petrum Gereb palatinum regni istius nostri ac iudicem Cumanorum nostrorum etc. ac Mathiam similiter Gereb, alias regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie, Sclavonie banum etc. pro eorum serviciis donatas et inscriptas, item quatuor sessiones iobagionales ex fassionibus nobilium dominarum condam Brigide, fidelium nostro-

rum nobilium Casparis de Bolya ac Catherine, Francisci, filii Michaelis Mihalfy de Gezt consortium pro nece condam Benedicti Byro ipsorum vitrici in predicta Marthonfalwa et rursus decem sessiones iobagionales in dicta Iwanfalwa per fideles nostros nobiles Sigismundum filium condam Pancracii de Bolya et alterum Sigismundum similiter de Bolya perhemnaliter eisdem in certa pecuniarum summa inscriptas, omnius in comitatu Albensi Transsilvaniensi existentes et habitas, in quarum pacifico dominio se ipsos persistere asserunt eciam de presenti; sed literas et literalia eorum instrumenta superinde confectas et emanata in ista preterita rusticorum sedicione et insurrectione Chanadini pro securiore eorum custodia et conservacione reposita, rustici et homines populares penitus destruxerunt et incinerarunt. Item totum et omne ius nostrum regium, si quod in predictis porcionibus possessionariis ac sessionibus nobilitaribus et iobagionalibus qualitercunque habemus, aut nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent maiestatem ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quiblibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis aquarumque decursibus, molendinis molendinorumque locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis existentibus — premissis sicut prefertur stantibus et se habentibus, — memoratis Johanni, Gabrieli et Michaeli Cheh ipsorumque heredibus et posteritatibus universis nove nostre donacionis titulo dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Et insuper volentes vos ob merita vestra maioris honoris fastigio honestare atque decorare, vos, vestrosque heredes et posteritates utriusque sexus universas a (igy) statu ignobilitatis et rusticitatis, in quo hactenus fuistis, de regia nostre potestatis plenitudine et gracia speciali eximentes in prelibatis porcionibus possessionariis et sessionibus tam nobilitaribus, quam iobagionalibus, in veros nobiles huius regni preficiendos et creandos cetuique et numero ceterorum nobilium huius ipsius regni ascribendos et annumerandos duximus; imo eximimus ac preficimus et creamus, ascribimusque et annumeramus presencium per vigorem, — decernentes, ut a modo in posterum veri nobiles huius regni habeamini et reputemini — omnibusque illis libertatibus et prerogativis, quibus ceteri veri nobiles huius regni nostri utuntur, vos quoque libere uti, frui et gaudere possitis atque valeatis heredesque et posteritates vestre universe valeant atque possint. In cuius quidem nostre erga vos gracia ac munificencie signum apertum, volentes vos insigniis quoque nobilitaribus exornare, hec arma: scutum videlicet cuius scuti

forma superne lata, ad imum cuneacior est, superficies eius plana et ceruleo colore tota intincta fulmineum aprum a cervice venabulo per iugulum transfixum effigies hominis per ambas aures utraque manu apprehendit, quem olim aprum predictus Johannes Cheh, dum in saltibus regni nostri Croacie una cum prelibato condam Mathia Gereb venaretur, ex insperato eisdem occurrentem, cum venabulum e manibus suis deposuisset, nudis et inermibus manibus apprehendens sistit, ne dictus dominus suus per eum offenderetur. Sumpta exinde idem dominus suus occasionem arrepto venabulo beluam confecit. Galea est scuto imposita variis coloribus decore ornata, prout in principio presencium literarum nostrarum pictoris artificiosa manu distinccius sunt expressa et depicta — animo deliberato et ex certa nostra sciencia ac de benignitate et munificencia nostra regia dedimus, donavimus et contulimus, imo damus et conferimus et presentibus elargimur, ut vos vestrique heredes et posteritates vestre utriusque sexus universe prefata arma, seu nobilitatis insignia more aliorum armis utencium ubique in preliis, duellis, velis, torneamentis, annulis, vexillis, cortinis, auleis, papilionibus, ten(t)oriis et aliis quibuscunque rerum et expeditionum generibus et exercitiis nobilitaribus et militaribus ferre, gestare, insuperque omnibus et singulis graciis, honoribus, quibus ceteri nobiles militesque huius regni nostri armis utentes quomodolibet de iure, aut consvetudine uti sunt et gavis; uti, frui et gaudere in evum possitis et valeatis, heredesque et posteritates vestre universe possint et valeant. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam presentes literas nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas, vobis duximus concedendas. Datum Bude in festo beati Andree apostoli, anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo quinto, Bohemie vero quadragesimo quinto.

Relacio reverendi domini
Michaelis Keserw episcopi Bosnensis,
secretarii regie maiestatis.

A plicatura belső oldalán Keserő Mihály sajátkezű jegyzete: Relacio magnifici domini Joannis Bornemhyza.
Mich. Kess.

Kivül: Registrata folio XXXVI. anno etc. 1515.

Közel egykorú írással: Donacio cum armis super possessionibus Martonfalwa, Kávás et Iwankafalwa.

A címér: Egyenesen álló, felső sarkain lecsapzott, mindkét oldalán kissé behajló, csücsköstalpú pajzs kék mezejében természetes színű vadkannal viaskodó vörösekés, zöldnadrágos, aranycsizmás, fedetlen fejű, hosszú barna hajú férfiú. A vadkan nyakát felülről lefelé szúrt dárda járja át, a pajzsfőben arany J. C. betűk. Sisakdísz hiányzik, helyét kék

virágdísz foglalja el, melyből a lombszerűen kiképzett, különböző színű takaró kiágazik.

A címér arannyal áttört bíborvörös szőnyegre van helyezve, melyet széles arany keret vesz körül.

Az adományban néhai Martonfalvi Cseh Bálint fiai: János, Gábor és Mihály részesülnek, kiknek érdekében Tomori Pál fogarasi

várnagy járt közbe, aki az adományt nyerteknek a végek körül szerzett érdemeiről tett tanúbizonyságot. Az oklevél szerint a főczímer-szerző János néhai Geréb Mátyás dalmát-horvát-szlavon bán életét vadászat alkalmával megmentette, midőn a bán megtámadó vadkant pusztá kézzel lefogta.

Az oklevélben felsorolt birtokokra nevezttek Geréb Péter nádortól és Geréb Mátyás bántól nyertek volt adományt, de erre vonatkozó okleveleink a parasztlázadás alkalmával

Csanádon megsemmisültek. Feltűnő az oklevélben, hogy a király az új birtokadományt pátensalakban adja, melyet később ígér privilegiális formában átírni. Az oklevél elején a király az adományt nyerteket mint nemeseket szólítja meg, míg az oklevélben őket nem nemesi, póri rendből kiemelteknak mondja. A címeradományt Báthory Zsigmond 1584 szeptember 10-én Gyulafehérvárott kelt oklevelével megerősítette.



XXIV. (LXXIV.) A BALAJTHY-CSALÁD CZIMERE 1517.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXIV. (LXXIV.)

1517. JÚNIUS 24. BUDA.

II. LAJOS KIRÁLY A BALAJTHY-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul, 1912. 171.)

Commissio propria domini regis.

Ludovicus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humilime suplicationis instantiam per eos nostre propterea factam maiestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et servitiis fidelium nostrorum nobilium Stephani et Johannis de Balayth, per eos sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone tandemque maiestati nostre sub locorum et temporum varietate iuxta ipsorum possibilitatis exigentiam fideliter exhibitis et impensis, eisdem Stephano et Johanni ac Francisco filio prefati Stephani heredibusque et posteritati ipsorum universis hec arma seu nobilitatis insignia prout et quemadmodum ipsa in capite seu principio prese [ntiu]-m nostrarum literarum suis appropriatis coloribus arte pictoria figurata sunt, animo deliberato et ex cer-[ta nost]-ra scientia dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, et conferimus ac presentibus elargimur, ut [ipsi ipsorum]-que heredes et posteritates universe pretacta arma seu nobilitates insignia more aliorum armis utentium . . . posterum ubique in preliis, hastiludiis, torneamentis, duellis ac aliis omnibus et singulis exercitiis militar- [ibus, si]- gillis, anulis, aulis, tentoriis, cortinis et papilionibus, generaliter vero in quarumcumque rerum [et expeditionum] generibus gestare, omnibusque illis gratiis, prerogativis, honoribus et libertatibus, quibus ceteri . . . armis utentes quomodolibet de iure vel consuetudine utuntur, uti, frui et gaudere valeant atque possint. In cuius rei memoriam fir-[mitatemque perpetum p] resentes literas nostras pendentis et autentici secreti sigilli nostri munimine roboratas eisdem duximus concedendas. Datum Bude in [festo beati Jo] annis Baptiste, anno domini millesimo quingentesimo decimo septimo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie etc., anno secundo.

A czímer: Egyenesen álló, felső sarkaiban lecsapzott, kétoldalán kissé behajló, alul hegyben végződő kék pajzsban zöld mezőben folyó

dogáló patak partján jobbfelé haladó, természetes színű farkas, mely szájában két libát nyakuknál fogva visz. Sisakdísz hiányzik, en-

nek helyét a sisakot fedő bíbor-arany tekercsre helyezett kehelyszerű díszítésbe illesztett sárgás-zöld fenyőtobozszerű dísz foglalja el. Takaró: kék-arany.

A címér arannyal áttört bíbor szőnyegre van helyezve, melyet egy vékony zöld és egy szélesebb arany keret vesz körül. A címérképet az eredetiben felül és kétoldalt virágdíszítmény veszi körül.

Az adományban Balajthy István és János és István fia Ferencz részesülnek. Érdemeikről az armális szövege nem ad felvilágosítást, kilétükről sem emlékezik meg, aminthogy a családról közelebbi adatok szintén nem állnak rendelkezésünkre. A Magyar Nemzeti Múzeumba a címereslevél a Csanády család történetét tárgyaló kézirattal együtt került.



XXV. (LXXV.) AZ ENGEL-CSALÁD CZIMERE 1517.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXV. (LXXV.)

1517. OKTÓBER 6. BUDA.

II. LAJOS KIRÁLY ENGEL PÉTERNEK, BRASSÓ VÁROS TANÁCSOSÁNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije Brassó város levéltárában. — Turul, 1909. 103.)

Commissio propria domini regis.

Ludovicus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. tibi fideli nostro prudenti et circumspecto Petro Engel iurato civi civitatis nostre Brassoviensis salutem gratieque nostre regie augmentum. Decet principes provectioni et incremento honoris et insigniorum non solum domesticorum et aule sue internorum familiarum sed et eorum quorum provida circumspectione res et amplitudo civitatum moderantur opportune intendere et eos quoque iuxta qualitatem suorum meritorum regio munere prosequi, hinc est quod nos de tua fide et integritate ac servitiis quibus te nostra hac munificentia dignum prestitisti certa fidaque relatione nonnullorum fidelium nostrorum edocti te heredesque tuos universos gratia nostra regia prosequendos et presentibus armorum insigniis illustrandos non inmerito arbitrati sumus. Que ut officio quoque calami explicasse vel in parte videamur, hec sunt puta scutum triangulare, celestino colore per totum extenso, in quo cervi effigies secundum collum sagitta transfixi, aureis cornibus sed reliquum corpus naturaliter colorati, venatoris insidias propere fugientis cernitur. Supra scutum est galea argenteo colore insignis, e cuius vertice flos bicolor prominet aureus videlicet et saphireus qui sensim demissus et intortus cassidem scutumque variatis vicibus et replicatis coloribus exornat, prout hec presentibus litteris nostris artificis manu distinctius sunt expressata. Ea igitur tibi heredibusque et posteritatibus tuis universis animo deliberato et ex certa nostra scientia dedimus, donavimus et contulimus, immo damus et elargimur, presentium per vigorem, ut tu tuaque posteritas omnis prescripta arma et insignia ubique more aliorum armis utentium amodo imposterum in preliis, hastiludiis, sigillis, velis, cortinis, ceterisque omnibus exercitiis militaribus et generaliter in quarumlibet expeditionum generibus ferre, gestare et eisdem pro libito uti, frui et gaudere possitis et valeatis, tuaque posteritas valeat atque possit. In cuius rei memoriam presentes litteras nostras secreti sigilli nostri, quo ut rex

Hungarie utimur munimine roboratas tibi et eisdem tuis posteritatibus duximus concedendas. Datum Bude feria tertia proxima post festum Beati Michaelis Archangelii anno domini millesimo quingentesimo decimo septimo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie anno secundo.

A címer: Kerektalpú, kissé balfelé dűlő, baloldalon a szokásos kivágást mutató pajzs kék mezejében balfelé forduló, ágaskodó, természetes színű, aranyagancsos szarvas, melynek torkát ezüst hegyű arany nyílvevessző fúrja át, a sebből piros vére folyik. Sisakdísz hiányzik, helyét liliomszerű kékszínű dísz foglalja el, mely a sisakot fedő kék-arany tekercsből nő ki. Takaró: kék-arany.

A címerkép aranydíszes bíbor szőnyegre van helyezve, melyet egy vékony fehér és egy szélesebb arany keret vesz körül.

Az adomány Engel Péter brassói tanácsos részére szól, kinek érdemeiről az oklevél részletesebben nem emlékezik meg. Neve a brassói városi számadáskönyvekben elég sűrűn fordul elő. 1527-ben a város bírójává választott,

1532-ben felesége mint özvegy említetik. Gyermekait névleg nem ismerjük.

Az oklevélben hamisítás nyomát észlelhetjük. Az oklevél első sorában vakarás nyoma látszik, melyre a «Petro Engel» szavak idegen kézzel, más tintával vannak beírva. Hogy az armális eredetileg kinek a nevére szólt, másvalakinek a nevére, vagy pedig — amint azt az armális első közlője véli¹ — eredetileg is Engel Péter nevére szólt s hogy más névre akarták hamisítani, de azután ismeretlen okból újból beírták az Engel Péter nevét, ezt nem tudjuk megállapítani.

¹ Gyárfás Tihamér: Czímereslevelek Brassó város levéltárában. Turul, 1909. 105. 1.



XXVI. (LXXVI.) AZ ARMBRUSTER-CSALÁD CZIMERE 1518.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXVI. (LXXVI.)

1518. JÚNIUS 3. BUDA.

II. LAJOS KIRÁLY AZ ARMBRUSTER-CSALÁDNAK CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul, 1916. 97.)

Commissio propria domini regis.

Lodovicus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. tibi fideli nostro circumspecto Jacobo Armbrust, filio quondam fidelis nostri prudentis et circumspecti Michaelis Armbrust magistri civium civitatis nostre Cibiniensis salutem et gratiam. Regalis sublimitas inter ceteros actus suos mirificos id semper precipuo studio operari consuevit, ut troni et nominis sui gloria veluti radii solis late per orbem diffusa, eterno nominis sui splendore coruscaret ad quod accidit, ut diligenti sua prudentia meritorum atque obsequiorum quorumcunque suorum subditorum pensata qualitate hos favore et benivolentia regia complectatur, alios honoris et dignitatis prestantia attollat et illustret, ceteros vero iuxta fidelia subditorum ipsorum donariis libertatibusque precipue dignos sibi conciliet, devinciat. Sane igitur tum ad humillimam supplicationem et intercessionem illustris principis domini marchionis Brandenburgensis Georgii affinis nostri charissimi, nostre per eum propterea porrectam maiestati, tum vero revocantes in animum quanta fide et fidelitate prefatus condam Michael Armbrust, magister civium memorate civitates nostre Cibiniensis, pater scilicet tuus primum serenissimo condam domino Wladislao regi, genitori nostro charissimo felicis reminiscentie, deindeque dicte civitatis Cibiniensi et toti reipublice eiusdem adhuc in humanis agenti complacere studui et servire, attentis etiam et consideratis fidelitatibus et servitiis fidelibus, que uti didicimus pretactus condam genitor tuus dum viveret, sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone iuxta sue possibilitatis exigentiam constanter exhibuit et ostendit, quorum contemplatione de singularibus honorum gratiis et liberalitate nostra regia amplecti volentes, hec arma seu nobilium insignia, scutum videlicet triangulare variis divisum coloribus superne rubro, inferne nigro, cuius campus excipit candidi leonis preferocis effigiem, ore hiantem, caudaque crispata, que sinistro posteriore pede innixa, dextro baliste auree incurvum arcum compressisse, ambobus itidem anterioribus pedibus diductis, altero nervum baliste, altero temonem tenaciter cepisse visitur. Supra scutum galea est argentea, aureis intermediis ornata, e cuius vertice due ale aquile prominent eodem colore quo campus scuti, hec similem formam leonis in scuto existentis gestare cernuntur. Conus galee demittit flores non ignobiles interim aureo, interim rubro albicanteque coloribus contortos et vento

quasi confusos, cassidemque et scutum undique collustrantes, prout hec in capite seu principio presentium litterarum nostrarum suis appropriatis coloribus arte pictoria non indocte figurata et distinctius expressata sunt, tibi fratribusque tuis, videlicet Mathie, Laurentio, Joanni et Francisco ac heredibus et posteritatibus vestris universis animo deliberato et ex certa nostra scientia, regieque potestatis plenitudine dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et concedimus ac presentibus elargimur, ut tu tuique fratres prescripti vestrique heredes et posteritates universe a modo in antea pretactis armis sive honorum insigniis, instar aliorum nobilium nostrorum armis utentium perpetuis futuris semper temporibus ubique in preliis, hastiludiis, necnon sigillis, velis, anulis, vexillis, domibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus, uti, frui et gaudere ac ea deferre et gestare possis et vales, tuaque et fratrum tuorum cuncta posteritas valeat atque possit, sub eisdem gratiis, honoribus et libertatibus, quibus alii nobiles nostri armis utentes de iure et consuetudine gaudent et fruuntur ex speciali nostra annuentia et gratia. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas, tibi fratribusque tuis ac heredibus et posteritatibus vestris universis duximus concedendas. Datum Bude in festo sacratissimi corporis Christi, anno eiusdem millesimo quingentesimo decimo octavo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie etc. anno tertio.

A czímer: Kissé jobbra dűlő, felső sarkain lecsapzott, jobboldalán behajló, kerek talpú, fekete lábú pajzs vörös mezejében jobbra forduló, ágaskodó fehér oroszlán mellső lábaival lefelé tartott arany számszeriját feszít. Sisakdísz: vörössel és feketével osztott sasszárnyon a pajzsbeli alak. Takaró: fekete-arany-vörös-ezüst (fehér), lombszerűen kiképezve.

A czímer arannyal díszített világos-zöld szőnyegre van helyezve, melyet egy keskeny vörös és egy szélesebb arany keret vesz körül. A czímerképet az eredeti oklevélen arannyal befuttatott barna galyakból alkotott fél keret veszi körül, mely köré hónaposrózsák, szegfűk és búzavirágok fonódnak, közbül hat tarka pillangó röpköd. Az oklevél másik oldalát remekbe festett, teljesen természetesen ábrázolt iris-ág ékíti, alatta két-két egymásba fonódó búzavirág, árvácska és négy eperszem. Hozzá hasonló lapszéli díszítése van a Kanizsay Dorottyá armálisának.

A czímer kivitelére nézve teljesen német jelleget mutat, mintha csak valamely Dürer-féle czímerkép szolgált volna a festőnek mintaképül.

Az adományban néhai Armbrust Mihály szebeni polgármester fiai Armbrust Jakab és testvérei: Mátyás, Lőrincz, János és Ferencz részesülnek, Brandenburgi György örgőf közbenjártára. Érdemeit az oklevél nem említi meg, de megjegyzi, hogy atyja Mihály előbb II. Ulászló szolgálatában, később szebeni polgármesteri minőségben szerzett magának érdemeket.

Az oklevél szövegében nemesekről, nemesi czímerről, «nobilium», «nobilium insignia» van szó, de a «nobilium» szavak rasurán állanak, ami hamisításra enged következtetni és valószínűleg az oklevél polgári czímeradományszerzésről szól. A hamisítás közel egykorúlag, az 1557-i második armális elnyerése előtt történhetett, ebben már nemességmegerősítésről van szó.

Az Armbruster-család 1557- és 1559-ben újabb czímereslevelet nyert I. Ferdinándtól. Mindkettő Armbruster Kristóf, a magyar királyi kamara hivatalnoka részére szól. Mindkettőben az 1518-i czímer képe, mint főczímerkép, felvételt nyert.



XXVII. (LXXVII.) A JESZENSZKY-CSALÁD CZIMERE 1521.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXVII. (LXXVII.)

1521. JÚNIUS I. BUDA.

II. LAJOS KIRÁLY A KISJESZENI PAULOVIČS-CSALÁDNAK KISJESZEN BIRTOK FELERÉSZÉT ADOMÁNYOZZA
ÉS NEKI CZÍMERT ÁD.

(Eredetije a Jeszenszky-család birtokában Kisjeszenben. — Turul, 1909. 28.)

Commissio propria domini regis.

Nos Ludovicus dei gratia Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie et Sclavonie etc. rex, memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit universis, quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelis nostri nobilis Nicolai Paulowycz de Minori Yassen per eum pro locorum temporumque qualitate sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre cum omni fidelitatis constantia exhibitis et impensis, integram medietatem possessionis Minoris Yassen predictae in comitatu de Thurocz habite, in cuius quidem medietatis pacifico et quieto dominio idem Nicolaus progenitores quoque suos ab antiquo perstitisse, seque ipsum unacum fratre suo Adamo Jambor persistere asserit etiam de presenti, item totum et omne ius nostrum regium, si quod in eadem possessione qualitercumque haberemus, aut eadem nostram ex quibuscumque causis, viis, modis et rationibus concerneret maiestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuscumque, terris scilicet arabilibus cunctis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, rubetis, hortis, arundinetis, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarum decursibus, paludibus, stagnis, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nomine vocatis et appellatis sub suis veris et antiquis metis existentibus, premissis sic ut premittitur stantibus, memoratis Nicolao Paulowycz et Adamo Jambor fratri eiusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenenda, possidenda pariter et habenda, salvo iure alieno. Preterea, ut iidem Nicolaus Paulowycz et Adamus Jambor ad exhibenda nobis et sacre corone nostre servicia promptiores alacrioresque nostra in eos speciali gracia et munificentia regia reddantur, hec arma seu nobilitatis ac honoris insignia, videlicet scutum triangulare coloris saphirei,

cuius imam partem vestit campus gramineus, in quo homo opere actinctus (*így*) dextra tenet securim supra caput adductam percussurus ea dammam, quam currentem in ipso campo apprehendissee et apprensam sinistre tenere visitur; que omnia in fronte presentium litterarum nostrarum docta artificis manu clarius depicta et effigiata sunt, animo deliberato et ex certa nostra scientia memoratis Nicolao Paulowycz et Adamo Jambor ipsorumque heredibus et posteris universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus, annuimusque et concedimus, ut ipsi eorumque heredes et posterum universi prescripta arma seu nobilitatis insignia ubique in preliis, hastiludiis, duellis, velis, sigillis, cortinis, tapetis, papilionibus, domibus, mensis, tabulis, libris et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus et exercitiis nobilitaribus et militaribus ferre, gestare, fingi, pingi et insculpi facere, omnibusque illis honoribus, prerogativis et libertatibus, quibus ceteri nobiles regni nostri armis utentes quolibet iure aut consuetudine utuntur et gaudent, uti, frui et gaudere possint et valeant perpetuo. In quorum omnium premissorum memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas duximus concedendas. Datum Bude, sabbato proximo post festum sacratissimi corporis Christi, anno eiusdem millesimo quingentesimo vigesimo primo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie predictorum etc. anno sexto.

A czímer: Egyenesen álló, felső sarkain lecsapzott, mindkét oldalán kissé behajlott, kerekaltalpu pajzs kék mezejében, természetes színű alapon álló, fehér ruhás, barnacsizmás, baljával az előtte balra futó barna özet nyakánál megragadó favágót mutat, jobbában ütésre emelt baltával. Sisak és sisakdísz hiányoznak, e helyett a címert a pajzs alatt elhelyezett két bőségszaruból kiágazó virágdísz övezi.

A czímer arannyal áttört bíbor szőnyegre van helyezve, melyet arany keret vesz körül.

Az adományban Kisjeszeni Paulovics Miklós és testvére Jambor Ádám részesülnek,

akik az oklevél szövege szerint a Kisjeszeni birtokot már rég idők óta birtokolják. Az adományt nyertek érdemeiről az oklevél bővebben nem emlékezik meg.

A Kisjeszeni Paulovics-család egyik főágát képezi a Jeszenszky-családnak, másik ága a Simkovics-ág, melyek különválása a Jeszenszky-családtól már a xvi. század elejére megtörtént. A Jeszenszky-család eredetét Járdán Andrásra vezeti vissza, aki a turóczi registrumban említett mint Járdán birtokosa, mely a mai Kisjeszennel azonos.



NYOMT. ULLMANN JÓZSEF, BUDAPESTEN.

XXVIII. (LXXVIII.) A GELLYEI-CSALÁD CZIMERE 1522.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár

XXVIII. (LXXVIII.)

1522. OKTÓBER 12. PRÁGA.

II. LAJOS KIRÁLY A GELLYEI-CSALÁDNAK RÉGI CZÍMERÉT KIBŐVÍTI.

(*Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában. — Turul, 1903. 85.*)

Relatio magistri Nicolai prepositi Agriensis Beatissime Virginis, secretarii regie maiestatis.

Ludovicus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. tibi fideli nostro egregio Anthonio de Gellye dapifero nostro salutem gratiamque nostram regiam et omne bonum. Cum in principibus summoque loco presidentibus inter alia, quibus regium nomen et illustrari et pleno omnium ore celebrari consuevit, liberalitate ipsa, qua vel alienissimi quique facile conciliantur, nichil prorsus prestantius, laudabiliusve censeatur, eamque partem muneris et decoris regii nobis peculiarem esse, futuramque iampridem statuerimus et cum effectum plane etiam in nobis sitam ostenderimus, placuit maiestati nostre eos, qui nobis grata exhibent servitia uberiore gratia nostra amplecti et regio prosequi favore, ut hoc liberalitatis et munificentie stimulo ceteri ad serviendum nobis simili fide et diligentia magis ac magis accendantur. In quorum numero cum te iampridem omni fide et sedulitate versari conspiciamus, nos igitur talium principum inherentes vestigiis, volumus harum serie ad universorum noticiam pervenire, quod considerantes fidelitatem et fidelia servitia ac gratuita merita tua, que sacre imprimis dicti regni nostri Hungarie corone, deindeque maiestati nostre pro locorum et temporum varietate indefesse omni studio, cura et diligentia constantique et firmo pectore ac cum omni perseverantia exhibuisti exhibereque non cessas, tibi et per te egregiis Sebastiano, Gothardo et Paulo de predicta Gellye fratribus et consanguineis tuis heredibusque et posteritatibus tuis et eorundem universis, ad arma tua paterna et avita nobilitatis tue et tuorum monumenta in capite harum litterarum nostrarum arte pictoria elegantissime depicta, puta hominem medium arcumque extensum cum sagitta fere vibrata tenentem, centaurum in forma equi media homini ipsi medio umbilicotenus insertum et adiunctum cum stella aurea ad caput hominis medii et hec omnia in scuto triangulari celestini per omnia coloris pictoris non indocta manu adfabre expressa et denotata duximus addendum et adiciendum, tibi et eisdem fratribus tuis ac universe posteritati vestre eadem universa arma seu nobilitatis insignia animo deliberato et ex certa maiestatis nostre scientia danda et concedenda, immo ex habundantiore plenitudine nostre specialis gratie addimus et adicimus damusque et concedimus et presentibus elargimur, ut

tu tuique predicti fratres et consanguinei ac heredes et posteritates vestre universe pretacta arma seu honoris et nobilitatis insignia more aliorum nobilium armis utentium semper et ubique in preliis, hastiludiis, duellis, thorneamentis et in omnibus aliis exercitiis nobilibus et militaribus, necnon sigillis, velis, anulis, cortinis, papilionibus et generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub mere et sincere nobilitatis titulo ferre, gestare, omnibusque aliis et singulis gratiis honoribus, prerogativis et libertatibus, quibus ceteri nobiles regni nostri armis utentes quomodolibet de iure vel consuetudine utuntur et fruuntur, uti, frui et gaudere possis et valeas, prefatque Sebastianus, Gothardus et Paulus de sepedicta Gellye fratres et consanguinei ac heredes et posteritates tui et eorundem universi possint et valeant, ut de huiusmodi singularis gratie nostre dono merito exultetis, tantoque ampliore studio et diligentia ad obsequia nostra regia et sacre corone nostre vestra solidetur intentio, quanto largiore favore nostro regio et benivolentia preventos esse vos conspexeritis et munere gratiarum. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas, tibi prefato Anthonio de Gellye, necnon prenomatis Sebastiano, Gothardo et Paulo de eadem Gellye fratribus ut prefertur et consanguineis tuis ac heredibus et posteritatibus vestris universis duximus dandas et concedendas. Datum in arce nostra Pragensi, die dominico proximo post festum beati Dionisii martiris et sociorum eius, anno domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie predictorum etc. anno septimo.

Alul a hártya szélén olvasható: N. prepositus Agriensis S. Marie virginis.

A címér: Egyenesen álló, felső sarkain lecsapzott, kétoldalt kissé behajló, kerek talpú pajzs kék mezejében balfelé nyilazó kentaur, dereka körül czafrangos ezüst övvel, kísérve a pajzs felső jobbsarkában hétágú arany csillag által. A kentaur arcát hosszú barna szakáll köríti, az íjj és nyíl ezüst mázúak. Sisakdísz: három kék-sárga-kék színű strucc toll. Takaró: kék-sárga.

A címér ezüsttel damaszkolt vörös szőnyegre van helyezve, melyet egy vékony zöld és egy szélesebb ezüst keret vesz körül.

Az armálisban II. Lajos a Gellyei-család régi címerét bővíti ki. Ez a címér a nyilazó férfi fél testét ábrázolta, melyet a király kentaurrá változtatott át, hozzáadva a hétágú arany csillagot. A címér kivitele eltér a szokottól, nem olasz ízlés befolyása alatt készült. A sisakra alkalmazott három strucc toll volta-

képen nem tekinthető sisakdísznek, inkább a sisaktakarók összeérését takaró díszítésnek. Mint címerkép a Gellyei-címér alakja a legnagyobb ritkaság, hazai címereinkben aligha találunk rá még egy példát. Mint pajzstartó Drugeth János nádornak egy 1332-ből származó pecsétjén fordul elő.

Az adományban Gellyei Antal királyi étekfőgő-mester és testvérei, illetve atyafiai: Sebestyén Gotthard és Pál részesülnek. Érdemeikről az oklevél nem emlékezik meg részletesebben. A Thurzó-féle számadáskönyvekben Gellyei Sebestyén neve több ízben előfordul, mint a Péterváradon állomásozó rácز naszádosok egyik kapitánya említettik. A szövegben egykori kéz a Gellyei nevet két helyen Rodycz névre hamisította, de a harmadik helyen az eredeti nevet érintetlenül hagyta.



XXIX. (LXXIX.) A FORGÁCH-CSALÁD CZIMERE 1525.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXIX. (LXXIX.)

1525. MÁJUS 27. BUDA.

II. LAJOS A GHYMESI FORGÁCH-CSALÁDNAK CZÍMERÉT MEGUJÍTVA PALLOSJOGOT AD.

(Eredetije a gr. Forgách-családnak a M. N. Múzeumban letéteményezett levéltárában. — Turul, 1910. 50.)

Ludovicus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. vobis fidelibus nostris Francisco, Ladislao et Sebastiano quondam Petri ac Nicolao et Sigismundo quondam Gregorii Forgach de Ghymes egregiorum filiis salutem et gratiam ac favorem nostrum regium. Nemo inficias ire potest domum et familiam vestram Forgach nuncupatam a tempore, quod vix hominum memoria tenet, viris claris floruisse et egregiis gestis rebus inter alios sui ordinis non fuisse inferiorem et insignibus militaribus virtute partis in fronte presentium literarum depictis instar aliorum regni nobilium armis utentium semper fuisse usam et gavisam, a qua antiquitatis vestre origine vos non degenerasse, vel illud abunde satis magnum est argumentum, quod tu Sigismunde nobis a cubiculo, tu vero Francisce serenissimae dominae Mariae consorti nostrae charissimae a poculis ministri estis, utrique nostrum, ob fidelia servitia vestra merito grati et accepti, praefatos etiam fratres vestros sacrae primum huius regni nostri Hungariae coronae et deinde maiestati nostrae ex animo ac fideliter servire videmus. Proinde nos instar boni principis qui subditorum meritis aequa lance librat is illorum quemque condignis premiis et honorum titulis honestare et decorare consuevit maiorum vestrorum merita, que non segniter emulamini, dignum censuimus posteritati consecrare, idque haud ulla re magis quam insignibus nobilitaribus ornando visum est. Ex insigniis enim agnoscuntur familiae, agnoscuntur virtutes et nobilitatis opera, itaque praescripta arma seu nobilitaria insignia vestra gentilitia, videlicet scutum triangulare lazarei coloris, excipiens galeam, quo mediotenus extat virgo formosa, cuius caput coronatum hinc atque hinc luna hemicidi figura, cornibus adversis cingit, a temporis iniuria aut alio casu quo consumpta et amisse literae illorum esse perhibentur vindicanda et restauranda animo deliberato et ex certa conscientia nostra vobis vestrisque heredibus et posteritatibus universis, quemadmodum a nobis optastis, denuo danda et perpetuo adscribenda duximus, immo damus et adscribimus, decernentes expresse, ut vos vestraque tota familia et posteritas universa, praescripta arma seu insignia vestra gentilitia ubique locorum,

gentium et temporum, in praeliis, duellis, torneamentis, annulis, velis, vexillis, cortinis, auleis, papilionibus, tentoriis aliisque rerum et expeditionum generibus ac exercitiis nobilitaribus et militaribus, ferre, gestare et insuper omnibus illis iuribus, gratiis, indultis, immunitatibus, libertatibus et praerogativis, quibus cæteri proceres et nobiles ac militares cuiuscumque status et conditionis homines armis utentes de iure aut consuetudine utuntur et gaudent, in perpetuum uti, frui et gaudere possitis et valeatis. Ut autem ultra instaurata et donata praescripta insignia nobilitaria etiam alio gratiae nostrae munere vos honestatos sentiat, quod deinceps ad praestanda nobis et sacrae coronae nostrae fidelitatis obsequia alacriores reddat, pro vestra privata et aliorum subditorum nostrorum publica securitate et pace ad delendam malefactorum et nocivorum hominum perversitatem et puniendam iniquitatem, quo iusti et innocentes victuum suorum necessariorum iusta acquisitione sub nostra protectione frui possint, id de potestatis nostrae regiae plenitudine vobis vestrisque haeredibus et posteritatibus universis duximus annuendum et concedendum plenamque in eo potestatis facultatem dandam et attribuendam, ut in territorio universorum bonorum et iurium vestrorum possessionariorum in quibuscumque comitatibus existentium et habitorum, in locis ubi necessarium visum fuerit, patibulum, rotas, palos aliaque tormentorum genera exigere, universos fures, latrones, vespilones, incendiarios, homicidas, intoxicatores, magos, venificos, incantatrices et alios quoscumque malefactores ubicumque intra territoria bonorum et iurium vestrorum possessionariorum praedictorum publice et manifeste in locis sceleratis deprehensos in personis detinere detentosque prout iuri videbitur expediri, laqueis suspendi, rotari, decollari et incinerari aliisque condignis penis iuxta eorum excessus et demerita puniri, feriri, necari et extinguere aliaque omnia et singula quae in praemissis iuxta regni nostri legem et consuetudinem fieri consueverunt, facere et expedire libere semper possitis et valeatis ex presenti nostra gratiosa concessione, immo annuimus et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas secreti sigilli nostri, quo ut rex Hungariae utimur in pendenti communiri fecimus. Datum Budae sabbatho proximo post festum Ascensionis domini, anno eiusdem millesimo quingentesimo vigesimo quinto, regnorum vero nostrorum praedictorum et cetera anno decimo.

Ludovicus Rex
manu propria.

A czímer: Egyenesen álló, felső sarkán lecsapzott kék pajzsban, csőrsisakból előtűnő, aranykoronás, hosszú szőkehajú, szemközt helyezett női törzs, melynek vörös ruhája, a sisak két oldalán kecses hajlású, leveles csipkézettű, arannyal bélelt takarót képez. A főczímerala-

kot a koronás fejfelé egy magasságban két oldalt, befelé irányult lebegő ezüst holdsarló kíséri. A pajzsot jobbról-balról egy-egy angyal tartja, két felső sarkaihoz jobbról triton, balról nereida támaszkodik, mindkettő lebegő helyzetben. A keret alját és koronáját

delfinekből, illetve nyíló virágokból alkotott díszítmény ékíti. A címerekép keretén belül arany damaszkolású vörös szőnyeg látható.

A Forgách-czímer itt leírt alakja teljesen eltérő a család címérének eredeti jellegétől. A Hunt-Pázmán-nemzetségből származó Forgách-család címérének legrégibb alakját Tamás nyitrai és barsi főispán pecsétje tünteti fel: czölöpösen állított holdsarlót. Ez a címerekép Forgách Péternek 1413. évi sisakpecsétjén már koronás női törzsnek jobb- és balhalántékához van illesztve, tehát megkétszerezve, miután a holdsarlót egymagában a sisakra plasztikusan elhelyezni nem lehetett, mint segédsisakdísz pedig a legcélszerűbben az emberi törzs — a koronás szűz alakjában — kínálkozott, míg a holdsarló megkettőzése az esztetikai hatás kedvéért történt. Ismeretes, hogy a koronás női törzs egy címერmonda keletkezésére adott okot, mely szerint Forgách Balázs Kis Károly meggyilkolásáért nyerte azt a kitüntetést, hogy ezentúl a család címérében Mária királyné mellképét viselheti. A xv. században az 1413. évi pajzsczímet viselte a

család, míg Lajos király címeradománya a címér eredeti jellegét aztán teljesen megváltoztatta és az eredetileg segédsisakdíszul szolgáló női törzs főcímeralakká vált, míg a régi nemzetségi címér főalakja annak egyszerű kísérlőjévé változott át.

A II. Lajos-féle címeradomány, mint azt az első pillantásra látni lehet, hiányos címერadomány. Sisak, sisakdísz és takarók hiányoznak és e hiányt később, I. Ferdinánd idejében a család önként felvett alkatrészekkel pótolta. A Forgách Simon 1559. évi pecsétje már ezt a kiegészített alakot mutatja, koronás sisakból kinövő, koronás, meztelen, hosszúhajú női alak, kétoldalt két szembenálló oroszlántól kísérlve, melyek első karmaikkal a sisak koronáját, illetve a nő fején lévő koronát érintik. Sisakdíszul a növekvő koronás női alak szolgál, a holdsarlók teljesen elmaradtak. A későbbi századokban egészen a legújabb időkig a Forgách-czímer főalakja a koronás női alak volt, mely szerkezet és kivitel tekintetében sokféle változatot mutat.

Országos Széchényi Könyvtár



XXX (I.XXX.) A CAMPANELIS-CSALÁD CZIMERE 1526.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXX. (LXXX.)

1526. JANUÁR 22. BUDA.

II. LAJOS KIRÁLY A CAMPANELLIS-CSALÁDNAK NEMESSÉGET ÉS CZÍMERT ÁD.

(Eredetije Bécsben a volt cs. és kir. közös pénzügyminisztérium (udvari kamara) levéltárában. — Turul, 1909. 173.)

Ludovicus dei gratia rex Hungarie et Bohemia etc. Croatie, Sclavonie, Rame, Servie, Gallitie, Lodomerie, Comanie Bulgarieque etc. rex necnon Sclesie et Lucemburgensis dux, marchioque Moravie et Lucasie (*igy*) tibi fideli nostro Joanni de Campanellis de Bursel salutem et gratiam nostram regiam. Fidelitatis ac caeterarum virtutum tuarum merita quibus nostro in conspectu te conspicuum ac insignem semper reddidisti ad praesens nostram alliciunt maiestatem, ut te condignis favoribus prosequamur et gratiis personamque tuam dignis attolamus honoribus. Te igitur harum virtutum intuitu ac medio magnifici Augustini de Velasques Hispani ex supremis aule nostre cubiculariis vero ac perpetuo stabilique titulo ac nobilitatis honore cohonestare volentes, in verum nobilem creandum et preficiendum nostra regia ex gratia atque auctoritate duximus, decernentes gratiose presentibus et concedentes ut tibi huiusmodi honore et titulo atque privilegiis nobilitatis ad instar aliorum nobilium libere uti, frui et gaudere semper et imperpetuum liceat. Qui quidem nobilitatis honos ut armorum quoque insignibus illustrior reddatur, hec quoque arma illi adiicienda merito voluimus, scutum videlicet octangulare rubicundi coloris per totum, in cuius medio leonis albi generosi sursum erecti sparsisque pedibus et ore aperto pugnanti similis effigies inest, necnon et linia quedam celestini coloris ab uno ad aliud latus tendens leonem ipsum quasi claudens, in qua tres lili flores aurei recto ordine apparent, leone equidem te donavimus eo, quod in re militari et fortitudine et generositate semper usus fuisti, lili flores cum honorem tum benignitatem ob quam omnibus gratus es, aperte ac plane demonstrant. Superimposita est scuto galea argentea cum leonis albi dimidio, totam preterea clipei exteriorem marginem varia foliorum simulacra huc atque illuc veluti vento aliquo agitata undequaque decentissime circumplectuntur, prout in principio presentium literarum nostrarum nobilis Desiderii pictoris Itali docta manu depicta suisque propriis coloribus exornata cernuntur, animo deliberato deque regie potestatis nostre plenitudine et ex certa scientia tibi heredibusque tuis ac posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et presentibus gratiose elargimur, quo tu et per te liberi tui utriusque sexus universi heredesque et poste-

ritates eorundem prescripta arma et seu nobilitatis insignia instar aliorum nobilium et regnicolarum nostrorum armis uti solitorum a modo deinceps ubique gentium locorum et temporum in preliis, conflictibus, certamine, hastiludio, torniamentis, duellis, aliisque militaribus exercitiis, parique modo in anulis, argenteriiis, velis, cortinis, domibus, tabulis, papilionibus ac universis quarumlibet rerum, edificiorum, expeditionumque generibus sub mere nobilitatis titulo gestare, insculpi, pingi incidique facere et habere libere possitis et valeatis. Et nihilominus ut animum, favorem ac benivolentiam in te nostram apud posteros maiori argumento testatum relinqueremus, id quoque ex gratia nostre celsitudinis te in nostrum familiarem assumpsimus ac tenore presentium assumimus, caeterorumque familiarium nostrorum cetui ac numero favorabiliter aggregamus, decernentes expresse et hoc nostro statuente edicto, quod tu ex nunc et imposterum universis ac singulis illis iuribus, libertatibus, immunitatibus, honoribus, privilegiis, gratiis et indultis ubique locorum libere uti, frui et gaudere valeas atque possis, quibus caeteri aule nostre regie familiares potiuntur, utuntur et gaudent, de iure vel de consuetudine. Rogamus itaque et hortamur universos et singulos christianae religionis principes ecclesiasticos et seculares, duces et marchiones, prelatos, barones, comites, castellanos, nobiles ipsorumque officiales, item civitates, oppida villasque et earundem ac aliorum quorumcumque locorum ac communitatum rectores, potestates, prefectos, civium magistros, iudices et villicos, necnon trigesimatores, tributarios et theoloniorum et gabellarum exactores, pontiumque et passuum custodes ac alterius cuiusvis status et preeminentie homines, ubivis tam super terram quam super aquas constitutos ac commorantes, quibus presentes exhibite fuerint, quatenus te dum et quoties ad eorum loca et dominia perveneris recommendatum habentes, decenti honore pertractent, et condignis favoribus prosequantur, necnon te cum famulis, equis, valisiis et aliis rebus tuis singulis per quoscunque passus, portus, terras, dominia, districtus, iurisdictiones, civitates, oppida, castra, villas et alia quolibet loca tam per terram quam super aquas, absque aliquali solutione dacia, pedagii, theolonii, tributi, trigesime, gabelle, vel alterius cuiuscunque solutionis genere et absque impedimento ire, transire, stare, morari et reddere toties quoties opus fuerit libere et secure permittant, tibi tuisque familiaribus et rebus tuis omnibus de securo ac salvo conductu quoties per te vel nomine tuo fuerint requisiti ad celsitudinis nostre specialem complacentiam velint providere, subditi vero nostri sub indignationis pena omnino teneantur ac debeant, et presentibus nostris perlectis presentanti restitutis. Datum Bude in festo beati Vincenti predicatoris, anno domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto, regnorum nostrorum Hungarie ac Bohemie etc. anno undecimo, secreto nostro sigillo, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti appposito.

Ludovicus rex
manu propria.

A címér: Egyenesen álló, felső sarkain lehajló, oldalain behajlott, három arany liliómmal megrakott kék pólyával vágott csücsköstalpu pajzs vörös mezejében jobbra forduló, kiöltött arany nyelvű, ágaskodó ezüst oroszlán. Sisakdísz: a pajzsbeli alak kinövő helyzetben. Takaró: kék-arany. Pajzstartók: jobbról-balról egy-egy angyalka.

A címér arannyal damaszkolt vörös szőnyegre van helyezve, melyet egy fekete szegélyű széles arany keret vesz körül.

Az adományban Burseli Campanellis János részesül. Erdemeiről az oklevél részletesebben nem emlékezik meg. Neve után ítélve idegen származású volt, talán olasz vagy spanyol, az utóbbi mellett szól az a körülmény, hogy a címert Velasquez Ágoston, a király spanyol származású kamarásának közbenjártára nyerte, kinek nevét a királyi számadáskönyvek több ízben említik.

A Campanellis armális fő bece abban áll, hogy megnevezi a címérfestőt is, kinek kezéből a címér származik: «nobilis Desiderii pictoris Itali docta manu depicta», mondja a szöveg a címerről. Desiderius nevét a királyi számadáskönyvekben nem találjuk említve. Rajta kívül még két udvari festőről van tudomásunk, kiket a számadáskönyvek említenek, Jánosról és Jakabról az 1525 január és július közti időből.

A Campanellis armális egyike azon keveseknek, melyek Lajos király aláírását mutatják. A címérmkép kivitel tekintetében sok azonos vonást mutat fel a Salzer-családnak 1525 márczius 26-i címérével. A hasonlóság főleg a címéralakban, a sisak formájában és a sisakdíszben nyilatkozik meg, úgyszintén a takarók kivitelében, úgy hogy valószínű, hogy a Salzer-címér is ép úgy, mint a Campanellis-címér, Desiderius mester műve.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



XXXI. (LXXXI.) GYULAY BALÁZS CZIMERE 1591.

XXXI. (LXXXI.)

1591. FEBRUÁR 3. GYULAFEJÉRVÁR.

BÁTHORY ZSIGMOND ERDÉLYI VAJDA GYULAY BALÁZSNAK NEMESSÉGET ÉS CZÍMERT ÁD.

(Eredetije 1905-ben Gyulai Pál birtokában volt Budapesten. — Turul, 1905. 32.)

Nos Sigismundus Bathori de Somlio, waivoda Transsylvaniæ et Siculorum comes etc. Memoriae commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis, quod nos, cum ad nonnullorum dominorum consiliariorum nostrorum, signanter vero magnifici domini Francisci de Gezth, consilarii nostri propterea factam intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis nobilis Blasii de Giula, cubicularii eiusdem Francisci Gezthy, quæ ipse nobis et huic regno pro locorum et temporum varietate fideliter exhibuit et impendit, ac in futurum etiam exhibiturus et impensurus est, eundem Blasium Giwlay ex statu et conditione plebea, in qua natus est et hactenus extitit eximendum, ac in cætum et numerum verorum regni Hungariæ et Transsilvaniæ nobilium annumerandum, aggregandum et ascribendum duximus, prout annumeramus, aggregamus et ascribimus. Decernentes expresse, ut idem Blasius Giwlay, hæredesque et posteritates utriusque sexus universæ a modo deinceps pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi veræ et perfectæ nobilitatis eorum hæc arma seu nobilitatis insignia, scutum videlicet triangulare rubri coloris, quod spacio quodam ceu fascia cærulei coloris transversim in duas æquales partes dividitur, id vero Chrÿsii fluvii nota est, in superiori deinde scuti parte flos lilii candidi et in inferiori illi e regione respondens rosa similiter candida, istius Blasii animi candoris probæque mentis certissima indicia, est depicta, prout hæc omnia in capite seu principio præsentium litterarum nostrarum docta manu et arte pictoris suis appropriatis coloribus clarius expressa et depicta esse cernuntur: animo deliberato et ex certa scientia nostra annotato Blasio Giwlay, ipsiusque hæredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, dedimus et contulimus, annuentes et concedentes, ut ipse, eiusdemque hæredes et posteritates utriusque sexus universæ, præscripta arma seu nobilitatis insignia a modo imposterum more aliorum verorum et nativorum nobilium armis utentium, ubique in præliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis ac aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et mili-

taribus, necnon sigillis, cortinis, vexillis, velis, anulis, auleis, domibus, clypeis, tentoriis, sepulchris et generaliter quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub meræ et sinceræ nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, conditionis, dignitatis et præeminentiæ homines existant, dici, nominari, teneri et reputari volumus ferre et gestare omnibusque et singulis illis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, prærogativis et immunitatibus, quibus cæteri veri et nati nobiles et militares homines prædicti regni Hungariæ et Transilvaniæ quomodolibet de iure vel consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, uti, frui et gaudere valeant atque possint. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam præsentis litteras nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, memorato Blasio Giwlay, ipsiusque hæredibus et posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in civitate nostra Alba Julia, die tertia mensis Februarii, anno domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo.

Sigismundus Bathori

Volffgangus Kovachoczÿ cancellarius.

A czímer: Egyenesen álló, hegyestalpú pajzs vörös mezejében balharánt hullámos ezüst pólya, a pajzs felső osztásában fehér lilium, az alsóban fehér rózsa. Sisak, sisakdísz és takaró hiányoznak. A pajzs téglavörös kerettel körülvett, arannyal damaszkolt zöld alapra van helyezve, melyet vékony zöld vonallal határolt széles fehér keret vesz körül, melyen belül vörössel határolt széles arany vonalából alkotott fonadék látható.

A címerkép az olasz renaissance pajzs-czímeradományozásnak egyik példája, melyre Erdélyben a Szapolyai-házbeli királyok idejéből több példát találunk és amely a Szapolyai-ház kihaltával sem szűnt meg teljesen és az erdélyi fejedelmek egyes címeradományaiiban még későbbi időkben is kimutatható.

A címerleírás a címerszimbolikához is

szolgált adatokat. A pajzsot osztó balharánt pólya a leírás szerint a Körös folyót, a fehér (ezüst) lilium és rózsa pedig a címerszerző tiszta jellemét és becsületességét jelképezi, megfelelőleg a középkori szimbolikának, mely a fehér színt a tisztaság és tisztesség jelképének tekintette. A címer kivitele különben nehézkes és durva, a lilium és rózsa rendkívül esetlen alakúak. A címerkép annyiban tér el a leírástól, hogy a pólya színét kék helyett ezüsttel adja.

Az adományban Gyulay Balázs, Geszthy Ferencz királyi tanácsos cubiculariusa részesül, aki a címerrel együtt nemességet is nyer azon szolgálatok elismeréséül, melyeket Báthory Zsigmondnak és az országnak tett. A családból származott Gyulai Pál, a budapesti egyetemen a magyar irodalomtörténet tanára.

INHALTSÜBERSICHT.

Das III. Heft der *Monumenta Hungariæ Heraldica* enthält die Reproduktionen von 31 Wappen. Dann entfallen auf das Mittelalter — die Zeit vor 1526 — 30 Stück, 1 Stück auf das ausgehende XVI. Jahrhundert. Vertreten sind König Sigismund mit 10, Wladislaus I. mit 2, Ladislaus V. mit 5, Mathias Corvinus mit 2, Wladislaus II. mit 4, Ludwig II. mit 7 Stücken, der Großfürst von Siebenbürgen Sigismund Báthory mit 1 Stück.

Die Reihenfolge eröffnet das Wappen der Familie Hideghéti vom Jahre 1411 (Tafel I LI). Der Wappenbrief — der dritte in der Reihe der mit Wappenbild versehenen — ist der erste Vertreter der Form, in der die Wappenurkunden des ungarischen Mittelalters ausgestellt sind. Die ersten beiden, die der Familien Tétényi und Haraszi vom Jahre 1405 und die der Familien Garázda und Szilágyi 1409 sind unter dem königlichen Doppelsiegel ausgestellt, der König wird mit dem großen Titel angeführt, das Schlußprotokoll enthält die Namen der kirchlichen und weltlichen Würdenträger. Der Hideghéti'sche Wappenbrief hingegen ist mit dem königlichen Secretsiegel besiegelt, der König wird mit dem kleinen Titel angeführt, die Aufzählung der Würdenträger unterbleibt. Diese Form zeigen nun im allgemeinen vom 1411 angefangen die ungarische Wappenbriefe bis 1526. Erst unter den Habsburgern finden wir wieder die Anwendung des großen Titels, die Aufzählung der kirchlichen und weltlichen Würdenträger und in einzelnen Fällen die Verwendung des Doppelsiegels.

Charakteristisches Merkmal für die ungarischen Wappenbriefe ist die Stellung des Wappens. Während bei den Reichswappenbriefen das Wappen in der Mitte der Urkunde angebracht ist, steht das Wappen in den ungarischen Wappenbriefen an der Spitze der Urkunde. Die älteste Wappenurkunde — die der Familien Tétényi und Haraszi — ist wohl nach Art der Reichswappenbriefe ausgestellt, das Wappen befindet sich in der Mitte und ist dementsprechend nach rechts gestürzt, doch schon bei dem zweiten Wappenbrief — 1409 für Garázda und Szilágyi — wird von dieser Art abgewichen, das Wappen ist an die Spitze der Urkunde gestellt und demzufolge, gemäß den heraldischen Höflichkeitsregeln, nach links gestürzt. Einzelne Ausnahmen kommen später immerhin noch vor. Wir kennen Wappenbriefe, die das Wappen rechts gestürzt zeigen (z. B. Hoffmaister, Erchy de Nadasd, Armbruster (Tafeln XV LXV, XXI/LXXI, XXVI/LXXVI) und solche, die nach Art der Reichswappenbriefe ausgestellt sind, so z. B. Hoffmaister, Hanns Kannstorfer von König Ladislaus V., die der Städte Késmárk und Mährisch-Hradisch von Mathias Corvinus, Sapharych von Sywecz von Wladislaus II. Diese Abweichung von der Regel läßt sich vielleicht dadurch erklären, daß diese Wappenbriefe für Familien fremden — deutschen — Ursprunges, beziehungsweise für Städte mit deutscher Einwohnerschaft lauten, die die ungarische Ausfertigungsart als nicht vollkommen rechtskräftig ansahen.

Für den Diplomatiker bieten die Urkunden ebenfalls einiges Interesse. So bildet der Wappenbrief der Familie Cseh von Martonfalva den Mitteltyp zwischen der *expedito patens* und

privilegalis, wofür wir kein weiteres Beispiel anführen können. Vollkommen kanzleimäßig ist die Urkunde für Petrus Gentile de Montefalco ausgefertigt, doch fehlt jede Spur der Besiegelung, was darauf schließen läßt, daß die Urkunde nicht zur Expedition gelangte. Zwei Urkunden, die der Familien Forgách und Campanellis weisen die auf Wappenbriefen selten vorkommende Unterschrift Ludwigs II. auf.

Die heraldische Ausführung ist wohl bei dem Hideghéti'schen Wappen die korrekteste, das bloß zwei Tinkturen, schwarz und gold enthält, daher der heraldischen Regel, Farbe auf Erz, Erz auf Farbe am vollständigsten entspricht. Korrekt ist auch die Ausführung des Szalóki'schen Wappens, wie auch des Wappens der Stadt Eperjes. Als Gegenstücke wären die Wappen Hoffmaister und Weér de Muron auszuführen, die Erz auf Erz (Gold und Silber) aufweisen.

Von besonderem Interesse sind die Wappen des Petrus Gentile de Montefalco und der Familien Szalóki und Gellyei. Petrus Gentile (Tafel XIX/LXIX) erhält von König Mathias Corvinus als besondere Auszeichnung das Familienwappen des Königs verliehen, den im Schnabel einen goldenen Ring haltenden Raben: «de nostris paternis armis» sagt die Urkunde. Die beiden goldenen Pilgermuschel, die den Raben begleiten, sind dem Wappen des Bischofs von Eger, Kardinal Gabriel Rangoni (de Verona), das bärtige Männerantlitz im unterem Felde wahrscheinlich dem Perényi'schen Wappen entnommen. Für die Verleihung des Familienwappens haben wir unter Mathias Corvinus noch ein zweites Beispiel, das Wappen Ponte de Varisko 1489, wo der silberne Löwe auf der Brust im blauen Schild den Raben mit dem Ring trägt. Wahre Unica sind in der ungarischen Heraldik der verstümmelte Schwan des Szalóki'schen (Tafel XII/LXII) und der Kentaur des Gellyei'schen Wappens (Tafel XXVIII/LXXVIII) für die wir kein zweites Beispiel anführen können.

Für die Entwicklung der Wappen bietet ein lehrreiches Beispiel das der Familie Forgách. (Tafel XXIX/LXXIX). Das ursprüngliche Wappen der Familie ist mit dem des Geschlechtes Hunt—Pázmán identisch, silberner Mondsichel, pfahlweis gestellt. Das Siegel des Petrus Forgách 1413 zeigt eine gekrönte Frauenbüste, rechts und links an den Schläfen je eine Mondsichel. In dieser Form wurde das Wappen durch die Familie bis 1525 geführt. Die Wappenverleihung Ludwig II. veränderte das Familienwappen vollständig, die gekrönte Frauenbüste, ursprünglich nur zur Aushilfe als Helmzierde verwendet, um die plastische Anbringung der Mondsichel zu unmöglichen, wurde zum Hauptwappenbild, während die Mondsichel, ursprünglich das Hauptwappenbild zu Begleitstücken herabsank. Die Familientradition führt die Aufnahme der gekrönten Frauenbüste auf die Zeit des Blasius Forgách zurück, dem für die Ermordung König Karl II. von Anjou von der Königin Maria gestattet wurde, das Bild der Königin in sein Wappen aufzunehmen. Das Wappen von 1525 ist übrigens kein vollständiges, Helm, Helmkleinod und Decken fehlen und wurden erst unter Ferdinand I. von der Familie eigenmächtig, ohne Erlaubniss des Herrschers angenommen.

Wertvolle Beiträge enthalten unsere Wappen zur Kostüm- und Waffenkunde. Das Bochkai'sche Wappen (Tafel II/LII) macht uns mit der Waffenrüstung des schweren Reiters unter Sigismund bekannt, während das des Andreas Weér de Muron (Tafel XX/LXX) die Ausrüstung eines Kriegers zu Fuß aus der Zeit Wladislaus II. darstellt. Das Wappen des Nagy und Huszár de Szerdahely (Tafel XVIII/LXVIII) führt uns einen Teil der Kleidung des leichten Reiters unter Mathias Corvinus vor. Teile der Bewaffnung bieten die Wappen der Familien Pérchy (Tafel V/LV), Gellyei (Tafel XXVIII/LXXVIII), Armbruster (Tafel XXVI/LXXVI), während für die Männer- und Frauenkleidung die Wappen Dobry, Bethlen und Zbugyai, Érky, Cseh und Jeszenszky von Interesse sind. (Tafeln VIII/LVII, IX/LIX, XXIII/LXXIII, XXVII/LXXVII).

Die künstlerische Ausführung der Wappen ist natürlich verschieden. Während die Wappen Buthor (Tafel VI/LVI), Szalóki, Sirokai (Tafel XVII/LXVII) die Hand eines geschickten Künstlers verraten, ist die Ausführung des Wappens Budai de Pethend (Tafel XIV/XLIV) ziemlich

roh, doch sind die heraldischen Proportionen bewahrt. Für die verschiedenen heraldischen Stilarten bieten die Wappen gleichfalls interessante Beispiele, neben solchen gotischen Stils und der italienischen Renaissance finden wir völlig alleinstehende Typen, z. B. das Armbruster'sche Wappen, dessen Ausführung einem vollständigen Dürer'schen Wappenstein gleichkommt.

Für die ausgesprochene naturalistische Richtung der ungarischen Heraldik enthalten die Wappen reiches Material. Heroldfiguren allein kommen in keinem der Wappen vor, wo Heroldfiguren angewendet werden, sind sie immer mit natürlichen Figuren kombiniert, wenn auch in stilisierter Form, z. B. im Wappen der Stadt Eperjes (Tafel XIII/LXIII). Für szenische Darstellungen finden wir mehrere Beispiele, so die Wappen Cseh (Tafel XXIII/LXIII und Jeszenszky Tafel XXVII/LXXVII), die Jagdszenen darstellen. Von nicht gewöhnlichem Interesse ist das Wappen Balajthy (Tafel XXIV/LXXIV), am Bachesrand schreitender Fuchs oder Wolf, im Maule zwei Gänse tragend. Symbolische Bedeutung besitzt unläugbar das Kulpi'sche Wappen (Tafel XI/LXI), doch können wir uns dessen Bedeutung nicht erklären. Möglich, daß das Wappenbild auf die Wachsamkeit des Wappenerwerbers anläßlich einer Belagerung anspielt. Ebenso wenig können wir die Bedeutung der Fahne in dem Wappen Hoffmaister erklären, wofür in der mittelalterlichen Heraldik Ungarns ein zweites Beispiel nicht anführbar ist. Ob durch die Farbe der Fahne die sächsische Abstammung des Wappenerwerbers angedeutet wird, muß dahingestellt bleiben. Auch die Bedeutung des kleinen Wappenschildes im Wappen des Andreas Weér, der den linken Fuß der Schildfigur bedeckt, können wir nicht erklären. Bemerkenswert ist bei diesem Wappen, daß die Schildfigur mit dem rechten Fuß aus dem Schilde tritt, wodurch das Wappen eine gewisse Unruhe erhält. Zur Wappensymbolik liefert einen Beitrag das Wappen Gyulay (Tafel XXXI/LXXXI) vom Jahre 1591.

Die mittelalterlichen Städtewappen Ungarns sind mit zwei Stücken vertreten, denen der Stadt Pozsony und Eperjes. Der Wappenbrief der Stadt Pozsony (Tafel X/LX) ist in zweifacher Ausfertigung vorhanden, vom 8. und 9. Juli 1436, die beiden stimmen sowohl in textlicher Beziehung, als auch hinsichtlich der Wappenbilder mit geringer Abweichung vollkommen überein. Den Grund der zweifachen Ausfertigung kennen wir nicht. Das Wappen der Stadt Eperjes (Tafel XIII/LXII) veränderte sich in den Wappenverleihungen Ferdinand I. teilweise in ein redendes Wappen, da als Wappenfigur die Erdbeere = Eper Aufnahme fand.

Der Wappenbrief des Johannes Campanellis de Bursel (Tafel XXX/LXXX) gewinnt erhöhtes Interesse durch die Nennung des Künstlers, der das Wappen verfertigte. Desiderius Italus ist der einzige Wappenmaler, dessen Name uns urkundlich überliefert ist. Wohl werden in den Rechnungsbüchern Ludwig II. mehrere Hofmaler angeführt, doch fehlt jede Angabe darüber, ob sie auch als Wappenmaler wirkten. Daß Desiderius Italus ein Künstler ersten Ranges war, beweist die außerordentliche feine Ausführung der beiden das Wappen flankierende Engeln, von deren Feinheit die Reproduktion leider nur annähernd einen Begriff bieten kann. Anzuführen wäre noch das Wappen Ders de Petri (Tafel IV/LIV) wegen den Farbenangaben, das einzige Beispiel dafür in der ungarischen Heraldik.

Technische Schwierigkeiten verhinderten die Wiedergabe der bei einzelnen Wappen sich vorfindenden Randdekorationen. Solche finden wir bei den Wappenbriefen für Pozsony, Weér de Muron und Armbruster, besonders die Ausführung bei dem letzteren ist von besonderer Feinheit und weist auf einen vorzüglich geschulten Künstler hin.

Das Wappen des Blasius Gyulay vom Jahre 1591 ist einer der letzten Vertreter der italienischen Renaissance in den ungarischen Wappen. Bekanntlich übernahm mit der Schlacht von Mohács 1526, der durch einen Teil der Nation zum König erwählte Johann Szapolyai mit der königlichen Kanzlei Ludwig II. auch dessen Wappenmaler. Die durch die nationalen Könige, Johann Szapolyai, dessen Witwe Königin Isabella und deren Sohn Johann II. ver-

liehene Wappen zeigen, wenn auch in fortschreitender Dekadenz, unverkennbar den Einfluß der italienischen Renaissance. Die durch diese Herrscher verliehene Wappen sind sogenannte Schildwappen, d. h. Wappen ohne Helm, Helmkleinod und Helmdecken, denen wir vereinzelt noch im XVII. Jahrhundert in Siebenbürgen begegnen, wo die italienische Renaissance in ihren letzten Ausschwingungen nachweisbar ist. Demgegenüber bestand der Einfluß der italienischen Renaissance in der Kanzlei Ferdinand I. nur kurze Zeit weiter. Die Wappenverleihungen Ferdinand I. zeigen, solange er nicht allgemein anerkannter Herrscher Ungarns ist, in ihrer Ausführung mehr oder minder den Einfluß der italienischen Renaissance, wie unter Ludwig II., jedoch immer mehr und mehr mit deutschem Einschlag. Von 1540 an, da Ferdinand allgemein anerkannter König von Ungarn ward, verschwindet in seinen Wappenverleihungen der Einfluß der italienischen Renaissance und wird für die Ausfertigung der ungarischen Wappen der heraldische Stil der kaiserlichen Wappenmaler maßgebend.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM.

Bevezetés	Lap
I. (LI.) 1411. október 14. A Hideghéti-család címere	5
II. (LII.) 1414. november 8. A Bocskai-család címere	13
III. (LIII.) 1415. április 12. A Keszői-család címere	17
IV. (LIV.) 1417. november 19. A Petri Ders-család címere	19
V. (LV.) 1421. márczius 28. A Pérchy-család címere	21
VI. (LVI.) 1430. július 11. A Jablonowei Buthor-család címere	23
VII. (LVII.) 1431. augusztus 9. A Gathali-család címere	25
VIII. (LVIII.) 1431. október 20. A Dobry-, Jánosi- és Fernahagi-családok címere	27
IX. (LIX.) 1431. deczember 17. A Bethleni- és Zbugyai-családok címere	29
X. (LX.) 1436. július 9. Pozsony város címere	31
XI. (LXI.) 1443. január 25. A Kulpi-család címere	33
XII. (LXII.) 1440—1444. A Szalóki-család címere	37
XIII. (LXIII.) 1453. január 3. Eperjes város címere	39
XIV. (LXIV.) 1454. szeptember 18. A Pethendy Buday-család címere	41
XV. (LXV.) 1454. október 9. A Nagykapusi Hofmaisster-család címere	43
XVI. (LXVI.) 1456. február 9. A Bethlenfalvi Szepesy-család címere	45
XVII. (LXVII.) 1456. február 25. A Sirokai-, Fricsi-, Hedri- és Berthóti-családok címere	47
XVIII. (LXVIII.) 1466. február 6. A Nagy- és Szerdahelyi Huszár-családok címere	49
XIX. (LXIX.) 1478. május 27. Petrus Gentile Senilis de Montefalco címere	51
XX. (LXX.) 1509. szeptember 29. Muronyi Weér András címere	53
XXI. (LXXI.) 1510. október 10. A Nadasdi Erchy-család címere	57
XXII. (LXXII.) 1514. április 6. Az Érky-család címere	61
XXIII. (LXXIII.) 1514. november 30. A Martonfalvi Cseh-család címere	63
XXIV. (LXXIV.) 1517. június 24. A Balajthy-család címere	65
XXV. (LXXV.) 1517. október 6. Engel Péter címere	69
XXVI. (LXXVI.) 1518. június 3. Az Armbruster-család címere	71
XXVII. (LXXVII.) 1521. június 1. A Kisjeszeni Paulovics-család címere	73
XXVIII. (LXXVIII.) 1522. október 12. A Gellyei-család címere	75
XXIX. (LXXIX.) 1525. május 27. A Forgách-család címere	77
XXX. (LXXX.) 1526. január 22. A Campanellis-család címere	79
XXXI. (LXXXI.) 1591. február 3. Gyulay Balázs címere	83
Németnyelvű tartalmi áttekintés	87



OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár